

**Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande
KOOSKÕLASTUSED**

<u>Kooskõlastaja ja kuupäev</u>	<u>Kooskõlastus või ettepanek, seisukoht ja küsimus</u>	<u>Arvestamine ning selgitus</u>
Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet 07.06.2023 kiri nr 16-6/21-02119-010	Edastasite Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametile (TTJA) 24.05.2023 kirja nr 7-1/1003, mille osas TTJAi ettepanekud puudusid. Seejärel saatsite TTJAle 06.06.2023 kirja nr 7-1/1003-2, millega andsite teada, et TTJA 31.05.2023 saadetud kiri nr 16-6/21-02119-007 ei lähe arvesse planeeringu kooskõlastusena ning seetõttu peab TTJA esitama uue kooskõlastuse või jätma planeeringu kooskõlastamata. Eriplaneering algatati elektrienergia tootmiseks rajatavatele tuuleparkidele ja selle toimimiseks vajalikule taristule sobivate arendusalade leidmiseks. Algamise järgne eriplaneeringuala jaguneb kolmeks suureks piirkonnaks. TTJA kooskõlastab Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande. Lisaks palume edaspidi TTJAd planeeringuprotsessi kaasata e-posti aadressil info@ttja.ee	Kooskõlastab.

Päästeamet 09.06.2023 kiri nr 7.2-3.4/3604-2	Päästeseaduse § 5 lg 1 p 7 alusel annab Päästeameti Lääne päästekeskus kooskõlastuse Kobras OÜ poolt koostatud töö nr 2021-256 Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha ja eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi. Märkus: Planeeringu järgmises etapis lahendada päästemeeskonna juurdepääs elektrituulikutele ja päästetehnikaga manööverdamise võimalus ning lahendada välise kustutusvee tagamise lahendused. Päästeameti Lääne päästekeskuse kooskõlastamine on sisult menetlustoiming. Üldjuhul saab haldusmenetluse toimingu vaidlustada koos haldusaktiga (sisulise otsusega) - antud juhul on vaide või kaebuse esitamine võimalik pärast Põhja-Pärnumaa Vallavalitsuse otsust.	Kooskõlastab. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku aruandes on toodud, et järgmises etapis tuleb lahendada päästemeeskonna juurdepääs elektrituulikutele ja päästetehnikaga manööverdamise võimalus ning lahendada välise kustutusvee tagamise lahendused koostöös päästeasutusega.
Põllumajandus- ja Toiduamet 19.06.2023 kiri nr 6.2-6/4751-1	Vastavalt planeerimisseaduse § 105 lg 1 esitasite Põllumajandus- ja Toiduametile kooskõlastamiseks kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruande. Eriplaneeringu koostamise eesmärgiks on leida eriplaneeringu alal tuulikuparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu arendamiseks sobivad alad. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis ei ole teada tuulikupargi (rajatavate tuulikute parameetrid, arv ja paiknemine) ja	Kooskõlastab.

	sellega kaasneva taristu (liitumispunktide, teenindusteede jne) täpsem lahendus. Keskkonnamõju strateegiline hindamine ja tuuleparkide asukoha eelvalikualade valik viidi läbi kaheastmelise protsessina, mille tulemuste alusel saadi lõplikud eelvalikualad (kokku 12). KSH läbiviimise käigus on tuulepargi asukoha eelvalikualadena välistatud alad, mis on keskkonnaväärtusi ning võimalikke kaasnevaid keskkonnamõjusid arvesse võttes tuulepargi jaoks ebasobivad. Üldiste, kõikidele aladele rakenduvate eelvalikualade arendustingimustena on KSH esimese etapi aruandes märgitud, et tuleb tagada maaparandussüsteemide toimimine ja terviklikkus ning tegevusega ei tohi muuta veerežiimi ka süsteemi ümbritsevatel aladel. Vajadusel tuleb kavandada süsteemide ümberehitamine ning kõik tegevused maaparandussüsteemidega tuleb kooskõlastada Põllumajandus- ja Toiduametiga; Põllumajandus- ja Toiduamet kooskõlastab Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande ja otsuste eelnõud, milledega kehtestatakse eriplaneering eelvaliku otsuse alusel eelvalikualadel nr 1-11 ja otsuse eelnõu, millega võetakse vastu Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne eelvalikuala nr 12 osas.	
Transpordiamet 19.06.2023 kiri nr 7.2-1/23/11667-2	Olete taotlenud kooskõlastust kohaliku omavalitsuse tuuleenergeetika eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõule ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruandele.	Kooskõlastab.

	Transpordiamet esitas ettepanekud Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringu lähteseisukohtadele ja KSH väljatöötamise kavatsusele 03.11.2021 kirjaga nr 13.6-3/21/23942-2. Meie ettepanekutega on otsuse eelnõus ja KSH esimese etapi aruandes arvestatud. Võttes aluseks planeerimisseaduse § 105 kooskõlastame Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergeetika eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH esimese etapi aruande (kirjale lisatud).	
Keskkonnaamet 21.06.2032 kiri nr 6-5/23/10752-3	Esitasite Keskkonnaametile arvamuse avaldamiseks või kooskõlastamiseks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu (EP) asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande. Keskkonnaamet esitab materjalide kohta järgmised märkused: 1. Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse koostamisel on rõhutatud, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu protsess koosneb (lähtudes tollel ajal kehtinud planeerimisseadusest) asukoha eelvaliku kui ka detailse lahenduse etapist. Sellest lähtudes on koostatud asukohavaliku etapi mõjude hindamise metoodika ning kavandatud (eel)uuringud. Eriplaneeringu etapilisust on rõhutatud ka kohaliku omavalitsuse (KOV) poolt lähteseisukohtade ja väljatöötamiskavatsuse avalikustamisel esitatud seisukohtadega arvestamisel. Planeerimisseaduse muutmise tulemusel on võimalik eriplaneeringu detailse lahenduse etapist loobuda ning seda plaanitakse eriplaneeringu alade 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ja 11 osas ka rakendada. Selleks on määratud maksimaalne lubatud tuulikute arv ning nende ja vajalike teede ja elektriliitumiste põhimõttelised võimalikud asukohad.	1.1 Selgitame, et eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja KSH I etapi aruande koostamisel arvestati seaduse muudatusega. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja KSH maht ning sisu jäi suuremas osas samaks, sest igal juhul jõuti tulemuseni, et eelvalikualadele on tuulepargi (vähemalt kaks 30 m kõrgust tuulikut) rajamine võimalik ilma olulise keskkonnamõjuta ning ebasoodsa mõjuta Natura 2000 aladele. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku lahenduses esitatud eelvalikualade arendustingimusi on vajalik arvestada nii detailse lahenduse kui ka projekteerimistingimuste koostamisel. Lahenduse täpsusastet suurendati nende alade puhul, kus leiti, et on võimalik edasi minna projekteerimistingimustega. Nende alade puhul on antud tuulikute, teede ja liinide põhimõttelised asukohad. Ehitiste

	1.1 Leiame, et EP ja KSH peaks andma ka ülevaate, kas ning millisel määral on muutunud asukoha eelvaliku ja KSH maht ning sisu, kui seadusemuudatusele tuginedes on planeeringu esimese etapi täpsusastet oluliselt suurendatud ning loobutud on eriplaneeringu menetlusprotsessis detailse lahenduse koostamisest ning viimase mõjude hindamisest.	põhimõtteliste asukohtade valikul on arvestatud KSH sisendiga.
	2. Palume selgitada, mismoodi ja kelle (millise pädevusega isiku) poolt toimub tuulepargi projekteerimisprotsessis (vastavalt eelvalikualadel projekteerimise suunistele, eelvalikuala nr 1 puhul nt otsuse eelnõu lk. 7) erinevate uuringute (müra ja varjutuse modelleeringud, nähtavusanalüüs, linnustiku ja nahkhiireuuringud ning muud võimalikud elustikku käsitlevad uuringud, mis kõik võivad viia vastandlike soovitusteni) tulemuste tõlgendamine ning võimalike vastandlike huvide kaalumise. Sama küsimus tõstatub vajalike leevendavate meetmete (käesolevas KSH-s on leevendavate meetmetena käsitletud eelkõige erinevaid asukohaga seotud meetmeid) või kompenseerivate meetmete ning seirevajaduse väljatöötamise puhul. Tavapärast rakendatakse erinevate mõjude kaalumiseks ning sobivaima lahenduse leidmiseks keskkonnamõju hindamise protsessi, mida juhib KeHJSi kohaselt pädev ekspert koos ekspertrühmaga. Võib pidada küsitavaks, kas protsessi sujuvuse seisukohalt on otstarbekas läbi viia KMH protsess ehitusloa andmise etapis, mille kaalumise vajadusele otsuse eelnõus ka viidatakse.	2. Selgitame, et projekti või detailse lahenduse koostamisse kaasatakse vajalikud eksperdid (vastavalt vajalikele uuringutele) või vajalik ekspertrühm. Tulemuste tõlgendamine ning võimalike vastandlike huvide kaalumise jääb kohalikule omavalitsusele. Projekteerimistingimustega arendamise puhul antakse KeHJS § 6 lg 2 p 3 ja lg 4, § 7 p 1, Vabariigi Valitsuse 29.08.2005 määruse nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu“ § 2 p 2 ja EhS § 42 lg 2 alusel ning tuginedes muu hulgas ehitusprojekti koostamisega paralleelselt läbi viidud uuringutele, ehitusloa menetluses keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang. Eelhindangu tulemusel otsustab KOV, kas on vajalik algatada KMH või mitte.

		Eriplaneeringu aruandesse lisatakse tingimus, et projekteerimistingimused (vajalikud uuringud) ja ehitusload (võimalik KMH vajadus) tuleb kooskõlastada Keskkonnaametiga.
	3. Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamiskavatsuse lk. 12 on linnustiku uuringu meetodika osas märgitud: <i>Välitöödel täpsustatakse uuringualas linnurühmade kohta püsivate ööbimis- ja toitumisalade ning nendevaheliste liikumisteede olemasolu ja paiknemist rändeajal ning kaitsealuste haudelinnuliikide levikut pesitsusajal, kasutades Natura 2000 linnualade linnustiku inventuuride meetodikat. Pärast välitöödel kogutud andmete koondamist piiritletakse tuulepargi rajamiseks sobivad alad lähtudes kaitsealuste haudelindude ning oluliste rändeageste linnukogumite levikust. Vajadusel kaasatakse tööprotsessi erinevates etappides liigirühmade (nt luiged, sookurg, röövlinnud) eksperte.</i> 3.1 Lisa 1 (Linnustiku uuring) kohaselt lähtuti eriplaneeringu ala eri osade sobivuse hindamisel eelkõige Keskkonnaameti soovitudest maismaa tuuleparkide planeerimisel ning rakendatud ei ole KSH väljatöötamise kavatsuses mainitud meetodikat. Uuringu lk. 6 kohaselt on lindude peatumis- ja liikumisteede kui ka haudelinnustiku uuring lükatud edasi järgmisesse etappi. Praktiliselt täielikult on käsitlemata röövlindude ja must-toonekure toitumisalade kaitse valdkond (välja arvatud suunis tegeleda teemaga edasi järgmises etapis) ning kaasamata on jäetud vastavate liikide ekspertid.	3.1 ja 3.2 Selgitame, et linnustiku uuring viidi läbi arvestades üldiselt Natura 2000 linnualade linnustiku inventuuride meetodikat. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapile on iseloomulik, et uuringute üldistusaste on suur. Alade täpsustamisel uuringute detailsusaste samuti suureneb. Linnu uuringu tegemisel konsulteeriti Urmas Abeliga, kes on röövlindude ekspert ning luikede osas Leho Luigujõega.

	3.2. Leiname, et teostatud linnustiku uuring ei vasta oma sisult eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamiskavatsuses toodud uuringuprogrammile ning ei ole kooskõlas eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamiskavatsuses KOVi poolt rõhutatud seisukohaga, et eriplaneeringu raames viiakse läbi kohapõhised detailsed linnustiku uuringud.	
	3.3. Paraku peab tõdema, et ei linnustiku uuringu ega EP ja KSH läbiviimisel ei ole arvestatud uusimat teadaolevat infot, sh üle-eestilist maismaalinnustiku analüüsi, millega arvestamist soovitati nii Keskkonnaministeeriumi kui Keskkonnaameti poolt ning mille arvestamise vajadusele on viidatud ka töös kasutatud Keskkonnaameti soovitusel. Seega esineb nii linnustiku analüüsis kui EP- ja KSH-s andmelünki, mida ala põgusad külastused ei ole täitnud (nt olulised rändlindude koondumis- ja lennusuunad). Sellest tingituna on puudulikud ka tabelis 2 (Eelvalikualad, kus on vajalik läbi viia täpsustavad elupaigauuringud) esitatud täpsustavate linnustikuuringute tegemise suunised.	3.3 Seisukohaga arvestatakse. EP asukoha eelvaliku ja KSH I etapi aruannet täiendatakse vastavalt koostatud maismaalinnustiku analüüsile. Lisaks arvestatakse ka Keskkonnaameti ja Kotkaklubi koostöös vormunud tuuleenergeetika ümarlaual tutvustatud väike-konnakotka ja must-toonekure vähendatud puhvrite kihtidega.

	3.4. Üleüldiselt on linnustiku uuringul puudusi vormistuses ning on arusaamatu, mis tähendavad tabelis toodud foori väärtused ja sellest lähtuvalt alade tsoneerimise põhimõtted. On ebaselge, millised elupaigad võeti EELIS-est, andmebaasidest ning millised kaardistati välitöödel.	3.4 Seisukohaga arvestatakse, uuringut täiendatakse, lisatakse juurde selgitusi.
	4. EP ja KSH ptk. 3.3.15, lk 22 – tingimus viia läbi kaitsealuste taimeliikide inventuur tuulepargi taristu alusel alal (elektrituulikud, juurdepääsuteed, elektriliinid jne). Kuna taristu asukoht võib projekteerimise käigus muutuda, siis tuleb vajadusel läbi viia kaitsealuste seente, sammalde ja samblike inventuurid, juhul kui taristut kavandatakse kõrge loodusväärtusega kooslustesse, kus võib eeldada liikide esinemist.	4. Seisukohaga arvestatakse, EP asukoha eelvaliku lahenduse ptk-i 3.3.15 „Muud loodusväärtused“ lisatakse juurde järgmine tingimus: „juhul kui ehitiste asukohtade täpsustumisel jäävad need kõrge loodusväärtusega kooslustesse (vääriselupaigad ja natura elupaigad), tuleb järgmises etapis tuulepargi taristu alusel alal läbi viia kaitsealuste seente, sammalde ja samblike inventuurid.“.
	5. EP ja KSH ptk. 3.3.9, lk. 19 tuuakse välja tingimus, et lindude liikumisteedel tuleb tuulepargi elektriliin välja arendada maakaablina. Õhuliinide ehitamine lindude igapäevastele liikumisteedele ei ole lubatud. Palume see tingimus üle korrata ka peatükis 3.3.19.	5. Seisukohaga arvestatakse.
	6. EP lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse lk. 12 kohaselt viiakse eriplaneeringu esimese etapi koosseisus läbi nahkhiirte uuring, mille eesmärgiks on hinnata piirkonnas oluliste kaitsealuste nahkhiirte toitumisalasid, pesitsemist ja rännet; kogutud andmestiku ja välitööde tulemuste põhjal täpsustatakse tuulikuparkide asukohtade eelvalikut ning antakse hinnang alade sobivusele ja potentsiaalsetele riskidele nahkhiirte seisukohast.	

	6.1. Jättes kõrvale teostatud uuringu ajalised küsimused (uuringuga jäi katmata sügisrände tippaeg) on tähelepanuäratav EP ja KSH seletuskirja lk. 52 toodu, et läbiviidud uuringu meetoodika tõttu, mille tingisid ulatuslikud uuringualad, ei selgu, kas tuuleparkide potentsiaalsetele aladena käsitlevatele metsa aladele jääb olulisi nahkhiirte koondumiskohti ega seda, kas antud metsad omavad mingil määral suuremat tähtsust kui nende kõrval olevad ümbritsevad eelvalikualast välja jäänud metsaalad. Tervikpildist hoolimata kavandatakse tuulikuid metsaaladele, sh rohevõrgustiku aladele, mille üheks põhieesmärgiks on ka elurikkuse kaitse ja säilitamine ning suunatakse tegema järgmises etapis veel kohapõhisemaid uuringuid.	6.1 Selgitame, et EELIS-e andmetel kaitsealuste käsitiivaliste leiukohti eelvalikualadel registreeritud pole, mistõttu ei ole põhjendatud ka tuulepargialade kavandamise vältimine metsaaladele. Paratamatult on eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis läbi viidavate uuringute täpsusaste üldisem. Detailsemad nahkhiire uuringud viiakse läbi eriplaneeringu järgmises etapis. Tuuleparke kavandatakse metsaaladele (sh rohevõrgustiku aladele), sest kui rakendada elu- ja ühiskondlikest hoonetest 1 km puhvrit, siis paratamatult jäävad võimalike sobilike aladena alles vaid metsaalad. Selgitame, et eriplaneeringu eelvalikualadel ei asu EELIS-e andmetel kaitsealuste nahkhiirte leiukohti, seega on põhjendatud viia täpsustavad uuringud läbi järgmises etapis. Sama põhimõtet rakendatakse nt kaitsealuste taimeliikide puhul.
	6.2. Ei saa täielikult nõustuda EP ja KSH lk. 51 järeldusega, et tuulepargi arendamisega seotud mõjud avalduvad vaid toitumis- ja varjupaikade hävimisega ning nahkhiirte hukkumisega. Uuringud on näidanud, et ka metsamaastikule rajatud kaasaegsete tuulikute puhul teatud nahkhiireliigid võivad hoiduda tuulikute lähedusest, mis eeldatavasti on tingitud elupaiga	6.2 Seisukohaga arvestatakse, KSH aruande ptk-s 4.5.2 „Mõju nahkhiirtele“ tuuakse välja, et metsamaastikule rajatud kaasaegsete tuulikute puhul võivad teatud nahkhiireliigid hoiduda tuulikute lähedusest, mis eeldatavasti on tingitud

	kvaliteedi langusest (müra mõjud). Mõju võib ulatuda tuulikute mitmesaja meetri kaugusele. Seetõttu ei saa täielikult nõustuda samuti EP ja KSH lk. 51 esitatud väidetega, mille kohaselt ei ole põhjendatud tuulikute rajamise vältimine vanadesse (haava enamusega) metsadesse, kuna seal toimub metsa majandamine ja majandamisel ei ole tuulikute hoolimata tagatud nahkhiire elupaikade säilimine. Leiame, et tuulikute rajamisel vanadesse metsadesse toimub nii metsade majandamise kui tuulepargi poolt tekitavate mõjude kumuleerumine.	elupaiga kvaliteedi langusest. Antud teemat kajastatakse aruandes täpsemalt.
	6.3. Kõrvutades lisa 2 (Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergia eriplaneeringu nahkhiirte eksperthinnang) joonistel 4 ja 5 kujutatud klassifitseeritud metsa EP ja KSH joonistel 19 ja 20 kujutatud klassifitseeritud metsaga, tundub et viimase legendis on metsa väärtusklassid vahetuses.	6.3 Seisukohaga arvestatakse, lisa 2 jooniseid 4 ja 5 korrigeeritakse.
	7. Eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamiskavatsuse lk. 29 kohaselt hinnatakse KSH I etapi aruandes tuuleparkide rajamiseks sobivate alade valikul kavandatava tegevuse elluviimise mõju bioloogilisele mitmekesisusele ja populatsioonidele, taimedele ning loomadele. EP ja KSH-s on valdkond leidnud käsitlemist peatükis 4.5.3. Märgime, et peatükk on väga üldine, käsitledes vaid rohevõrgustiku temaatikat. Puudub ülevaade potentsiaalsete arendusalade taimekooslustest, sh suurema ökoloogilise väärtusega kooslustest, mille kaitseks dokument tingimusi seab (nt vääriselupaigad) kui ka väljaspool Natura 2000 võrgustiku ala paiknevatest inventeeritud loodusdirektiivi elupaigatüüpide või muudest kõrgete loodusväärtusega ökosüsteemidest.	7. Seisukohaga arvestatakse, aruandes antakse täpsem ülevaade potentsiaalsete alade taimekooslustest, sh suurema ökoloogilise väärtusega kooslustest.
	8. Dokumendi lk. 63 kirjeldab rohevõrgustikuga seonduvalt tuulikute tulenevat põllumajandusloomade stressi. Leiame, et	8. Seisukohaga ei arvestata, viidatud uuringute tulemusi ei saa ja kindlasti ei

	antud uuringute tulemusi saab ja tuleb laiendada ka looduslikule loomastikule ning seeläbi ka rohevõrgustiku funktsionaalsusele. Eelnevast järeldub, et tuulepargi rajamise mõju rohevõrgustikule ei saa hinnata lähtudes vaid tuulepargi tehislake alade pindalast.	tohiks laiendada metsloomadele. Põllumajandusloomade elutingimused on metsloomadest väga erinevad – esimesel juhul peavad loomad viibima ühes kohas piiratud pindalal, teisel juhul on loomadel võimalik liikuda vabalt suurel maastikul. Lisaks on metsloomade osas viidud läbi eraldi teadusuuringud, millest on antud ka eraldi ülevaade ptk-s 4.5.3.2.
	9. Palume täpsustada EP ja KSH lk. 66 esitatud vääriselupaikadega seonduvat leevendavat meedet - ehitiste planeerimisel tuleb vältida nende rajamist vääriselupaikadele. Kas tegemist on soovitusel või tingimusega? Dokumendi lk. 101 käsitleb vääriselupaikade kaitset tingimusena (vääriselupaigad tuleb säilitada).	9. Selgitame, et ptk-s 3.3.15, kus on toodud muude loodusväärtustega seotud eelvalikualade arendustingimused on toodud järgnev tingimus: „detailse lahenduse või ehitusprojekti väljatöötamisel tuleb arvestada vääriselupaikadega ja tagada nende säilimine“. Seega vääriselupaigad tuleb säilitada.
	10. EP ja KSH lk. 76 tuuakse Natura hindamise osas välja, et eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis peab tekkima põhimõtteline veendumus, et planeeringu täpsustatet silmas pidades on olemasoleva info põhjal võimalik valitud asukohta kavandavat tegevust realiseerida nii, et ebasoodne mõju Natura aladele ja kaitse-eesmärkidele on välistatud, viidates keskkonnaministeeriumi 01.11.2021 kirjas nr 1-17/21/4534-2 antud selgitustele. Märkime, et antud kiri oli suunatud eriplaneeringu protsessi, mis koosnes asukohavalikust ning detailse lahenduse etapist. Leiame, et juhul kui eriplaneering piirdub üksnes	10. Seisukohaga arvestatakse, aruannet korrigeeritakse ja tuuakse välja, et peab tekkima veendumus, et ebasoodne mõju Natura aladele on välistatud.

	asukohavaliku etapiga, tuleb juba selles etapis saavutada KeHJS § 45 lg 2 nimetatud veendumus.	
	11. Natura asjakohases hindamises on järeldatud, et planeeringuga kavandatud esmaste alade väljaarendamisel ebasoodne mõju Lavassaare linnuala terviklikkusele ja kaitse- eesmärkidele puudub, sest esmased alad jäävad linnualast minimaalselt ligikaudu 1,8 km kaugusele ja enamasti rohkem kui 2 km kaugusele. Sellise järeldusega ei saa nõustuda väikeluige osas, sest hinnangus (samuti eeldatavalt hinnangu aluseks olevas linnustiku ekspertiisis) on puudulikult käsitletud väikeluige andmestikku. Väikeluige rändepeatuspaid ning olulisemad lennusuunad ööbimis- ja toitumisaladele on inventeeritud MTÜ Taevasikk poolt 2021. aastal koostatud eksperthinnangus „Väikeluige rändepeatuskohtade inventeerimine Lääne- ja Pärnu maakonnas“. Viidatud analüüsi kohaselt on Lavassaare järve kõrval sama oluliseks väikeluige ööbimispaigaks Lavassaare turbaväli ning lindude lennusuunad toitumisaladele ületavad ka eelvalikualasid 10 ja 12. Märkime, et sama info on välja toodud ka üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsis. Kuna Taevasikk MTÜ töös on väikeluige olulised lennusuunad määratletud, ei saa nõustuda Natura hinnanguga, et antud planeeringulahenduse puhul võiks olla tegemist lindude juhuslike kokkupõrgetega. Natura asjakohane hindamine peab hajutama põhjendatud kahtlused ebasoodsate mõjude võimaliku esinemise osas. Antud juhul ei ole esitatud infot Lavassaare turbaväljal paikneva ööbimiskogumi ökoloogiliste seoste kohta Lavassaare linnualaga ning esitatud sisulist hinnangut võimalikule kokkupõrkehule, mistõttu ei saa pidada Natura asjakohast hindamist piisavaks.	11. Seisukohaga arvestatakse , aruannet täiendatakse vastavalt MTÜ Taevasikk 2021. aasta eksperthinnangule ning üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsile.

	11.1. Sisuliselt sama märkus kehtib ka Soomaa linnuala ning selle kaitse-eesmärgiks olevate liikide väikeluik ja sookurg kohta.	
	12. Tellissaare loodusala puudutava Natura asjakohases hindamises on jäetud käsitlemata vahetult loodusala piirile kavandatud elektritrassi raadamisest tuleneva servaefekti võimalikud mõjud ala kaitseväärtustele.	12. Seisukohaga arvestatakse , Natura hindamist täiendatakse elektritrassi raadamise osas.
	13. EP JA KSH lk. 96 väidetakse, et ptk. 4.5.7 ei käsitle mõju kaitsealustele linnuliikidele, kuna see on hinnatud ptk-des 4.5.1 „Mõju linnustikule“ ja 4.5.6 „Natura 2000 alad“. Sellise lähenemisega ei saa nõustuda, kuna mõjud linnustikule on hinnatud pinnapealselt, arvestamata on jäetud uuema teabega ning antud punktist ega ka dokumendist kusagilt mujalt ei tule välja, miks planeeringulahenduse koostamisel linnustiku eksperdi soovitustega ei ole arvestatud.	13. Seisukohaga ei arvestata , mõju kaitsealustele linnuliikidele on hinnatud ptk-s 4.5.1 „Mõju linnustikule“, kus kajastatakse linnustiku eksperdi poolt läbi viidud linnustiku uuringu tulemusi, seetõttu ei ole vajalik dubleerida mõju kaitsealustele linnuliikidele ptk-s 4.5.7 „Mõju kaitsealustele loodusobjektidele“. Planeeringulahenduses on arvestatud linnueksperdi poolt läbi viidud linnustiku uuringuga. Uuringu tulemustega arvestamist on käsitletud ptk-s 4.5.1.3 „Uuringu tulemustega arvestamine“.
	14. Palume selgitada, millisest ökoloogilistest põhjendustest tuleneb dokumendis lk. 38 ja 174 toodud põhimõte, et potentsiaalselt sobivate alade määramisel rakendatakse 1 km puhvrit väike-konnakotka püsielupaikadest, mida erandina ei rakendatud välistavat puhvrit nendest väike-konnakotkaste püsielupaikadest, mille puhul on vajalik EP järgmises etapis läbi viia eksperdi hinnang elupaiga taasisustamise tõenäosuse kohta. Nii eriplaneeringu raames koostatud linnustiku eksperthinnang kui	14. Selgitame , et eriplaneeringus on arvestatud väike-konnakotka 2 km kodupiirkonnaga: 1 km puhver ümber püsielupaiga on välistatud, kuid tuulepargialale 2 km raadiusesse jäävate väike-konnakotka pesade puhul tuleb läbi viia täpsustavad elupaigauuringud, et selgitada toitumisalade kasutamist. Seega

	mitmed teised suunised märgivad reeglina 2 km ulatusega puhvri vajadust.	on 2 km kodupiirkonnaga arvestatud, kuid seda mitte koheaselt välistavana, vaid toitumisade kasutust täpsustatakse uuringutega.
	15. EP ja KSH lk. 97 on 2020. aasta Coppes et al.5 uuringutele tuginedes viidatud, et tuulikute mõju metsise elupaigavalikule on tuvastatav kuni 650 m kaugusel. Märgime, et hilisemalt on tehtud uuringuid, mille puhul negatiivne mõju on tuvastatud enam kui 800 m kaugusel tuulikute. Samuti Keskkonnaameti poolt väljatöötatud soovitusel tuuleparkide planeerimiseks toob välja soovitusel arvestada 1 km puhvriga. Ka selle rakendamisel tuleb muu hulgas võtta arvesse, et seni EELISes kajastuvad metsise elupaigad ei peegelda liigi tegelikku elupaigakasutust, vaid eelkõige mängu piirkonnas kõige olulisemaid alasid. Liigi tegelik elupaigakasutus on ulatulik ja olulised elupaigad võivad üldistatuna ulatuda 3 kilomeetrini mänguala keskmeest või 2 kilomeetrini EELISesse kantud mänguala piirist.	15. Selgitame , et eriplaneeringu raames on viidud läbi linnueksperdi poolt linnustiku uuring, kus kasutati ka metsise elupaigamudelit.
	16. Keskkonnaamet on 14.12.2021 kirjas nr 6-5/21/21166-2 pidanud vajalikuks koostada nähtavusanalüüs tuulikute visuaalsest mõjust ka Soomaa rahvuspargi enam külastatavatest kohtades (näiteks Soomaa jõed ja kaldaalad, RMK külastuskohad). Kõnealuse hinnangu raames ei ole seda siiski tehtud, kuid Keskkonnaamet on jätkuvalt seisukohal, et seda tuleks teha ja arvestades ka teiste Soomaa rahvuspargi lähedusse jäävate tuuleenergeetika võimalike arendusaladega.	16. Selgitame , et fotomontaaži jaoks vaatepunktide valimisel tuvastati, et Soomaa rahvuspargist ei jää kavandatavad tuulikud nähtavale, kuna Soomaa rahvuspargile, vähemalt selle äärealadele, on iseloomulikuks suur metsasus ning kõrged puud varjavad vaated tuulikutele. Antud selgitus lisatakse eriplaneeringu aruandesse.

	17. Dokumendi lk. 173 on märgitud: potentsiaalselt sobilikud alad saadi välistades esmastest aladest: sh Leetva külas asuvate metsise elupaikade KLO9123773 ja KLO9102119 vahele ning ümbrusesse jäävad alad (vt ptk 4.5.1.3 joonis 19). Märgime et ptk 4.5.1.3 ei sisalda joonist 19. Kõnealune joonis kajastab hoopis nahkhiireuuringute tulemusi (ptk. 4.5.2.2 lk. 49). Samuti on viidatud joonisele nr 19 dokumendi ptk. 4.5.1.1, lk. 31-32, kus see pole asjakohane. Samuti on ka teised tekstiviited jooniste numbritele valed. Palume korrastada.	17. Seisukohaga arvestatakse, aruannet korrigeeritakse.
	18. Joonis 73 lk 148 on lõkkekoha ja matkatee tähised legendis vahetusse läinud.	18. Seisukohaga arvestatakse, aruannet korrigeeritakse.
	19. Eriplaneeringu skeemid oleks otstarbekas varustada ka legendiga, et oleks üheselt arusaadav joonistel kujutatu.	19. Selgitame, et suuremas osas aruande joonistel on legend olemas. Legend ei ole olemas nahkhiirte uuringust tulnud joonistel ja seda korrigeeritakse.
	Järgnevalt esitame oma seisukohad alade kaupa: Ala 1 Suurel jaol majandatav metsamaa, mida peegeldavad ka ELME projekti andmed - ökosüsteemide seisundid on varieeruv, valdav osa metsast on viletsas seisundis (seisundiklassid C, D ja E), kuid säilinud on ka fragmente keskmises seisundis (seisundiklass B) metsast, põhjaosas määratletud metsaelupaigatüüp. Loodusmaastiku sidusus (mis iseloomustab heas seisundis metsa-, soo-, niidualade sidusust) on kehvapoolne (keskmise seisund/vilets sidusus või vilets seisund/vilets sidusus).	Seisukohad võetakse teatavaks. Otsuse eelnõudes ja eriplaneeringu aruandesse lisatakse tingimus, et projekteerimistingimused (vajalikud uuringud) ja ehitusload (võimalik KMH vajadus) tuleb kooskõlastada Keskkonnaametiga.

	Nahkhiireuuringu alusel valdav osa metsast elupaigana oluline, leidub ka raiutud alasid, mis on vähem olulised. Peamine linnukaitseline probleem on seotud must-toonekurega. Kogu ala must-toonekure EOÜ maismaalinnustiku analüüsi kohases tsoonis 1, seda tulenevalt nii läänepool paiknevatest pikalt asustamata pesadest, kui põhjapool paiknevast asustatud pesast. Mitte otseselt alal, kuid ümbruskonna veekogudel (Kondioja, Kärü jõgi, Vändra jõgi jt) on registreeritud hulgaliselt saatjaga varustatud linnu toitumispunkte. Arendusalalt põhjas ja läänes registreeritud väike- konnakotka pesapaigad, aga need on pikalt asustamata, mille puhul rakenduks kompromisslahendus Kotkaklubiga 1 km tsooni 1 rakendamiseks. Valdav osa alast laanepüü elupaik, põhjapoolne osa ka metsise elupaiga (mänguala Mukri looduskaitsealal) puhver (tsoon 2). Lisaks väikeluige tsoonis 2 ning kuna hinnangus on puudulikult väikeluige andmestikku käsitletud, siis on tegemist probleemse kohaga. Kuna seni esitatud info ja hinnangud ala kohta on liialt puudulikud või pealiskaudsed, ei ole võimalik järeldada selle ala sobivust tuulepargi arendamiseks. Ala 2 Ökosüsteemide seisund väga varieeruv, keskmisel osal esineb keskmises või heas seisus metsa. Loodusmaastiku sidusus on kehva. Peamine probleem on seotud must-toonekurega – alad paiknevad asustamata pesast tulenevalt tsoon 1 serval, kuid aladele jäävatel kraavidel hulgaliselt u 7 km kaugusel põhjasuunas pesitseva saatjaga varustatud linnu toitumispunkte. Eriti põhjapoolsel lahustükiga seonduvalt probleem väike-konnakotkaga. Lisaks laanepüü ja Mukri looduskaitsealal paikneva Ellamaa rabaga seonduvad teder ning soolinnud loodepoolsel lahustükil. Põhjapoolsed lahustükid asuvad	
--	---	--

	väike-konnakotka (KLO9129668) 2 km puhvris. Lõunapoolne lahustükk osaliselt väike-konnakotka (KLO9129669) 2 km puhvris. Nahkhiirte kohta info puudulik. Ala on väike ja problemaatiline, mistõttu olemasolev info ja esitatud hinnangud ei soosi sellega projekteerimise etappi liikumist. Ala 3 Ökosüsteemide seisund sarnane alaga 1, välja arvatud üks heas seisundis metsatükk, mis on määratletud VEP-ina, lisaks väikeses ulatuses määratletud Natura elupaigatüüp. Nahkhiireuuringu alusel valdav osa metsast elupaigana oluline, kuid leidub siiski ka raiutud ja vähemväärtuslikke alasid. Ligikaudu pool alast on must-toonekure tsoonis 1, kuid seda tulenevalt läänesuunas paiknevatest pikalt asustamata pesadest, asustatud pesa üle 5 km põhjasuunas. Mitte otseselt alal, kuid ümbruskonna veekogudel (Kondioja, Kärü jõgi, Vändra jõgi jt) registreeritud hulgaliselt saatjaga linnu toitumispunkte. Märkimisväärne osa alast määratletud ka laanepüü elupaigana. Kuna ala on üsnagi suurepindalaline ning võimaldab ala siseselt tuulikute positsioonide täpsemat paigutust, siis põhimõtteliselt võiks minna alaga edasi ning projekteerimisel teha väga põhjalik must-toonekure elupaigakasutuse uuring (ning lisaks teised linnustiku uuringud, nahkhiire uuringud ning hinnata mõju rohevõrgustiku toimivusele). Ala 4 Enamik alast hõlmab metsise modelleeritud elupaik (sh tsoon 1), piirkonna metsisemängud min 0,5-1,3 km ala piirist (ala keskosast 1,8-2,3 km). Metsisemängude kaitseks on moodustatud järgmised kaitstavad alad: Mädara metsise PEP, Kellissaare metsise PEP ning projekteeritav Kurgja metsise PEP/projekteeritav Kurgja looduskaitseala (väga esinduslik mänguala. Soomaa tuumala	
--	---	--

	asurkond). Selgusetu on, kuidas linnustiku uuringus jõuti järeldusele, et antud alal ei ole metsise elupaiku, seda vaatamata, et lähtuti metsise elupaigamudelist. Ala on must- toonekure pikalt asustamata pesast tulenevalt tsoon 1 serval (osaliselt väljaspool). Toitumispunkte teada ei ole, kuid alal olevad väikeveekogud võivad siiski toitumisalana tähtsust omada. Hinnangut tuleb metsise kaitse aspektist lähtudes oluliselt täiendada. Ala 5 Osaliselt põllumajandusmaa, metsatukkade ja märgaladega, ELME projektis osad metsatukkadest hinnatud ökoloogiliselt heasse seisundisse. Loodusmaastiku sidusus kehv. Enamjaolt oluliste probleemideta. Võib minna järgmisse etappi, mille käigus teha täpsustavad linnustiku uuringud tagamaks info lõpliku kvaliteedi ja hindamaks täpselt riske (eelkõige väike- konnakotka toitumisalad – 2023. aastal avastatud pesa EOÜ analüüsis kajastatud alale lähemal). Osaliselt väike-konnakotka (KLO9129665) 2 km puhvertsoonis. Jättes ala 2 km puhvertsoonist välja ehk eelvaliku ala piire tagasi tõmmates on perspektiivne. Ala 6 Peamine probleem, et linnustiku eksperthinnang ega KSH ei ole sisuliselt käsitlenud selle ala puhul mõju Soomaa linnuala kaitse-eesmärgiks olevale sookurele. Eksperthinnang märgib alal sookurekogumi toitumisalad ja sisselennuteed ning märgib vajadust ala sobivust hinnata täpsustavate uuringute käigus. Soomaa linnualal Kuresoos paiknev sookurgede peatumisala ja peamised lennukoridorid on kajastatud ka EOÜ analüüsis (tsoonina 2). KSH raames läbiviidud Natura asjakohane hindamine antud teemat ei käsitlenud ning seega puudub põhimõtteline või lõplik veendumus, et planeeringulahendus ei kahjusta Soomaa linnuala kaitse-eesmärke	
--	---	--

	ega ala terviklikkust. Lisaks on antud ala puhul tugev konflikt osaliselt Tellissaare hoiualal paikneva Veneoja metsisemänguga seotud metsise elupaigale. Metsise manguala piirest on antud tuulepargiala kavandatud minimaalselt vaid 0,6 km kaugusele, sealjuures on teada, et liigi funktsionaalne elupaik ulatub manguala piirest oluliselt kaugemale. Mõju avaldub koosmõjus manguala ümbruses planeeritavate teiste tuulepargialadega. Arusaamatu on KSH-s lk 39 kirjeldatud ning joonisel 14 kujutatud tsoonide 3 ja ka 17 tuulepargi esmastest aladest välja arvamine, eesmärgiga kaitsta Veneoja ja Murru soo metsisemänge, samas säilitades neist esimesele oluliselt lähemat ala 6 (tsoon 20). Probleemne ala ka väike-konnakotka tõttu, kuna eelvaliku ala asub terviklikult tsoonis 1 Ala 7 Asub täielikult väike-konnakotka (KLO9129661) 2 km puhvertsoonis. Lisaks asub metsise tsoonis 1 ja 2. Tellissaare metsisemängu (Soomaa tuumala asurkond, väga esinduslik) piir ligikaudu 550 m eelvaliku alast. Väikeluik tsoon 2. Lisaks (kumuleeruv) mõju metsisele, tedrele, soolindudele. Märkimisväärne on, et antud ala on linnustikueksperdi poolt hinnatud tõenäoliselt ebasobivaks, ning seda mitte pelgalt väike-konnakotka tõttu Ala 8 Probleemiks väikekonnakotkas, kuna pesa KLO9129660 asustatud. Lisaks mõningane (kumuleeruv) mõju veel mitmele liigile (juriidiliselt olulisim probleem Soomaa linnuala kaitse-eesmärgiks oleva liigi väikeluik lennusuundadega, kuid ka metsis, soolinnud). Väikeluik tsoon 2. Metsise tsoon 1 ja 2 (Aesoo metsise PEP ligikaudu 600 meetri kaugusel. Manguala piir 1,1 km).	
--	--	--

	Ala jääb Sauga jõe ja Vändra jõe vahele, mis vooluveekogudena on must-toonekure toitumisalad. Ala 9 Keskosa metsad päris heas ökoloogilises seisus (VEP), leidub ka kaitstavaid samblaid ja samblikke. Peamiselt küsimus mõju metsisele (erinevate elupaikade võimalik ühenduskoridor) ning soolinnud. Kontrollimist vajavad ka väikekonnakotka toitumisalad, kuid võrdlemisi probleemivaba ala ning võiks olla võimalik liikuda edasi projekteerimise faasi. Ala 10 Lahendamist vajab eelkõige Lavassaare linnuala kaitse-eesmärgiks oleva väikeluigega seotud küsimus – kas Lavassaare järvel ning turbatootmisalal peatuvate väikeluikede ühe olulise lennusuunaga risti kavandatud tuulepark võib ebasoodsalt mõjutada Lavassaare linnuala kaitse- eesmärki ja ala terviklikust. Lisaks on vaja täpsustada arendusala olulisust Elbu niidurüdi püsielupaiga kaitse-eesmärgiks oleva liigi ja seotud liikide (mustsaba-vigle, sarvikpütt) jaoks. Ala 11 Enamasti põllumajandusmaa metsatukkadega, loodusmaastiku sidusus kehv. Oluliste probleemideta. Võib minna järgmisse etappi, mille käigus teha täpsustavad linnustiku uuringud tagamaks info lõpliku kvaliteedi ja hindamaks täpselt riske (eelkõige väike-konnakotka toitumisalad). Ala 12 Jätkatakse EP ja KSH II etapiga.	
--	---	--

	Kokkuvõtvalt saab öelda, et lähtudes esitatud materjalidest saab suuremate probleemideta minna edasi projekteerimistingimuste faasi alade 3 (oluliste uuringutega), 5 (mööndustega), 9 ja 11 puhul, koos vajalike uuringute läbiviimisega. Ülejäänud alade puhul on vajalik kas oluliselt täiendada käesolevat KSH aruannet, et tekiks veendumus alade lubatavuse osas või siiski jätkata eriplaneeringu II etapi ja selle KSH-ga nagu ala 12 puhul. Palume otsustesse lisada tingimus, et projekteerimistingimused (vajalikud uuringud) ja ehitusload (võimalik KMH vajadus) kooskõlastataks Keskkonnaametiga.	
Keskkonnaamet 04.07.2023 kiri nr 6-5/23/10752-4	Keskkonnaamet andis oma 21.06.2023 kirjaga nr 6-5/23/10752-3 seisukoha eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande kohta. Pidasime võimalikuks ala 5 arendamisega edasi minna projekteerimistingimuste faasi. Keskkonnaametile laekus info värskest väike-konnakotka pesa leiust ning seetõttu on planeeringu ja KSH osas on asjaolud muutunud. Anname teada, et värske pesapuu leid on teada antud koordinaatidel: 58.61826 25.13149 (X:6498150 Y:565745, kasutatud Maa-ameti avaliku teenuse arvutust). Palume eeltoodud infot arvestada eriplaneeringu edasises menetluses ning KSH täiendamisel värske infoga. Projekteerimistingimustega edasi minna antud info alusel eeldatavalt pole ala 5 puhul võimalik.	Info võetakse teatavaks. Uue väike-konnakotka pesaga arvestatakse eriplaneeringu lahenduses.

Terviseamet 13.06.2023 kiri nr 9.3-1/23/3701-2	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõud ning keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruanne. Esitasite Terviseameti lääne regionaalosakonnale kooskõlastamiseks või arvamuse avaldamiseks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõud ning keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) koostamine algatati Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu 16.12.2020 otsusega nr 41 „Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“. Eriplaneeringu algatamise aluseks oli 13.11.2020 Sunly Wind OÜ ja Metsamaahalduse AS poolt esitatud taotlused algatada Põhja-Pärnumaa vallas kokku kolmele alale kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamine eesmärgiga leida taotlustes kajastatud planeeringualadel tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivad asukohad. Lisaks esitas 25.11.2020 taotluse eriplaneeringu algatamiseks Vayu Energia OÜ ja 02.12.2020 Utilitas OÜ. Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu eelvalikualade leidmine ja eelvaliku aladega kaasneva keskkonnamõju strateegiline hindamine viidi läbi samaaegselt ehk eelvaliku alad on leitud läbi mõju hindamise protsessi. Keskkonnamõju hindamise protsessi läbiviimise käigus on tuulepargi asukoha eelvalikualadena välistatud alad, mis on keskkonnaväärtusi ning võimalikke kaasnevaid keskkonnamõjusid arvesse võttes tuulepargialade jaoks ebasobivad.	Kooskõlastab.
--	---	-----------------------------

	Keskkonnamõju strateegilise hindamise raames hinnati esmaste alade realiseerimisega kaasnevat võimalikku mõju looduskeskkonnale. Looduskeskkonnale mõju hindamise tulemusena omakorda kitsendati eriplaneeringu esmaseid alasid ja saadi potentsiaalselt sobilikud alad, mis võeti aluseks mõju hindamises inimese tervisele ja heaolule, sotsiaal-majanduslikule keskkonnale jt mõjuvaldkondadele. Potentsiaalselt sobilikud alad saadi välistades esmastest aladest: 1 km puhver elu- ja ühiskondlikest hoonetest; 1,5 km puhver tiheasustusaladest; jõgedest ja järvedest 200 m (nahkhiireuuringu sisend); 600 m puhver kaitsealadest ja hoiualadest, kus kaitse-eesmärgiks on linnuliigid; 100 m puhver Tellissaare hoiualast/loodusalast; kaitsealuste taimeliikide leiukohad, kus EELIS-e (Eesti Looduse Infosüsteemi) andmetel on viimane kinnitatud vaatlus läbi viidud viimase 10 aasta jooksul. Need kaitsealused taimeliigid, mis vajavad kasvuks liigniisket elukeskkonda välistati puhvriga 50 m; 600 m puhver metsise püsielupaikadest; 2 km puhver merikotka püsielupaikadest; 3 km puhver must-toonekure püsielupaikadest; 1 km puhver väike-konnakotka püsielupaikadest. Erandina ei rakendatud välistavat puhvrit nendest väike-konnakotkaste püsielupaikadest, mille puhul on vajalik planeeringu järgmises	
--	--	--

	etapis läbi viia eksperdi hinnang elupaiga taasisustamise tõenäosuse kohta; 1,5 km puhver Soomaa linnualast; Leetva külas asuvate metsise elupaikade KLO9123773 ja KLO9102119 vahele ning ümbrusesse jäävad alad. Võttes arvesse eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemusi on projekteerimistingimustega võimalik edasi minna alade nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ja 11 puhul. Detailne lahendus on vajalik koostada Maima rabasse jäävale alale nr 12, kuna tegemist on Lavassaare turbamaardlaga, kus on olemas kehtiv kaevandamisluba kuni 2049. aastani. Järgmises etapis lahenduse täpsustamisel, olenemata kas ala lahendatakse detailse lahendusega või väljastatakse projekteerimistingimused ja koostatakse ehitusprojekt, tuleb arvestada järgmiste tingimustega: 1) alale on lubatud paigutada kolmelabalisi horisontaalteljega elektrituulikuid ja nende teenindamiseks vajalike ehitisi, sh seadmeid ja hooneid, tuulest elektrienergia tootmiseks; 2) elektrituuliku lubatud maksimaalne kogukõrgus on 290 m (elektrituuliku torni kõrgus koos laba pikkusega püstiasendis); 3) tuulepargi alale on lubatud paigaldada ainult uusi (st mitte kasutatud) elektrituulikuid; 4) alale paigaldatav maksimaalne lubatud elektrituulikute arv on esitatud;	
--	---	--

	5) elektrituuliku vundament peab jääma eelvaliku ala piiridesse; 6) elektrituuliku rootorilabade ulatumine üle eelvalikuala piiri määratakse edasises etapis, kui on tagatud kehtivad müranormid vastavalt Keskkonnaministri 16.12.2016 määrusele nr 71; 7) elektrituuliku eluea lõppedes on arendajal võimalik samasse asukohta püstitada uus elektrituulik või vana likvideerida; 8) tuulepargi sulgemisel likvideeritakse kõik elektrituulikud, muude ehitiste likvideerimise vajaduse osas tehakse koostööd kohaliku omavalitsusega; 9) likvideerimisel tekkivad jäätmed tuleb utiliseerida vastavalt kehtivale korrale. Eriplaneeringu detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamise faasis tuleb teostada uus mürataseme ja varjutuse modelleering, mis peab lähtuma reaalistest kavandatavatest elektrituulikute asukohtadest ja antud ajahetkel valitsevast parimast teadmisest elektrituulikute müra arvutusliku hindamise osas. Modelleerimisel tuleb anda hinnang mõjualas paiknevate elamualade müratasemetele ja varjutuse aastasele summaarsele ning päevasele maksimaalse varjutuse kestusele ja koostada varjutuse kalendrid. Elektrituulikute asukohtade optimeerimise või leevendavate meetmete rakendamise kaudu tuleb tagada soovituslikud varjutuse tasemed. Samuti tuleb teostada uus nähtavusanalüüs ning visualiseeringud, mis peavad lähtuma reaalistest kavandatavatest elektrituulikute asukohtadest.	
--	---	--

	Terviseameti lääne regionaalosakond on tutvunud esitatud planeeringumaterjalidega ning kooskõlastab Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande. Amet on nõus, et mõju inimeste tervisele võib avalduda olulise mõjuna, mistõttu tuleb tuulikute lõpliku arvu ja paigutuse fikseerimisel, samuti kindla tuulikutüübi väljavalimisel (vastavalt ka kavandavate tuulikute mõõtmete selginemisel) kõigi arendusalade puhul täpsemalt hinnata müra ning varjutuse teket ja levikut.	
Maa-amet 20.06.2023 kiri nr 6-3/23/8719-3	Teavitasite 24.05.2023 kirjaga nr 7-1/1003 Maa-ametit võimalusest anda kooskõlastus Põhja- Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringule, sh asukoha eelvaliku otsuste eelnõudele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) esimese etapi aruandele. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste 12 eelnõud ja KSH I etapi aruanne oli kättesaadav veebiaadressil: https://www.pparnumaa.ee/ehitus-ja-planeerimine/eriplaneeringud. Eriplaneering algatati elektrienergia tootmiseks rajatavatele tuuleparkidele ja selle toimimiseks vajalikule taristule sobivate arendusalade leidmiseks. Maa-amet, tutvunud kättesaadaval olnud materjalidega, märgib järgmist. Planeerimisseaduse (edaspidi PlanS) § 99 lõike 1 kohaselt tehakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvalik koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi kohaliku omavalitsuse eriplaneering käsitleb. PlanS § 105 lõike 1 kohaselt esitatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu koos keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandega kooskõlastamiseks käesoleva seaduse §	1. Seisukohaga arvestatakse, eriplaneeringu aruannet täiendatakse vastavalt ning arvestatakse MaaPS § 14 lõikes 2¹ sätestatuga. 2. Seisukoht võetakse teadmiseks. 3. Seisukohaga arvestatakse, eelvaliku alade 2 ja 4 otsustes peatükki „B. Projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused eelvalikualal“ lisatakse tingimus: „Rajatiste kattumisel kehtivate või taotletavate mäeeraldiste või nende teenindusmaadega on vajalik saada loa omaja/taotleja kooskõlastus rajatiste rajamiseks“. Lisaks lisatakse aruande ptk-i 3.3.17 „Maavarad“ järgmine tingimus: „Järgmises etapis tuleb arvestada, et rajatiste kattumisel kehtivate või taotletavate mäeeraldiste või nende

	99 lõikes 1 nimetatud asutustele. Maapõueseaduse (edaspidi MaaPS) § 15 lõike 7 kohaselt, kui planeeritaval maa alal asub maardla või selle osa, kooskõlastatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneering PlanS sätestatud korras Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutusega. Keskkonnaminister on oma 05.03.2019 käskkirjaga nr 1-2/19/198 andnud Maa-ametile volituse kooskõlastada kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuid PlanS sätestatud korras, kui planeeritav maa-ala asub maardlal või selle osal. MaaPS § 14 lõike 2 kohaselt võib ministri volitatud asutus lubada maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust üksnes juhul, kui kavandatav tegevus ei halvenda maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, halvendab maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegevus ei ole püsiva iseloomuga või halvendab maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegemist on ülekaaluka avaliku huviga ehitisega, sealhulgas tehnovõrgu, rajatise või ehitusseadustiku tähenduses riigikaitse ehitise (edaspidi <i>riigikaitse ehitis</i>) ehitamisega, Juhul, kui taastuenergia ehitise ehitamine halvendab maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, võib MaaPS § 14 lõike 21 kohaselt ministri volitatud asutus lubada taastuenergia ehitise ehitamist: turbamaardla alal, mis ei ole kantud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja ja mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust; savi-, järvemuda-, järvelubja-, meremuda- ja põlevkivimaardla alal, mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust, tähtajaliselt kuni 35 aastaks;	teenindusmaadega on vajalik saada loa omaja/taotleja kooskõlastus rajatiste rajamiseks ning vastav kooskõlastus tuleb lisada järgmise etapi dokumentide hulka, sh projekteerimistingimuste taotluse dokumentide hulka või planeeringu detailse lahenduse algatamise dokumentide hulka“. 4. Seisukohaga arvestatakse, tingimus sõnastatakse ümber järgmiselt: „Rajatiste kattumisel kehtivate või taotletavate määradest või nende teenindusmaadega on vajalik saada loa omaja/taotleja kooskõlastus rajatiste rajamiseks ning vastav kooskõlastus tuleb lisada järgmise etapi dokumentide hulka, sh projekteerimistingimuste taotluse dokumentide hulka või planeeringu detailse lahenduse algatamise dokumentide hulka“. 5. Seisukohaga arvestatakse, aruande ptk-i 4.10 „Mõju maavaradele“ täiendatakse järgnevalt: „Lavassaare turbamaardla alale on võimalik tuulepargi ehitisi rajada vaid peale kaevandusloa lõppu ning maavara ammendumist Kliimaministeeriumi või Vabariigi Valitsuse volitatud asutuse loal. Mäara liivamaardla puhul kehtib sama
--	--	---

	muude maavarade maardla alal, mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust ning kui tegevusega on nõustunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, tähtajaliselt kuni 35 aastaks. Viide MaaPS § 14 lõikele 21 on toodud seletuskirja peatükis „4.10 Mõju maavaravarudele“. Seisuga 19.06.2023 asuvad Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu eelvaliku 12-ne ala territooriumidel osaliselt või täielikult 4 maavarade registris arvel olevat maardlat, 1 kehtiva kaevandamisloaga mäeeraldis ning menetluses on neli kaevandamisloa taotlust. Planeeringualade kattumine maardlatega on kajastatud seletuskirja joonistel 75-78. 1. Seletuskirja peatükis „3.3.17 Maavarad“ on kirjeldatud, et eelvaliku alad nr 10 ja 12 kattuvad Lavassaare turbamaardlaga (registrikaardi nr 197), kus Tootsi Turvas AS-ile on 12.06.2005 väljastatud kaevandamisluba KMIN-070 turba kaevandamiseks Lavassaare ja Elbu turbatootmisalal. Ala nr 4 kattub Mädara liivamaardlaga (registrikaardi nr 973), kus on menetluses Sokkel Karjäärid OÜ poolt esitatud loa taotlus maavara kaevandamiseks 12,77 ha suurusel alal (maavarade register, seisuga 02.11.2022). Vastavalt maapõueseaduses sätestatule on taastuvenergia ehitisi võimalik rajada Lavassaare turbamaardlale vaid peale kaevandusloa lõppu (Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutuse loal). Sama kehtib Mädara liivamaardla puhul, juhul kui kaevandamisluba väljastatakse. Seletuskirja peatükis „4. 10 Mõju maavaravarudele“ on kirjeldatud, et Kobra külas arvati potentsiaalselt sobiva ala hulgast välja Kobra dolokivimaardla (registrikaardi nr 943). Kivikandur OÜ poolt on	põhimõtte, kui kaevandamisluba väljastatakse. “. Lisaks lisatakse peatükki juurde selgitus, et järgmises etapis tuulepargi ehitiste asukohtade täpsustamisel tuleb arvestada sellega, et Kobra dolokivimaardlas Kobra dolokivikarjääri teenindusmaal on võimalik tuulepargi ehitisi rajada vaid kaevandamise loa omaja kirjalikul loal. Kobra dolokivikarjääri kaevandamisloa taotluse seletuskirja kohaselt, on Kobra maardlas tootsa kihindi sobivamaks kobestusviisiks puur-lõhketööd, mis kaasaegses mäetööstuses on kaljuste kivimite kobestamise levinuim moodus. Tuulepargi kavandamisel tuleb arvestada Kobra dolokivikarjääris toimuvate puur-lõhketöödega. 6. Seisukohaga arvestatakse selliselt, et aruande ptk-s 4.10 “Mõju maavaradele” tuuakse välja, et järgmises etapis tuulepargi ehitiste asukohtade täpsustamisel tuleb arvestada sellega, et Kavasoo turbamaardlas Kavasoo turbatootmismaa teenindusmaal on
--	---	---

	esitatud loa taotlus maardlal dolokivi, liiva ja kruusa kaevandamiseks 14,47 ha suurusel alal. Täpsustame eeltoodu suhtes, et eelvaliku ala 2 kattub taotletava Kobra dolokivikarjääri mäeeraldise teenindusmaaga. Eelvaliku alale 12 jääb lisaks Lavassaare ja Elbu turbatootmisala mäeeraldisele ka taotletav Elbu VIII turbatootmisala mäeeraldis ning Lavassaare ja Elbu turbatootmisala mäeeraldisel on Keskkonnaametis menetluses ka kaevandamisloa muutmise taotlus. Lavassaare turbamaardla osa, mis kattub planeeringu eelvaliku aladega 10 ja 12, on kantud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Palume seletuskirja peatükki „3.3.17 Maavarad“ täpsustada, arvestades eriplaneeringus ka Kobra maardlas taotletava Kobra dolokivikarjääri mäeeraldise teenindusmaaga ja MaaPS § 14 lõikes 21 sätestatuga. 2. Peatükis „3.3.17 Maavarad“ on kirjeldatud, et tuulepargi arendamisel turbamaardlatega piirnevatel aladel tuleb tagada maavaravaru kaevandamisväärsena säilimine, st taristu tuleb kavandada maardlast sellisele kaugusele ja kasutusele võtta meetodid, et oleks tagatud veerežiimi säilimine piirneval turbamaardla alal ning kaevandustegevust muul moel ei mõjutataks. Maa-amet nõustub kirjeldatuga. 3. Seletuskirja peatükis „3.2 Eelvaliku edasine lahendus“ on kirjeldatud, et vastavalt PlanS §- le 951 võib kohaliku omavalitsuse üksus eriplaneeringu koostamisel loobuda detailse lahenduse koostamisest ja kehtestada planeeringu asukoha eelvaliku otsuse alusel, kui puuduvad välistavad tegurid tuulepargi edasiseks kavandamiseks projekteerimistingimustega ning asukoha eelvaliku otsuses on toodud projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused. Samas seletuskirja peatükis ja eelvalikuala nr	võimalik tuulepargi ehitisi rajada vaid kaevandamise loa omaja kirjalikul loal. 7. Seisukoht võetakse teatavaks.
--	---	---

	12 otsuse eelnõus on kirjeldatud, et võttes arvesse eriplaneeringu KSH tulemusi, on projekteerimistingimustega võimalik edasi minna alade nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ja 11 puhul. Detailne lahendus on vajalik koostada Maima rabasse jäävale alale nr 12, kuna tegemist on Lavassaare turbamaardlaga, kus on olemas kehtiv kaevandamisluba kuni 2049. aastani (Lavassaare ja Elbu turbatootmisala kaevandusluba nr KMIN-070). Lisaks on kirjeldatud, et detailse lahenduse planeerimise etapis tuleb asukoha eelvaliku alal nr 12 määrata tuulepargi ehitiste täpsed asukohad ja tingimused ehitamiseks. Lahenduse koostamisel tuleb kinni pidada ala maksimaalsest lubatud elektrituulikute arvust (mis on 12 elektrituulikut). Palume lisada eelvaliku alade 2 ja 4 otsustes peatükki „B. Projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused eelvalikualal“ tingimus: „Rajatiste kattumisel kehtivate või taotletavate mäeeraldiste või nende teenindusmaadega on vajalik saada loa omaja/taotleja kooskõlastus rajatiste rajamiseks“. 4. Seletuskirja peatükis „4.10 Mõju maavaravarudele“ on kirjeldatud tingimused järgmise etapi lahenduse koostamiseks, mille osas märgime järgmist. o Maardlate aladele ning turba kaevandamiseks sobivale alale tuulepargiga seotud ehitiste rajamisel peab lähtuma kehtivast maapõueseadusest. Maa-amet nõustub tingimusega. o Rajatiste kattumisel kehtivate või taotletavate mäeeraldiste või nende teenindusmaadega on vajalik saada loa omaja/taotleja kooskõlastus rajatiste rajamiseks ning vastav kooskõlastus tuleb lisada planeeringu dokumentide hulka;	
--	--	--

	Maa-amet ei nõustu fraasiga „planeeringu dokumentide hulka“, kuna planeeringut ei pruugita koostada järgmises etapis, näiteks kui minnakse edasi projekteerimistingimuste taotlemise ja andmisega. Tagamaks, et olukord maavarale juurdepääsu ja kaevandamisväärsuse osas ei halvene, palume asendada fraas „planeeringu dokumentide hulka“ fraasiga „järgmise etapi dokumentide hulka, sh projekteerimistingimuste taotluse dokumentide hulka või planeeringu detailse lahenduse algatamise dokumentide hulka“. o Tuulepargi arendamisel turbamaardlatega piirnevatel aladel tuleb tagada maavaravaru kaevandamisväärsena säilimine, st taristu tuleb kavandada maardlast sellisele kaugusele ja kasutusele võtta meetodid, et oleks tagatud veerežiimi säilimine piirneval turbamaardla alal ning kaevandustegevust muul moel ei mõjutataks. Maa-amet nõustub tingimusega. 5. Seletuskirja peatükis „4.10 Mõju maavaravarudele“ on kirjeldatud, et „Kavasoo turbamaardlaga ja Kobra dolokivi maardla jäävad sobilikest aladest välja“ ning „Arvestades maapõueseaduses sätestatut ei saa taastuenergia ehitisi ehitada Mädara liivamaardlale ja Lavassaare turbamaardla, mis jäävad sobilike alade sisse ning kus on olemas vastavalt kaevandamisloa taotlus ning kaevandamisluba. Lavassaare turbamaardla alale on võimalik tuulepargi ehitisi rajada vaid peale kaevandusloa lõppu ning maavara ammendumist Keskkonnaministeeriumiga kooskõlastamisel. Mädara liivamaardla puhul kehtib sama põhimõtte, kui kaevandamisluba väljastatakse“.	
--	---	--

	Palume peatükki täpsustada, lisades, et Lavassaare turbamaardla alale on võimalik tuulepargi ehitisi rajada vaid peale kaevandusloa lõppu ning maavara ammendumist Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutuse loal. Täiendavalt informeerime, et seoses ministeeriumite töö ümberkorraldamisega on kavas vastavat maapõueseaduse sätet muuta, eeldatavalt kehtestatakse muudatus alates 1. juulist 2023. MaaPS §-des 14 ja 15 kooskõlastava asutuse viite muutmisel palume vastavalt ajakohastada ka Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu dokumentide sõnastust. Lisaks palume lisada selgituse, et Kobra dolokivimaardlas Kobra dolokivikarjääri teenindusmaal on võimalik tuulepargi ehitisi rajada kaevandamise loa omaja kirjalikul loal. Palume arvestada planeeringus ja KSH aruandes tulevikus Kobra dolokivikarjääri loa andmise korral toimuvate puur-lõhketöödega. Kobra dolokivikarjääri kaevandamisloa taotluse seletuskirja kohaselt, mis on kättesaadav aadressil (https://kotkas.envir.ee/permits/public_application_details?represented_id=&proceeding_id=18823&application_id=1019021), on Kobra maardlas tootsa kihindi sobivamaks kobestusviisiks puur-lõhketööd, mis kaasaegses mäetööstuses on kaljuste kivimite kobestamise levinuim moodus. 6. Täiendavalt märgime, et Kavasoo turbamaardlas, mis on kantud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja, on antud kaevandamisluba Kavasoo turbatootmisala mäeeraldisele (loa nr L.MK/323467, loa omaja AS Jiffy Products Estonia; kehtib kuni 16.07.2033), mille teenindusmaa jääb eriplaneeringu alast 4 ~11 m kaugusele. Palume planeeringu eelvaliku alale 9 tuulepargi rajatiste	
--	--	--

	kavandamisel ja rajamisel arvestada ka Kavasoo turbatootmisalaga ning mõjude võimalikkuse korral kaasata järgmise etapi menetlusse puudutatud isik kaevandamisloa omaja AS Jiffy Products Estonia. 7. Seletuskirja peatükis „4.10 Mõju maavaravarudele“ on kirjeldatud, et täiendavalt on vajalik arvestada MaaPS § 45 lõigete 6 ja 7 alusel kehtestatud keskkonnaministri 27.12.2016 määrusega nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“, mille alusel on kehtestatud kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalad ning kaevandamiseks sobivad turbaalad. Selle alusel kuulub kaevandamiseks sobiva turbaala nimekirja ka Tagassaare külas Vändra metskond 18 katastriüksusel (tunnus: 93004:002:0142) asuv Pilliroo (Toassaare) turbaala (nr 2011). Oluline on siinkohal juhtida tähelepanu asjaolule, et Pilliroo (Toassaare) turbaala puhul ei ole tegemist maardlaga. Kuna tegemist ei ole maardlaga, siis MaaPS § 14 lg 2¹ sätestatu (Keskkonnaministeerium või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutus võib lubada taastuenergia ehitise ehitamist turbamaardla alal, mis ei ole kantud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja ja...) sellele ei kehti. Samuti on oluline tuua välja, et vastavalt turbauuringute andmebaasi veebirakendusele (andmed seisuga 10.04.2023) on Pilliroo turbaala turbakiht väiksem kui 2 m, mistõttu on tegemist pigem vähe perspektiivika alaga. Maa-amet nõustub eelpool kirjeldatuga ning Pilliroo (Toassaare) kasutatavale turbaalale tuulikupargi rajamisega.	
--	---	--

	Maa-amet ei kooskõlasta Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu dokumente 24.05.2023 esitatud kujul, kuna planeering on vastuolus MaaPS §-ga 14. Maavarale juurdepääs halveneb, kui üldplaneeringuga seatakse maardlate aladele kaevandamist piiravaid tingimusi, mille järgi toimides pole võimalik maavara kaevandada, näiteks kui kaevandamisloa omaja ei saa realiseerida kaevandamisloaga antud õigusi või kui kaevandamine muutub piiravate tingimuste tõttu märkimisväärselt keerulisemaks võrreldes olemasoleva olukorraga. Palume täpsustada planeeringu dokumente vastavalt eeltoodud märkustele. Palume hoida Maa- ametit kursis planeeringu edasise menetlemisega ning edastada planeering peale täpsustuste tegemist ja enne selle vastuvõtmist kooskõlastamiseks Maa-ametile. Reformimata riigimaade ja Keskkonnaministeeriumi valitsemisel olevate maaüksuste, mille volitatud asutus on Maa-amet, osas annab eriplaneeringule seisukoha Keskkonnaministeerium.	
Keskkonnaministeerium 22.06.2023 kiri nr 7-15/23/2234-3	Teavitasite Keskkonnaministeeriumit planeerimisseaduse (PlanS) § 105 alusel võimalusest esitada arvamus Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruande kohta. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu koostamise eesmärgiks on leida Sunly Wind OÜ ja Metsamaahalduse AS ning Vayu Energia OÜ ja Utilitas OÜ poolt esitatud taotlustes kajastatud planeeringualadel tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivad asukohad ning põhivõrguga liitumiseks vajalike seadmete ja rajatiste	1) Seisukohaga arvestatakse, aruannet täiendatakse. Selgitame, et tuulikute maksimaalne võimalik arv on sõltunud eelkõige ala pindalast. Üldjuhul kehtib põhimõte, et tuulikute kavandamisel paigutatakse need üksteisest vähemalt 500 m kaugusele, kuid tegemist ei ole kindla vahemaaga, sest tuulikute vaheline kaugus sõltub eelkõige kavandatava tuulikute mõõtmetest. Eriplaneeringus on tuulikute maksimaalne võimalik arv

	ehitamiseks ettenähtud alad. Planeeringuala lahenduses on esitatud 12 asukohavaliku eelvalikuala. Koostatud on eraldi 12 tuuleparkide eriplaneeringu eelnõud ning ühine asukoha eelvaliku KSH aruanne. Kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja sellele koostatav KSH koosneb kahest etapist – kavandatava tegevuse asukoha eelvalikust ja detailse lahenduse etapist. PlanS § 951 erisus võimaldab kehtestada kohalikul omavalitsusel tuuleparkide eriplaneering asukoha eelvaliku otsuse alusel (st loobuda detailse lahenduse koostamisest), kui puuduvad välistavad tegurid tuulepargi edasiseks kavandamiseks projekteerimistingimustega ning asukoha eelvaliku otsuses on toodud projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused. Keskkonnaministeerium on tutvunud dokumentidega ning leiab, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu KSH I etapi aruanne vajab täiendamist. Aruandest ei selgu, kuidas on leitud eelvalikualadele maksimaalselt lubatud paigaldatavate elektrituulikute arv ning põhimõtteline sobivus linnustiku ja nahkhiirte seisukohast. Puudub info võimalike konfliktide kohta ning eriplaneering ei vasta eeldustele, mis lubaks planeeringule kohaldada PlanS § 95¹. Selleks, et eelvalikualadel nr 1-11 saaks eriplaneeringu detailsest lahendusest loobuda peab olema veendumus, et alad on sobilikud tuuleparkide rajamiseks. Palume KSH aruannet alljärgnevate märkuste osas täiendada ning esitada ministeeriumile uuesti arvamuse andmiseks. 1) KSH I etapi aruande kohaselt, võttes arvesse eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemusi, on projekteerimistingimustega võimalik edasi minna alade nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 ja 11 puhul ning detailne lahendus on vajalik	saadud koostöös huvitatud isikutega. Viimast on välja toodud ka aruande ptk-s 4.7.1.2 „Käitamisaegne müra“. 2) Seisukohaga arvestatakse, aruannet täiendatakse. 3) Seisukohaga arvestatakse, aruannet täiendatakse. 4) Seisukohaga ei arvestata, mõju rohevõrgustikule on antud võttes arvesse tugialasid ja koridore tervikuna. Tugialade ja koridoride käsitlemine tervikuna on vajalik, et hinnata asjakohaselt mõju rohevõrgustiku toimimisele. Mõju rohevõrgustikule ei saa hinnata kitsa asukoha põhiselt vaid vaadelda tuleb suuremat ala ning üldist rohevõrgustiku seisundit ja toimimist piirkonnas.
--	--	---

	koostada alale nr 12. Projekteerimistingimustega kavandavate alade kohta on esitatud tuulepargi teenindamiseks vajalike elektrituulikute, teede ja elektriliinide põhimõttelised võimalikud asukohad võttes aluseks, et tuulepark arendatakse välja maksimaalses mahus (rajatakse maksimaalne lubatud arv elektrituuliku) ja arvestada tuleb, et kõigi ehitiste täpsem asukoht ja paiknemine võib mingil määral projekteerimistingimuste ja ehitusloa menetluse käigus muutuda. Alale paigaldatav maksimaalne lubatud elektrituulikute arv, millega peab projekteerimistingimuste väljastamisel või detailse lahenduse koostamisel arvestama, on esitatud ptk 3.1 tabelis 1. KSH I etapi aruandes pole selgitatud, kuidas on leitud maksimaalne lubatud elektrituulikute arv eelvalikualadel, sealhulgas alal 12, mille puhul tuleb detailse lahenduse koostamisel kinni pidada ala maksimaalsest lubatud elektrituulikute arvust (12 elektrituulikut). KSH I etapi aruande kohaselt on eelvaliku alad leitud läbi mõju hindamise protsessi. Palume selgitada, kuidas on leitud eelvalikualadele paigaldatav maksimaalne lubatud elektrituulikute arv. 2) Vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (KeHJS) § 40 lõikele 4 punktile 6 peab keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne sisaldama hinnangut eeldatavalt olulise vahetu, kaudse, kumulatiivse, sünergilise, lühi- ja pikaajalise, soodsa ja ebasoodsa mõju kohta keskkonnale, sealhulgas bioloogilisele mitmekesisusele, populatsioonidele, taimedele, loomadele. KSH aruandes on toodud, et eriplaneeringu raames viiakse läbi kohapõhised detailsed linnustiku uuringud ning võimalusel arvestatakse I etapi aruandes ka Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud töö “Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüs” tulemustega.	
--	---	--

	Aruandest võib välja lugeda, et lisatud üldine linnustiku uuring on koostatud eeldusega, et eriplaneeringule koostatakse II etapp. Uuringu lõppjärelendus ütleb, et linnustiku inventuur ja mõju hindamine on eriplaneeringu II etapis vajalik kõigil arendusaladel. Eelnevat arvesse võttes ei tule KSH-st välja eelvalikualade põhimõtteline sobivus linnustiku seisukohast, puudub info võimalike konfliktide kohta ning eriplaneering ei vasta eeldustele, mis lubaks planeeringule kohaldada PlanS § 95¹. Puudu on kindlus, et alade arendamisega võib edasi minna kujul, mis on vallavolikogu otsustes kirjeldatud. 3) Aruanne küll ütleb, et töö arvestab “Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsi” tulemustega, kuid linnustiku peatüki puhvrid ei lähe kokku aruandes välja toodud numbritega ning pole toodud ka põhjendusi erinevuste kohta. Näiteks väike-konnakotka puhul on puhvrit vähendatud poole võrra, kuid pole välja toodud, millele põhinedes selline otsus on tehtud. Maismaalinnustiku analüüsi alusel jääb ka näiteks ala nr 7 merikotka, kaljukotka, kanakulli ja must-toonekure tsoonidesse, kus tegevuse jätkamiseks tuleks asukohaspetsiifiliselt uurida, kas piirkond on arenduseks sobilik. Seda aruande esimeses etapis tehtud ei ole. Lisast 1 “Mõju linnustikule” lähtuvalt on lisatud aruandesse joonis 6, mille kohaselt on ala nr 7 tõenäoliselt ebasobiv ala, kus on linnustiku eksperthinnangu läbiviimise vajadus. Ka seda ei ole aruande esimeses etapis kajastatud. Samas on Põhja-Pärnumaa vallavolikogu otsuse eelnõu punktides 1,2 ja 3 välja toodud, et alal võib arendusega edasi minna ilma detailse lahenduseta. Kuidas on sellise tulemuseni jõutud? 4) KSH väljatöötamise kavatsuses (VTK) on toodud, et mõju metsloomadele hinnatakse läbi rohevõrgustiku. KSH I etapi aruanne ei hinda mõjusid rohevõrgustikule eelvalikualade kaupa,	
--	---	--

	vaid üldiste eriplaneeringualade kaupa, seega ei saa teha järeldusi eelvalikualade sobivuse ega kehtivates planeeringute rohevõrgustiku tingimuste täitmise kohta. Juhime tähelepanu, et maapõueseaduse § 15 lõike 7 kohaselt, kui planeeritaval maa-alal asub maardla või selle osa, kooskõlastatakse maakonnaplaneering, üldplaneering, detailplaneering ja riigi või kohaliku omavalitsuse eriplaneering planeerimisseaduses sätestatud korras Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutusega. Keskkonnaminister on oma 05.03.2019 käskkirjaga nr 1-2/19/198 andnud Maa-ametile volituse kooskõlastada nimetatud planeering planeerimisseaduse sätestatud korras, kui planeeritav maa-ala asub keskkonnaregistri maardlate nimistus oleval maardlal või selle osal.	
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium 26.06.2023	Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus on 24.05.2023 kirjaga nr 7-1/1003 saatnud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile (MKM) kooskõlastamiseks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu 12 otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande. Anname teada, et MKMil ei ole märkusi materjali osas ning lähtudes planeerimisseaduse § 105 lõikest 2 kooskõlastab MKM materjali vaikimisi.	Kooskõlastab.
Politsei- ja piirivalveamet 30.06.2023 kiri nr 2.1-3/19065-3	Politsei- ja Piirivalveameti poolt tutvuti Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandega. Eriplaneeringu käesolevas faasis ettepanekud puuduvad	Kooskõlastab.

Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalikule ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandele esitatud ARVAMUSED		
<u>Esitaja ja kuupäev</u>	<u>Arvamus</u>	<u>Arvestamine ning selgitus</u>
AS Tootsi Turvas 08.06.2023	Vaatasime omalt poolt üle Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse. Esimene asi, mis silma jäi, on see, et ei mainita Tootsi Turvas AS poolt esitatud kaevandamise keskkonnaloa taotlust Elbu VII kaevandamise loa taotlust. Planeeritav ala piirneb sellega. Teine teema, mis meid puudutab, on kaevandatavate alade korrastamine, mis eeldab kaevandamise loa muutmist, juhul, kui alale planeeritakse tuulikuid. Arvatavasti ei ole see kavatsus veel nii detailne, kuid usun, et sellele tuleks tähelepanu pöörata.	Seletuskirja joonisel 78 on Elbu VII turbatootmisala taotletava mäeeraldise piir toodud, kuid eraldi ei ole kaevandamise loa taotlust seletuskirjas mainitud. Ettepanekuga arvestatakse ning seletuskirja täiendatakse. Selgitame, et kaevandamisloa muutmise ei ole vajalik, sest kuigi kaevandamisloas antakse küll korrastamise suund, ei ole see täielikult siduv. Kaevandatud alale koostatakse korrastamise projekt. Tingimused korrastamise projektile annab Keskkonnaamet. Põhjendatud juhul võib lähtuda korrastamistingimusi esitades ka muust korrastamise suunast (kui sellest, mis kaevandamisloale kantud).
Rahnoja Külaselts MTÜ	Täna Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande esitamine arvamus avaldamise võimaldamise eest. Kooskõlastamiseks saadetud KSH on fikseerinud minimaalse tuuliku kauguse väike- konnakotka püsielupaigast 1 km. Olenemata asjaolust, kas tegemist on asustatud toimiva	Selgitame, et eriplaneeringus on arvestatud väike-konnakotka 2 km kodupiirkonnaga: 1 km puhver ümber püsielupaiga on välistatud, kuid tuulepargialale 2 km raadiusesse jäävate väike-konnakotka pesade puhul tuleb läbi viia täpsustavad elupaigauuringud, et selgitada toitumisalade kasutamist. Seega

	väike-konnakotka pesaga või mahajäetud pesaga. KSH 1 etapp ei ole uurinud pesade asustatust, puuduvad saatjauuringud, puuduvad ka selgitused, mis alusel on väike- konnakotka püsielupaigast minimaalne tuuliku kaugust 1 km. Juhin tähelepanu, et Keskkonnaministeerium on koostanud konkreetseid juhiseid maismaa tuuleparkide planeerimise läbiviimiseks ja vastavalt juhistele ei tohi toimivast väike-konnakotka pesast tuulik asetseda lähemal kui 2 km. Rahnojal on väike - konnakotka püsielupaik. Tegemist on toimiva pesaga, valideerinud on seda infot ka Kotkaklubi. Eriplaneeringu ala 8 peab arvestama väike- konnakotka püsielupaiga miinimumkaugusega 2 km. KSH ei ole viinud läbi täiendavaid saatja-uuringuid, mis lubaksid Rahnoja väike- konnakotka püsielupaigas pesitseva väike- konnakotka jätta ilma toitumisalast, mida 2 km puhver võimaldab. Palun tehke vastav muudatus. Tõenäoliselt on kogu ülejäänud väike- konnakotka püsielupaikade ja eriplaneeringu alal samad rikkumised puhvrivahemaa rikkumised. Tähendab, et olenemata sellest, et tegemist on toimivate väike-konnakotka pesadega ja 2 km on linna toitumisala, siis teadlikult on eriplaneerija lühendanud puhverala eeldusel, et täiendavaid uuringuid enam järgmises etapis ei tehta. Palun fikseerige korrektne väike- konnakotka puhverala üle kogu eriplaneeringuala. Samuti ei ole KSH arvestanud üle-eestilise maismaalinnu uuringu rändeteedega. Palun arvestage ja lisage rändeteed KSHsse.	on 2 km kodupiirkonnaga arvestatud, kuid seda mitte koheselt välistavana, vaid toitumisade kasutust täpsustatakse uuringutega, mis viiakse läbi järgmises etapis. Aruannet täiendatakse vastavalt üle-eestilisele maismaalinnustiku analüüsile.
--	---	---

Siseministeerium	Teie poolt saadetud kirjast lähtuvalt anname teada, et seoses Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringuga võib tuulepargil olla mõjud ESTER raadiosidele. Seega omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise raames on vajalik hinnata ka mõju ESTER raadiosidele ja vajadusel planeerida mõjude maandamismeetmed. Tulenevalt selles palume ka edaspidi protsessi kaasata Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus.	Selgitame , et eriplaneeringu lahenduses on toodud, et raadioside toimimine tuleb tagada järgmises etapis, kui pannakse paika tuulikute täpsed asukohad. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis ei määrata tuulikute täpset asukohta ja arvu. Järgmises etapis täiendavate uuringute läbiviimisel võib tuulikute arv ja paiknemine veel täpsustada, mistõttu on asjakohane antud teemat käsitleda siis. Ettepaneku tegijaga võetakse ühendust, et antud teemat täpsemalt arutada.
Rail Baltic Estonia OÜ 07.06.2023	Saatsite meile 24.05.2023 kirja nr 7-1/1003 "Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande esitamine arvamuse avaldamiseks". Palume antud kirjale vastamise tähtaega pikendada 07. juulini käesoleval aastal.	Seisukohaga arvestatakse.
Rahandusministeerium 20.06.2023	Annan teada, et seoses väga mahuka materjali läbivaatamisega, anname seisukoha Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu materjalidele hiljemalt 15.07.2023.	Seisukohaga arvestatakse.
Tori Vallavalitsus 21.06.2023	Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus esitas 24.5.2023 kirjaga nr 7-1/1003 Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõud ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande arvamuse avaldamiseks. Tori vallas on tuuleenergeetika arendamisega seotud planeeringutes lähtutud põhimõttest, et tuulepargi eelvalikuala ja tuulikute ehitusala piir oleks vähemalt ühe kilomeetri kaugusel	1. Seisukohaga arvestatakse , Tori valla territooriumil olevate maatulundusmaade õuealadest ja elamumaadest arvestatakse 1 km puhver. Aruannet täiendatakse ja lisatakse juurde tingimus, et Tori valla

	elamumaa katastriüksuse ja kehtiva üldplaneeringuga määratud perspektiivse elamumaa piirist, ETAKi (Eesti topograafia andmekogu) õuealast ning ETAKi elu- ja ühiskondlikust hoonest. Samuti on Tori valla vastavates planeeringutes nõutud, et tuulikute ehitisealne pind (labade projektsioon maapinnale) jääks tuulepargi eelvalikualale ja tuuliku ehituskrundi sisse. Põhja-Pärnumaa eriplaneeringus on arvestatud, et elektrituuliku vundament peab jääma eelvaliku ala piiridesse ning 1 km puhver on arvestatud elu- ja ühiskondlikest hoonetest. Sellest tulenevalt paikneb Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu eelnõus määratud tuuleparkide eelvalikuala nr 9 Tori valla elamutele oluliselt lähemal kui Tori valla vastavate planeeringute puhul oleks määratud ning mõned Tori valla elamute õuealad jäävad praegu tuulepargi eelvaliku ala 1 km mõjuvööndi. Palume korrigeerida eelvalikuala piiri nii, et Tori valla territooriumil olevate elamute õuealad jääksid tuulepargi otsesest mõjualast välja ning oleks võimalik tagada olemasolevate elamute jätkusuutlik areng sh vajadusel õuealale uue elamu püstitamine. Planeeringu joonisel „Alad koos 5-9, 11“ on näidatud tuuleparkide võimalikud ühendused liitumiseks elektri põhivõrguga. Asukoha eelvalikuala nr 8 üks võimalikest põhivõrguga liitumise ühendusliinide asukohtadest on märgitud Tori valla territooriumile. Eelvalikuala nr 8 piirneb Pärnu maakonna planeeringus määratud elektrituulikute arendusalade P9 ja P10 detailplaneeringu alaga. Nimetatud detailplaneeringul on valminud esmane eskiislahendus ning eeldatavasti jõuab see kehtestamise etappi enne Põhja- Pärnumaa eriplaneeringu eelvalikuala nr 8 detailse osa või ehitusprojekti valmimist. Sellest tulenevalt palume ala nr 8 ja ka ala nr 7 ühendusliinide asukohtade määramisel	suunas ei tohi tuulikute labad paikneda üle eelvalikuala piiri. 2. Selgitame, et Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu eelvalikuala nr 8 ja 7 põhivõrguga liitumise ühendusliinide asukoha määramisel ongi arvestatud P9 ja P10 detailplaneeringu lahendusega. Ainuke erinevus seisneb Järve katastriüksusele (80802:002:0018) kavandatud liitumises. 3. Seisukohaga arvestatakse.
--	--	---

	arvestada elektrituulikute arendusalade P9 ja P10 detailplaneeringu lahendusega ning uusi ühendusliinide asukohti mitte määrata. Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu KSH raames läbiviidud linnustiku uuringus on tsoneeritud uuritud alad linnustiku vaates tuulepargi rajamiseks sobivuse järgi sh on välja toodud tõenäoliselt ebasobivad (punased) alad, mis on olemasoleva info alusel mittesobilikud alad tuulepargi rajamiseks ning kus täiendavad uuringud suure tõenäosusega ei muuda järeldusi alade sobivuse suhtes. Ometi on eriplaneeringu eelnõus märgitud osad linnustiku uuringu järgi tõenäoliselt ebasobivad alad tuulepargi rajamiseks sobivateks eelvalikualadeks ning on leitud, et nendel aladel on võimalik tuuleparki kavandada projekteerimistingimuste alusel. Planeerimisseaduse § 951 lg 1 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksus tuuleparki kavandava kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamisel loobuda detailse lahenduse koostamisest ja kehtestada planeeringu asukoha eelvaliku otsuse alusel, kui puuduvad välistavad tegurid tuulepargi edasiseks kavandamiseks projekteerimistingimustega ning asukoha eelvaliku otsuses on toodud projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused. Kuna teostatud linnustiku uuringute alusel on teada, et Tori valla vahetusse lähedusse jäävad alad 7 ja 8 on linnustiku vaates tuulepargi rajamiseks ebasobivad, siis leiame, et nendel aladel ei ole võimalik jätkata tuulepargi kavandamist projekteerimistingimuste alusel vaid aladel 7 ja 8 tuleb koostada eriplaneeringu detailne lahendus.	
--	---	--

	Tori Vallavalitsus soovib olla kaasatud Põhja-Pärnumaa eriplaneeringu eelvalikualade nr 6, 7, 8, 9 detailse osa/projekteerimistingimuste menetlusse. Lähtudes eeltoodust ning võttes aluseks planeerimisseaduse § 105 lõike 1, Tori Vallavolikogu 20.02.2020 määruse nr 106 „Maakorraldusliku, planeerimis- ja ehitusalase tegevuse ning ehitusseadustikust tuleneva riikliku järelevalve korraldamine Tori vallas“ § 3 punkti 5 annab Tori Vallavalitsus k o r r a l d u s e: 1. Teha ettepanek muuta Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku ala nr 9 piiri nii, et Tori vallas paiknevate elamute õuealad jääksid tuulikute 1 km mõjuvööndist välja. Muudatuse eesmärk on vältida õuealade kasutamisele täiendavate piirangute tekkimist. 2. Teha ettepanek arvestada eelvalikuala nr 8 ja eelvalikuala nr 7 ühendusliinide asukohtade määramisel elektrituulikute arendusalade P9 ja P10 detailplaneeringu lahendusega ning uusi ühendusliinide asukohti mitte määrata. 3. Teha ettepanek loobuda eriplaneeringu asukoha eelvaliku aladel nr 7 ja 8 projekteerimistingimuste andmisest tuuleparkide kavandamiseks ning kavandada nimetatud aladele tuuleparke eriplaneeringu detailse lahenduse kaudu. 4. Korraldust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavakstegemisest, esitades vaide Tori Vallavalitsusele haldusmenetluse seaduses või kaebuse Tallinna Halduskohtu Pärnu kohtumajale halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras. 5. Korraldus jõustub teatavakstegemisest.	
--	---	--

Raiko Gustavson jt 08.06.2023	Teie kirjas nr 7-1/1003 (24-05-2023.a) palusite Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruande kohta arvamuse avaldamist 30 päeva jooksul. Planeeringu materjalid, eriti keskkonnamõju strateegilise hindamise raames tehtud uuringud on mahukad ja keerulised ning vajame pikemat tähtaega oma seisukoha kujundamiseks ja arvamuse esitamiseks. Palume pikendada arvamuse esitamise tähtaega augusti lõpuni (31-08-2023.a.) Planeerimisseaduse § 105 lõike 2 järgi ongi ette nähtud 30 päeva arvamuse esitamiseks. Kui 30 päeva jooksul ei ole arvamuse andja arvamust avaldanud ega ole taotlenud tähtaja pikendamist, siis eeldatakse et arvamust ei soovitagi avaldada. Tähtaja pikendamine on valla kaalutusotsus. Lisaks minu allkirjale on lisatud arvamuse esitamise tähtaja pikendamise taotlusele kogukonna liikmete allkirjad.	Seisukohaga arvestatakse.
Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus 10.07.2023 kiri nr 6-2/1230-1	Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus on saatnud Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvaliku alad kooskõlastusringile ja arvamuste avaldamiseks, kuhu me ootasime esialgse teate kohaselt ettepanekuid ja arvamusi 26. juuniks 2023. Vallavalitsusele laekunud avalduste alusel otsustasime pikendada arvamuste avaldamise tähtaega 31.augustini 2023. Praegu juba täiendava infona on laekunud alljärgnevate alade kohta järgnevat:	Seisukohtadega arvestatakse. Ala nr 4 puhul arvestatakse kavandatava kaitsealaga ning kavandatavale kaitsealale tuulepargiga seotud ehitisi ei planeerita. Ala nr 5, 7 ja 8 puhul arvestatakse, et minnakse edasi detailse lahendusega.

	ALA 4 31.augusti 2022 volikogu otsusega nr 36 on antud luba ekspertiisi korraldamiseks Mädara mägede kohaliku kaitse alla võtmisel. 14.06.2023 informeerisin teid ekspertarvamuse projekti alusel tekkinud võimalikust konfliktist tuulikute asukoha valikul seoses vallavolikogu eelmärgitud otsusega; 20.06.23 allkirjastati ekspertarvamus (lisatud dokumendile) Ekspertarvamuses leiti kokkuvõtvalt: <i>Põhja-Pärnumaa valla tellimusel uuriti Mädara vallseljaku (geomorfoloogiliselt Balti jääpaisjärve rannaluide) elustikulisi ja maastikulisi väärtusi. Uuringus osalesid botaanik-maastikuökoloog Anneli Palo (PhD, OÜ Metsamutt), lihhenoloog Ede Oja (PhD, OÜ Dimerella) ja ornitoloog Renno Nellis (BSc, OÜ Clanga). Uurimisala ligikaudne suurus on 65ha.</i> <i>Tuvastati kõrged liigilised ja elupaigalised kaitseväärtused: 16 looduskaitse all olevat liiki, neist kaks II kaitsekategoorias ja 14 III kategoorias, lisaks veel 4 kaitse all mitte olevat, kuid Punasesse Nimestikku kuuluvat ohustatud liiki. Kuus liiki ei ole kaitse all ega ohustatud, kuid neid peetakse põliste metsade indikaatorliikideks. Kokku seega 26 tähelepanu väärivat liiki.</i> <i>Põhilised kaitseväärtused on seotud põlengualale taastunud vana loodusmetsa elupaigatüübiga (Euroopa Loodusdirektiiv, *9010), kus kasvab arvukalt II kaitsekategooria liiki männi- soomussamblik. Luitestikku ümbritsevad niiskemad vana loodusmetsa elupaigatüüpi kuuluvad metsad, kus leiti paiguti ohtralt II kaitsekategooria liiki sõrmjas tardsamblik. Alal oli enne teada üks metsa vääriselupaik, uuringu</i>	
--	---	--

	alusel tehti ettepanek veel kahe vääriselupaiga moodustamiseks (nende inventeerimisel osales KeA metsaspetsialist Andres Hendrikson). Uuringualal on ka mitmed olulised maastikulised kaitseväärtused, milleks on esinduslik Balti jääpaisjärve luide kui pinnavorm, samuti luidet mööda kulgev RMK matkatee, kusjuures teadusuuringute andmetel on luitemetsade männikud inimestele enim meeldiv metsamaastik. Läheduses on väljaehitatud RMK puhkekoht matkateel. Tehakse ettepanek ala looduskaitse alla võtta, milleks on kaks võimalust. Esiteks kohaliku kaitseala piiranguvööndi kaitsekord, kus metsa majandamist mittetaluvate looduskaitseväärtustega metsad tuleb vormistada metsa vääriselupaikadeks ning mujal kasutada liigikaitseliselt põhjendatud metsa hooldusvõtteid, põhiliselt püsimeetsana hooldamist. Teiseks võimaluseks on riikliku kaitseala osa või lahustükk, mis on eristatud sihtkaitsevööndiks ja piiranguvööndiks. Piirkonnas on hetkel projekteerimisel kaks riiklikku kaitseala. Eelvalikuala nr 4 eelnõus, mille kohta me arvamusi küsime, on märgitud: “Samuti tuleb projekteerimistingimusi ja ehituslube menetledes ja andes arvestada nagunii ka EV eelnõu ja KSH I ptk-des 3.1-3.3 esitatud tingimustega, sh täiendavate uuringute ja asjaolude kaalumise vajadusega”. Eelviidatud ekspertarvamusega ongi tuvastatud 26 tähelepanu väärivat liiki (põhiliselt samblikud), mis on väärt kaitse alla võtmist või juba on kaitstavad liigid. ning mille edasine eksisteerimine on ohustatud tuulikute rajamisest	
--	---	--

	kavandatud kohtadesse. Ilmselgelt ei saa rajada tuulikute vundamente ega tuulikuid teenindavaid teid aladele, kus on juba kaitstavad ja potentsiaalselt kaitse alla võetavad liigid. Eriplaneeringu eelnõudesse on võimalik teha muudatusi, sh vähendades ala või kuulutada ala tuulepargi alaks sobimatuks . Lähtudes eeltoodust palume lähtudes ekspertarvamusest anda täiendav keskkonnamõjude analüüs selle kohta, kuidas oleks välditav või vähendatav ebasoodne mõju ekspertarvamuses kirjeldatud loodusväärtustele. Täiendavalt teadmiseks, et Põhja-Pärnumaa vald on teinud päringu Keskkonnaametile Mädara mägede maa-ala kohaliku kaitse alla võtmiseks ja see on menetluses. ALA 5 04.07.2023 andis Keskkonnaamet täiendavalt teada, et alaga ei saa edasi minna projekteerimistingimustega, vaid detailse lahendusega, kuna alalt on leitud värske väike- konnakotka pesa. ALAD 7,8 Neile aladele on tehtud ettepanek kavandada antud alad detailse lahenduse kaudu, kuna nad piirduvad Tori valla linnustiku vaates tuulepargi rajamiseks ebasobivate aladega. Lisada sinna: Lähtudes eeltoodust palume sisse viia muudatused Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandesse.	
--	---	--

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium 10.07.2023 kiri nr 14-3/595	Põhja-Pärnumaa Vallavalitsus esitas 31.05.2023 kirjaga nr 7-1/1003 Rahandusministeeriumile arvamuse avaldamiseks Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu (edaspidi eriplaneering) asukoha eelvaliku otsuste eelnõud koos keskkonnamõju strateegilise hindamise (edaspidi KSH) esimese etapi aruandega (edaspidi aruanne) vastavalt planeerimisseaduse (edaspidi PlanS) §-le 105. Selgitame, et alates 01.07.2023 on ruumilise planeerimise valdkonna eest vastutav minister regionaalminister ning vastav ministeerium Regionaal- ja Põllumajandusministeerium. Eriplaneering ja selle KSH algatati Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu 16.12.2020 otsusega nr 41. Eriplaneeringu koostamise eesmärk on elektrienergia tootmiseks rajatavatele tuuleparkidele ja selle toimimiseks vajalikule taristule sobivate arendusalade leidmine. Eriplaneeringu ala jaguneb kolmeks suureks piirkonnaks: ala nr 1 suurusega ca 8 500 ha; ala nr 2 suurusega ca 14 800 ha; ala nr 3 suurusega ca 7 100 ha. Peale eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH väljatöötamise kavatsuse avalikustamist laiendati eriplaneeringualasid ning lisandusid ala 4 (ca 4 480 ha) ja ala 5 (ca 40 ha). Viimati nimetatud alade puhul on tegemist ainult põhivõrguga liitumiseks vajalike seadmete ja rajatiste ehitamiseks ettenähtud aladega. KSH esimese etapi tulemusena osutusid eelvalikus sobivateks 12 ala, kuhu võiks püstitada kokku kuni 105 tuulikut. Asukohti otsitakse kolmelabalisele horisontaalteljega kuni 290 m tipukõrgusega (elektrituuliku torni kõrgus koos laba pikkusega püstiasendis) elektrituulikutele. Elektrituulikute võimsus on ajas kiiresti muutuv ning sellest tulenevalt ei määrata ära maksimaalset võimsust.	
---	--	--

	Tuulepargi alale rajatakse alajaam või alajaamad. Tuulikud ühendatakse tuulepargi alajaamaga maakaablite kaudu. Tuulepargi põhivõrguga liitumiseks on kaks võimalust - tuulepargi alajaamad ühendatakse põhivõrgu alajaamaga maakaablite või õhuliinide kaudu. Eeldatavateks liitumispunktideks on alal nr 1 Vändra 110 kV (A010) ja alal nr 3 Pärnu-Jaagupi 110 kV (A011). Kuna kõiki eriplaneeringu alasid läbivad 110/330 kV liinid, on võimalik liitumine ka 110/330 kV liinile. Lähtuvalt sellest, et asukoha eelvaliku menetluses leiti tuuleparkidele mitu sobivat asukohta, koostas Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu vastavalt leitud asukohtadele eelvaliku otsuste eelnõud (edaspidi otsuse eelnõu). Võttes arvesse eriplaneeringu KSH tulemusi on projekteerimistingimustega võimalik edasi minna alade nr 1-11 puhul. Detailne lahendus on vajalik koostada alale nr 12, kuna tegemist on Lavassaare turbamaardlaga, kus on olemas kehtiv kaevandamisluba kuni 2049. aastani. Tutvunud esitatud materjalidega, märgime järgmist. 1. Aruande peatükis 3.3 „Eelavaliku alade tingimused“ on toodud tingimused ja soovitud teemade kaupa. Osade teemade puhul on märgitud, mida tuleb teha eriplaneeringu detailse lahenduse või projekteerimistingimuste ning ehitusprojekt koostamisel. Mõne teema puhul on selgitatud, et tegevusi tuleb teha järgmises etapis. Peatükis 3.3.18, 4.7.3, 4.7.4.3 ning paljudes teistes peatükkides on toodud aga vaid tegevused, mis tuleb teha eriplaneeringu järgmises etapis (kuigi need on olulised ka projekteerimistingimuste koostamisel). Palume aruandes läbivalt üle vaadata tingimused/sõnastused,	1. Seisukohaga arvestatakse, aruande sõnastust korrigeeritakse. Selgitame, et kui aruandes on viidatud järgmisele etapile tähendab see nii detailset lahendust kui ka projekteerimistingimusi, olenevalt sellest, kuidas otsustatakse edasi minna.
--	--	--

	et oleks üheselt selge, missuguseid tegevusi mis etappides teha tuleb. 2. Aruande peatükis 3.3.2 „Asustus ja maakasutus“ on välja toodud, et asukoha eelvaliku aladel ja neist 1 km raadiusesse on uute elamute rajamine lubatud omal riskil üksnes järgmisi tingimusi arvestades: 1) elamu rajaja peab ise tagama meetmete rakendamise, millega uue elamu juures ka tuulepargi püstitamisel müra normtase ületatud ei saa; 2) elamu rajaja peab vajadusel ise tagama meetmete rakendamise, et ka kõik teised tuulepargist elamule lähtuvad võimalikud mõjutused ja häiringud on piisavalt leevendatud ja elanikele vastuvõetavad. Eeltoodud tingimuse kohaselt on elamute ehitamine lubatud ka enne tuulepargi rajamist juhul, kui elamu rajaja tagab, et tuulepargi püstitamisel müranormid ületatud ei saa, samuti peab elamu rajaja tagama meetmed, et kõik muud tuulepargist lähtuvad mõjud ja häiringud on leevendatud ja elanikele vastuvõetavad. Juhime tähelepanu, et enne tuulepargi rajamist puuduvad ka nendest tekkivad häiringud, mistõttu ei ole elamu rajamisel võimalik nendega veel arvestada ega neid leevendada. Elamute ehitamine enne tuuleparkide rajamist seab aga ohtu võimaluse tuuleparkide rajamiseks. Lisaks peab tuulepargi ehitamiseks vajaliku ehitusloa teatud juhtudel kooskõlastama asjaomase asutusega, kes aga häiringute olemasolul seda kooskõlastada ei pruugi. Arvestades eeltoodut palume tingimus üle vaadata ning täpsustada nii, et ka uute elamute ehitamisel oleks tagatud planeeringu elluviidavas, sh tuuleparkide rajamine.	2.Selgitame, et toodud tingimus kehtib ka enne tuuleparkide ehitamist rajatavale elamule. Elamu rajamisel tuleb tõestada või selgitada, kuidas tagatakse kavandataval elamumaal tuulepargi püstitamisel müra ja varjutuse normtasemed. Juhul, kui KOV-l ei teki veendumust, et seda on võimalik tagada, siis ei lubata sinna elamut rajada. 3. Seisukohaga arvestatakse, aruannet korrigeeritakse.
--	--	--

	3. Aruande peatükis 4.8.3 „Mõju loodus- ja puhketurismile“ on tingimuseks seatud, et mitme tuulepargi samaaegsel kavandamisel tuleb hinnata tuuleparkide visuaalset koosmõju. Võimalusel tuleb hinnata koosmõju ka teiste samas piirkonnas kavandatavate tuuleparkidega. Juhime tähelepanu, et eriplaneeringut koostataksegi antud juhul tuuleparkide samaaegseks kavandamiseks. Palume seatud tingimus üle vaadata ning vajadusel seda täpsustada, kuna jääb selgusetuks, mida on mõeldud eriplaneeringule järgneval „mitme tuulepargi samaaegsel kavandamisel“. 4. Aruande peatükis 3.3.14 „Kaitsealused loodusobjektid“ on toodud, et detailse lahenduse või ehitusprojekti väljatöötamisel tuleb elektrituulikute, teede ja elektriliinide asukohtade planeerimisel ja/või täpsustamisel arvestada kaitsealuste loodusobjektidega ning neile kehtiva kaitsekorraga. Palume täiendada tingimust ning sisse tuua ka mõju Naturale ning koostatavate uuringute tulemuste olulisus - detailse lahenduse või ehitusprojekti väljatöötamisel võetakse arvesse uuringute tulemusi ning seeläbi tagatakse Naturale ebasoodsa mõju vältimine ja teistele kaitstavatele loodusobjektidele olulise mõju vältimine. 5. Aruande peatükis 4.6 ja 4.8.1 on selgitatud, et lisaks elu- ja ühiskondlikele hoonetele välistati ka tiheasustusalad 1,5 km puhvriga. Pärnu maakonna planeeringus (kehtestatud 2018, tuuleenergeetika teemaplaneeringu maakonnaplaneeringu lisa 6) on tuuliku kauguseks tiheasustusalast määratud 2 km. Kui eriplaneeringuga soovitakse teha ettepanek maakonnaplaneeringus sätestatud tingimuse muutmiseks, siis	4. Seisukohaga ei arvestata. Selgitame, et Natura alasid on käsitletud eraldi peatükis 3.3.14 „Kaitsealused loodusobjektid“ alapeatükis 3.3.14.1 „Natura 2000 alad“. Viidatud tingimus käsitleb sisuliselt ka Natura alasid, kuna kõikidele Natura aladele on moodustatud riiklikud kaitsealad. Uuringute tulemuste olulisus tuuakse välja kaitsealuste loodusobjektide puhul, kuid mitte Natura alade puhul kuna Natura alade hindamise erisus näeb ette, et veendumus, et ebasoodne mõju Natura aladele puudub peab selguma juba asukoha eelvaliku etapis. Antud veendumusele on ka jõutud aruande ptk-s 4.5.6.1. Natura asjakohase hindamise tulemused ei näe ette täiendavate uuringute läbiviimist seoses Natura aladega. 5. Seisukohaga arvestatakse, eriplaneeringu aruandes tehakse ettepanek maakonnaplaneeringu täpsustamiseks. Selgitame, et ainukeseks kaudselt elektrituuliku ja elamu vahelist vahemaad kvantitatiivselt määratlevaks õigusaktiks on Keskkonnaministri määrus nr 71. Tulemuseni, et tuulepargi kaugus tiheasustusalast peaks olema 2 km jõuti Pärnu maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneeringus
--	---	---

	palume aruannet täiendada ning lisada vastav ettepanek ja põhjendada tingimuse muutmise vajadust. 6. Otsuste eelnõude kohaselt sisaldab eriplaneering ettepanekut maakonnaplaneeringu muutmiseks, kuna asukohtade eelvaliku käigus välja valitud eelvalikualad paiknevad väljaspool Pärnu maakonnaplaneeringu lisas 6 („Pärnu maakonna planeeringu tuuleenergeetika teemaplaneering“) määratletud elektrituulikute arenduspiirkondi ja - alasid. Aruandes maakonnaplaneeringu muutmist käsitletud ei ole. PlanS § 95 lõike 81 kohaselt võib kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga teha ettepaneku maakonnaplaneeringu muutmiseks. Palume aruannet täiendada ning lisada vastavad ettepanekud koos põhjendustega. Selgema ülevaate saamiseks palume ettepanekud koos põhjendustega tuua eraldi aruande peatükis. 7. Otsuste eelnõude kohaselt võetakse alad 1-11 vastu ning sama otsuste kohaselt ka kehtestatakse eriplaneering nendel alal. Juhime Teie tähelepanu, et PlanS näeb enne eriplaneeringu kehtestamist ette ka heakskiitmise etapi. PlanS § 95 lõike 2 kohaselt detailse lahenduse koostamisest loobumisel kohaldatakse eelvaliku otsuse alusel planeeringu kehtestamisele ja vaidlustamisele käesoleva seaduse § 122 lõigetes 1–8 ja 10–11 ning §-s 123 sätestatud. PlanS § 122 lõike 1 kohaselt valdkonna eest vastutava ministri või tema volitatud ametniku poolt heakskiidetud kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu kehtestab kohaliku omavalitsuse volikogu otsusega. Seega on viidatud heakskiit kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu kehtestamise eelduseks. Arvestades eeltoodut palume planeering pärast vastuvõtmist saata Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile	kaalutlusotsuse alusel. Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringus on toodud, et tuulikute rajamisel peab olema tagatud elamutele müra sihtväärtus, mitte piirväärtus. Arvestades, et eriplaneeringu müra modelleerimise tulemused näitasid, et elamule kehtestatud müra sihtväärtus on tagatud tiheasustusaladel lähemal kui 2 km on õigustatud 2 km puhvri mõningane vähendamine. 6. Seisukohaga arvestatakse, eriplaneeringus tehakse maakonnaplaneeringu muutmiseks ettepanek ning seda käsitletakse eraldi peatükis. Juhime tähelepanu sellele, et osaliselt on maakonnaplaneeringu muutmise teemat käsitletud ka juba eriplaneeringu lähteseisukohtades. 7. Seisukohaga arvestatakse, otsuste eelnõudest kõrvaldatakse eriplaneeringu kehtestamist puudutavad osad. 8. Seisukohaga arvestatakse, otsuste eelnõude skeemidele lisatakse legend või selgitus.
--	---	--

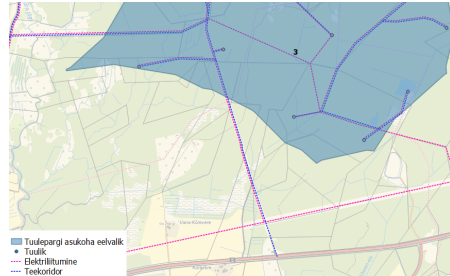
	heakskiitmiseks. Vallavolikogu otsuste eelnõudest tuleb kõrvaldada eriplaneeringu kehtestamist puudutavad osad. 8. Otsuste eelnõude juurde on lisatud asukoha skeemid, millel pole aga leppemärkide seletusi. Palume skeeme täiendada ning lisada kollase ning sinise värvi tähendused. Juhime tähelepanu, et arvestades planeerimisseaduses kaasamisel sätestatud nõudeid (§ 112 lg 2 ja 3), palume kohalikul omavalitsusel tagada, et eriplaneeringu koostamisse oleksid kaasatud kõik isikud, kelle õigusi võib planeering puudutada ja isikud, kes on avaldanud soovi olla eelvaliku tegemisse kaasatud. Samuti isikud ja asutused, kellel võib olla põhjendatud huvi eeldatavalt kaasneva olulise keskkonnamõju või eriplaneeringu elluviimise vastu, sealhulgas valitsusvälised keskkonnaorganisatsioonid neid ühendava organisatsiooni kaudu. Palume hoida Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakonda kursis eriplaneeringu menetlusega ja teavitada avalikest väljapanekutest ning aruteludest.	
Mihkel Raudmägi	Mul ei ole tuulikute pargi vastu midagi, aga need peaks olema paigutatud niimoodi, et ei häiri seal elavaid inimesi. Minu elamu asub Lõopõllu kinnistul, Samliku külas ja sellisel kujul nagu see tuulepark praegu planeeritud on seal ei saa ma kuidagi nõus olla. Tuulikud peaks olema paigutatud nii, et tuuliku müra ja varjutuse piirkonda ei jää elamut praeguse seisuga. Et kui keegi otsustab tulevikus tuuliku lähedusse elamu ehitada, siis on see nende otsus, aga praegusel kujul rikub see inimeste elu keskkonda kes teadlikult	Seisukoht võetakse teatavaks. Lõopõllu kinnistu jääb kavandatavast võimalikust tuulepargialast ca 1 km kaugusele. Praeguses eriplaneeringu etapis jäävad lähimad võimalikud tuulikud ca 1,2 km kaugusele vaadeldavast kinnistu piirist. Tulenevalt kinnistu paiknemisest tuulepargiala läheduses on antud juhul võimalik saada

	on kolinud eemale sellistest ehitistest. Ma ei näe et tuulikute olemasolu kuidagi parandaks minu elu või elukeskkonda. Et kui see tuulepark sellisel kujul teoks saab, siis mina selle valla elanik enam pole. Ei pannud tähele kas keskkonna mõju all oli ka juttu tuuliku tuledest mis paigaldatakse et need oleks nähtavad lennumasinatele, välismaal tuulepargi läheduses täheldasin, et pimedas see tulede vilkumine on üpris häiriv.	keskkonnahäiringu hüvitamise tasu. Tegemist on tasuga, mida maksab tuuleelektrijaama omanik või seda kasutama õigustatud isik tuulepargi lähedusse jäävatele elanikele, et kompenseerida tuulepargist tingitud võimalikke häiringuid. Kuna vaadeldava elamumaa ja tuulepargi vahele jääb mets, siis suuremas osas jäävad puud tuulikuid varjama. Seetõttu ka ei teki tuulikute põhjustatud olulist varjutust. Eriplaneeringu praeguses etapis läbi viidud müra modelleerimise tulemuste järgi on elamumaale kehtestatud öine müra sihtväärtus 40 dB Lööpõllu kinnistul tagatud suure puhvriga. Järgmises etapis viiakse kindlasti läbi veel müra uuringuid ning varjutuse uuringuid, kus arvestatakse juba tuulikute täpseid asukohti. KSH aruandes on välja toodud, et tuulepargi visuaalset mõju maastikus mõjutab tuulikute valgustus - tuulikud nagu teised kõrgehitised peavad olema varustatud lennuohutustuledega (tavaliselt punast värvi), et tagada nende nähtavus öisel ajal ja halva nähtavuse tingimustes. Tegemist on paratamatu häiringuga, millega tuleb arvestada, kuna tegemist on meetmega, mis on seotud ohutuse
--	---	---

		tagamisega ning sellele ei ole alternatiivseid lahendusi.
Merilin Melesk 23.07.3023	Olen elanud tuuliku läheduses varasemalt ja tean mida see tähendab ja kaasa toob. Olen igas mõttes tuulepargi rajamise vastu enda maatüki lähedusse.	Seisukoht võetakse teatavaks. Peeditalu kinnistu jääb 1 km raadiusse prognoositavast tuulealast nr 6. Sellepärast on ka maaomanikule saadetud see teade. Praegu on tehtud ettepanek, et see tuuleala üldse eriplaneeringust välja jätta. Kinnistul hoonestus puudub. Maa-amet skeemil on punane ring 1 km raadius kinnistul, punase joonega alad on võimalikud eriplaneeringu alad - all 6 ja üleval 5. need on orienteeruvad. Täpsed joonised on kodulehel. ERIPLANEERINGU I ETAPI ARUANNE KOOSKÖLASTAMISTEKS - Lisa 8. Joonised ja Tuulikute eriplaneeringu eelnõud (vt eelnõu 6). Roheline ala on detailplaneeringukohane tuuleala, mida eriplaneeringus ei kajastata. Sellel on oma menetlus.

Kalev Klaar	Olen katekooriliselt vastu igasugustele tuulikutele minu maa ala peale!	Seisukoht võetakse teatavaks. Praeguses eriplaneeringu etapis jääb lähim võimalik tuulik ca 750 m kaugusele Halli kinnistu piirist, ca 1,2 km kaugusele Tõrdu küla Kasarmu piirist ning ca 600 m kaugusele Tarva küla Kasarmu piirist. Tulenevalt nimetatud kinnistute paiknemisest tuulepargiala läheduses on võimalik saada keskkonnahäiringu hüvitamise tasu. Tegemist on tasuga, mida maksab tuuleelektrijaama omanik või seda kasutama õigustatud isik tuulepargi lähedusse jäävatele elanikele, et kompenseerida tuulepargist tingitud võimalikke häiringuid.
Talvi Tõnismann	Palun täpsustage, millistele katastriüksustele tuulikuid planeeritakse ja mis ajal need rajatakse? Kas ja kui, siis millisel määral mõjutab planeering maid, mille kaas- ja ühisomanik ma olen?	Selgitame, et tuulikute rajamise ajahetke ei ole võimalik öelda. Hetkel on eriplaneeringu ajagraafiku järgi planeeritud eriplaneeringu asukoha eelvalik võtta vastu selle aasta sügisel. Peale seda on võimalik taotleda huvitatud isikutel projekteerimistingimusi, tuulepargi arendamiseks. Projekteerimistingimuste menetlus on omaette protsess, mis võtab samuti aega. Katastriüksused, millele tuulikuid planeeritakse on :

		1) Tõrvaaugu (93002:001:0064) 2) Teosaare (93002:003:0265) 3) Metsakuru (93002:003:0271) 4) Antsu-Mihkli (93002:003:0281) 5) Ojasalu (93002:003:0293) 6) Kõresoo (93002:003:0303) 7) Nisuaugu (93002:003:0321) 8) Undissaare (93002:003:0421) 9) Silmassaare (93002:003:0422) 10) Vändra metskond 4 (93002:003:0296) Läbi Vana-Kõrevere katastriüksuse on näidatud tuulepargi võimalik liitumine põhivõrguga ning võimalik teekoridor. Täpsem tuulepargi lahendus selgub projekteerimistingimuste väljastamisel. Eriplaneeringus on toodud, et elektrituulikute, juurdepääsuteede, trasside ja/või alajaamade asukohad ning metsamaa raadamise vajadus tuleb kooskõlastada (järgmises etapis) maaomanikuga.
--	--	---

		
Urmas Maranik	Viidatud dokumentides puudub täpne info kavandatavate tuulikute täpse kõrguse, labade pikkuse, tüübi jms kohta, millest sõltub helirõhutase erinevatel kaugustel tuulikumasti asukohast maapinnal. Hetkeseisuga on info puudulik. Kust on võimalik leida planeeritavate tuulikute täpsed tehnilised andmed?	Selgitame, et eriplaneeringu praeguses etapis (asukoha eelvaliku etapis) ei panda paika tuulikute täpseid parameetreid, seda hakatakse tegema alles järgmises etapis (kas siis projekteerimistingimuste või detailse lahenduse koostamise etapis). Asukoha eelvaliku etapis arvestatakse mõjude hindamisel kõige võimsamate turul olevate tuulikutega, seda on kirjeldatud ka aruande ptk-s 4.4.1 „Tuulepargi tehnilise lahenduse üldkirjeldus“.
Andres Tamm 13.08.2023	Soovin teada kus on uuring metsas elavate loomade tuugenite piirkonnas elamise kohta (põder, karu, hunt, ilves, metssiga jne.). Olen isiklikult arvamisel et enamus metsloomi ei taha elada undavate ja muid häiringuid põhjustavate tuulikute läheduses. Seega on see järjekordne looduskeskkonna vaesemaks muutmine. Seda me ei soovi. Ei Maima rappa tuulikute ehitamisele. Tuulikud tuleks ehitada	Selgitus: eriplaneeringu raames ei viidud läbi eraldi uuringut metsloomade kohta. Eriplaneeringu seletuskirjas on antud ülevaade tuuleparkide mõjust metsloomadele tuginedes olemasolevatele kirjanduslikele allikatele

	nende inimeste kodude lähedusse, kes meie looduskeskkonda neid soovivad.	ptk-s 4.5.3.2. Teadusuuringute tulemused tuuleparkide mõjust metsloomadele on vastuolulised ning ei anna ühest selgust. On leitud nii positiivseid, negatiivseid kui ka neutraalseid tõendeid tuuleparkide mõjust metsloomadele. Mitmed teadusuuringud on järeldanud, et see, kuidas ja mil määral tuulepargid mõjutavad metsloomi, sõltub suuresti liigispetsiifilistest teguritest.
--	--	---

Sokkel Karjäärid OÜ**16.08.2023**

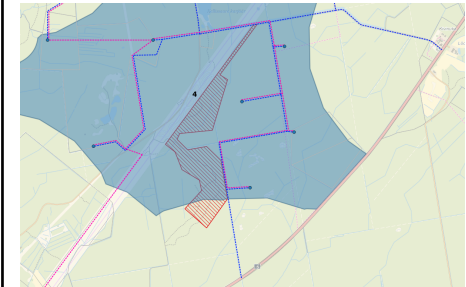
Avalikul väljapanekul on Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõud ja KSH I etapi aruanne, millele olete palunud esitada soovi korral arvamus ja eSõpanekud hiljemalt 31.08.2023.

Oleme tutvunud avalikustatud planeeringu materjalidega ning esitame käesolevaga enda arvamuse ja ettepanekud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu koostamiseks.

Sokkel Karjäärid OÜ on esitanud Keskkonnaametile taotluse kaevandamisloa saamiseks Mädara liivakarjääri mäeeraldisel maavaravaru plokkide 1, 2, 3 ja 4 täiteliiva aktiivse tarbevaru kaevandamiseks (registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis 07.06.2022 numbriga DM-120426-1). Keskkonnaloa taotlus on hetkel menetlemisel.

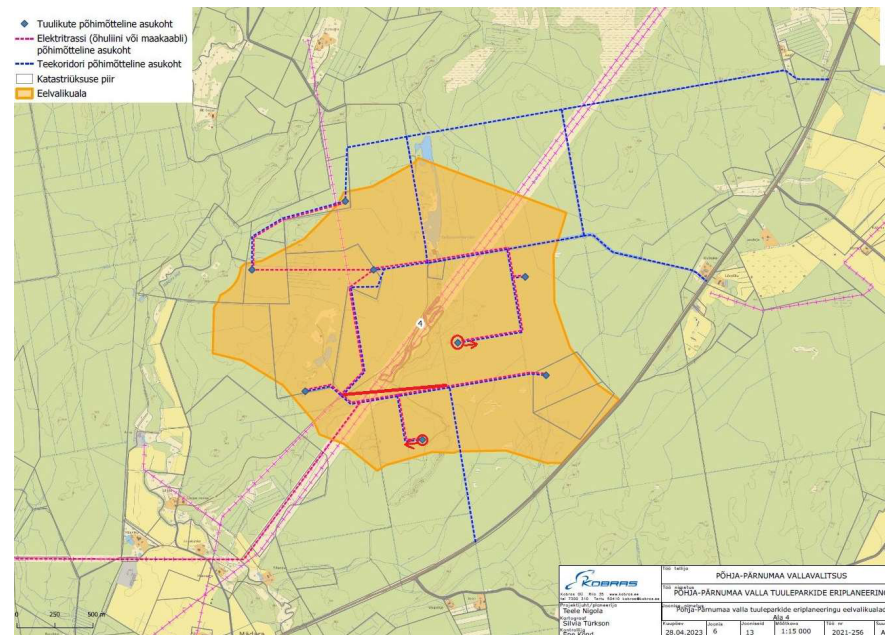
Planeeringu materjalidest nähtuvalt kattub Mädara liivakarjääri maa-ala osaliselt eriplaneeringu järgse tuuleenergeetika eelvalikualaga nr 4. Ala nr 4 kattub osaliselt meie poolt taotletava karjääri teenindusmaa aladega. Mädara aktiivse varu plokkidega ega planeeritud varu kaevandamise alaga kattuvust ei esine. Sokkel Karjäärid OÜ ei näe olulist konflikti ala nr 4 ja kavandatava karjääri teenindusmaa alade ühisel kasutamisel. Samas leiame, et eelvalikuala nr 4 piirid vajaksid mõnevõrra täpsustamist ja nihutamist või edasises projekteerimistingimuste menetluses täpsustamist aladel, mis kattuvad täna meie kaevandamisloa taotlusega ja taotluses märgitud mäeeraldisel teenindusmaa aladega.

Ettepanekutega arvestatakse. Ala nr 4 lahendust on korrigeeritud selliselt, et tuulepargi taristu ei kattuks taotletava teenindusmaaga. Uus lahendus (punase viirutusega on näidatud taotletav teenindusmaa):

Eeltoodust tulenevalt teeme eriplaneeringule – täpsemalt eelvalikualale nr 4 – järgmised ettepanekud:

1. nihutada eelvalikualal nr 4 teekoridor ja elektritrassi põhimõtteline asukoht kahe plokki vahelisele alale, st nihutada seda veidi põhjapoole (vt all kaardil märgistatud punase joonega);
2. nihutada eelvalikualal nr 4 maavara varuplokkidest veidi kaugemale tuulikute põhimõttelised asukohad (vt all kaardil märgistatud ringi ja nooltega).

Kaart. Sokkel Karjäärid OÜ muudatuse ettepanekud eriplaneeringule.

	Juhul, kui vald ei pea mingil põhjusel võimalikuks eriplaneeringu lahendust alal nr 4 ettepanekutes toodud viisil muuta, siis palume lisada meie ettepanekud ala nr 4 asukoha eelvaliku otsuse eelnõu põhjendava osa p-i IV. Teisisõnu palume kajastada meie ettepanekuid antud alal projekteerimistingimuste andmise aluseks olevate kohustuslike tingimuste ja/või põhimõtetenä. Sedasama on rõhutanud Maa-amet enda 20.06.2023 kirjas nr 6-3/23/8719-3 Põhja-Pärnumaa Vallavalitsusele, et vallal tuleb tagada, et eriplaneeringuga ei takistataks maavarale juurdepääsu ning kaevandamist ei piirataks eriplaneeringuga viisil, mis muudaks kaevandamise märkimisväärselt keerulisemaks võrreldes olemasoleva olukorraga. Toetame igati tuuleenergeetika arendusalade planeerimist antud piirkonda, kuna kavandataval kaevandusel ja tuuleenergeetika arendusprojektidel on üksteist toetav ühisosa. Arvestades karjääri füüsilist lähedust eriplaneeringuga kavandatavatele eelvalikualadele, saab meie poolt taotletav liivakarjäär varustada tuuleparkide ehitamist nende ehitamiseks vajaliku ehitusmaterjaliga. Täiendavalt anname teada, et oleme nõus kavandatava karjääri mäeeraldise teenindusmaad vajadusel koostöös vallaga üle vaatama ja/või neid korrigeerima juhul, kui eriplaneeringuga planeeritavate tuulikute asukohad sobituvad pärast teenindusmaa alade korrigeerimist jätkuvalt Sokkel Karjäärid OÜ poolt taotletava tegevusega ehk ei piira kuidagi kaevandamist antud maa-alal.	
--	--	--

Merilin Melesk 08.2023	Kirjutan Teile seoses Põhja-Pärnumaa tuulepargi ala nr. 6 eriplaneeringuga. Minu kinnistu, Peeditalu, asub planeeringu piirist 1 km kaugusel. Olen saanud vallaarhitektlt, Reet Olevilt kirja, kus ta mainib, et on tehtud eepanek, see tuuleala planeeringust välja jää. Kas oleks võimalik sellele väitele kinnitust saada. Juhul kui see ala ikkagi jääb planeeringusse, siis on sellega seoses tekkinud küsimused. Nimelt kui suur saab olema eeldatav müratase 1 km kaugusel piirialast, Peeditalu kinnistul? Kas rajatava tuuleala lähedal asuvatele kinnistutele määratakse ka kompensatsioon? Olen kinnistult ja selle ümbrusest leidnud III kategooria käpalisi, Suur Käopõll ja Bal Sõrmkäpp, kuidas tagatakse nende leviku kaitse? Kuidas tagatakse kinnistul ja selle ümbruses elavate metsaloomade ja lindude heaolu? Kinnistut läbivad mitmed suurulukite rajad. Milline on planeeritud ehitustööde täpne ajakava? Millised on planeeringu kehtestaja kavandatud leevendavad meetmed häiringute mõju vähendamiseks ja müra normtasemete tagamiseks?	1. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis ei ole täpselt teada kavandataivate tuulikute arv ega tuuliku mudel. Praeguses menetlusetapis on müra modelleerimisel lähtutud halvimast olukorrast ehk kui alal nr 6 kavandatakse maksimaalne arv tuulikuid (7 tk) kogukõrgusega 290 m. Kuna praeguses etapis ei ole teada ka tuulikute täpne paiknemine, siis ei ole müra modelleeritud elamualade kaupa vaid on teostatud üldine müra modelleering. Müra modelleeringu kohaselt jääb Peeditalu katastriüksuse maa-alal müratase alla 40 dB, mis on kehtiva seaduse järgi müra sihtväärtus, mis peab olema igal juhul tagatud. Oluline on arvestada, et müra modelleerimisel ei ole arvestatud müra takistavate objektidega (nt metsaga ja hoonetega jne) ning lähtutud on kõige halvemast tuulekiirusest (kus müra levik on kõige ulatuslikum). Järgmises etapis, kui pannakse paika tuulepargi täpsem lahendus antakse müra modelleerimisel ka täpne müratase elamualade kaupa (tabeli kujul). 2. 01.07.2023 täiendati keskkonnatasude seadust, mille kohaselt peab tuulepargi omanik maksma keskkonnahäiringu
---	---	---

	Kui paljud kinnistu omanikud, kelle kinnistu asub lähedal tuulealale nr 6. soovivad selle planeeringu teostamist? Otsin eelnimetatud kinnistu sooviga rajada rahulikku vaiksesse elukeskkonda maamaja. Tuulepargi rajamisel kinnistu väärtus väheneb ja samu muutub oluliselt minu elukeskkond (mürafoon ja turvalisus). Palun vallal täpsustada ning anda vastused eelolevale detailplaneeringule ning kaasnevaid mõjusid puudutavatele küsimustele kirjalikult, taasesitatavas vormis.	hüvitamise tasu nendele eluhoonete omanikele, kes jäävad 250 m kõrguste tuulikute puhul 2 km raadiusesse ja 250 m kõrgemate tuulikute puhul 3 km raadiusesse. Keskkonnahäiringu hüvitamise tasu kantakse selle kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvesse, mille territooriumil tuuleelektrijaam asub, kord kvartalis. Kohaliku omavalitsuse üksusele laekunud tasust 50% maksab kohaliku omavalitsuse üksus tuulepargi mõjualas asuvate eluruumide omanikele. Elukohaga seotud tasu maksimaalne suurus eluruumi kohta on kalendriaastas vastava aasta kuue kuu Eesti töötasu alammäär. Selgitame, et tuulepargi keskkonnahäiringu hüvitamise tasu laieneb kinnistutele, kus on eluhoone ja selle omanik on sinna sisse kirjutatud. Antud juhul Peeditalu katastriüksuse maa-alal hooned puuduvad. Kompensatsiooni ei ole ette nähtud tühjale hoonestamata kinnistule. 3. Tuulepargil, mis rajatakse 1 km kaugusele ei ole mingisugust mõju Peeditalu ja selle lähiümbruse taimestikule. Samuti ei ole sellisel kaugusel olulist mõju loomadele. Mõju
--	---	---

		loomadele ja lindudele on eraldi hinnatud eriplaneeringu seletuskirjas. Eriplaneeringu asukoha eelvaliku etapis on läbi viidud üldine linnustiku uuring. Järgmises etapis viiakse läbi täpsemad linnustiku uuringud. Linnustiku uuringute tulemusi arvestatakse tuulepargi lahenduse kavandamisel. 4. Ehitustöödega saab alustada siis, kui planeeringud on kõik kehtestatud – kui ala nr 6 jääb eriplaneeringu asukoha eelvalikus sisse, siis sellele alale tuleb veel planeeringu teine etapp, mis võib võtta 3 aastat, siis hakatakse ehitisi projekteerima ja ehituslube taotlema. Umbkaudselt võib öelda, et 5 ja enam aastat läheb aega, enne kui midagi hakatakse ehitama. 5. Kuna tegemist on asukoha eelvaliku etapiga, kus tuulepargi täpsem lahendus ei ole teada, siis ei ole ka välja töötatud kindlaid leevendusmeetmeid. Leevendusmeetmed pannakse paika eriplaneeringu järgmises etapis, kui pannakse paika ka kindel tuulikute arv, paiknemine ning tuulikute mõõtmed. Mõra normtasemed peavad olema igal juhul tagatud. Seda tuleb arvesse võtta
--	--	--

		tuuleparki kavandatavate tuulikute arvu ja tuulikute täpsema paigutuse puhul.
Veskisoo küla Soo kinnistu omanikud ja Veskisoo küla Pärna kinnistu omanik	Soo kinnistu ja Pärna kinnistu omanike arvamus valla poolt saadetud kirjale, seoses Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruande osas vastavalt planeerimisseaduse §105: • Antud maatükk on korralik ja suur põllumaa, kus on tehtud ka maaparandus. Põllumaa on hetkel kohalikule põllumehele välja renditud. Selle korraliku põllumaa tuulikute alla panemine on ilmselgelt põllumaa raiskamine. Kaotus kohalikele põllumeestele. Rentnik on arvestanud põllusaaduste kasvatamiseks pikaajase plaaniga. • Anutud maatükil on emotsionaalne väärtus. Kinnistu on endine Pärnade kodukoht, kuhu on istutatud pärnapuu, mis on ligi 70 aastat vana. See on meie suguvõsa sümboliks, mida käivad vaatamas pidevalt meie suguvõsa liikmed. Selle puu maha võtmine tuulikute vms tõttu on meie jaoks vastuvõetamatu. Seega detailplaneeringut koostades peab sellega arvestama. • Antud maatükk on endine soine maa, kus omal ajal on tehtud maaparandus, mille tagajärjel muutus maa heaks põllumaaks. Kui kraave jms muuta, võib maast uuesti saada mudane maa. Seda tuleb arvesse võtta.	Arvamusega arvestatakse, eriplaneeringust eemaldatakse tuulepargi eelvalikuala nr 5, kuhu jääb Pärna (93004:003:0094) ja Soo (93004:003:0007) katastriüksus.

	Põhinedes eelnevatele punktidele, leiame et antud põllumaa tuleb tuulikute rajamisest kõrvale jätta. Väga edukalt saab tuulikuid panna lähedal olevale maha võetud Riigimetsade asemele.	
Võidula, Rõusa, Pulga, Kobra ja Kalmaru küla elanikud 30.08.2023 Rene Raudsepp 31.08.2023	Seisukohad 1. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) näeb oma Põhja-Pärnumaa vallavalitsusele (PPVV) saadetud kirjalikes tuuleenergiaalastes teadetes (aastatest 2019–2021) suurima potentsiaaliga tuulepargialadena Lääne-Eesti rannikualasid, sealset saarestikku ja sealseid rannalähedasi merepiirkondi. Lisaks soovib MKM rajada tuuleparke eeskätt endistele tööstusaladele, kus looduslik keskkond on niikuinii rikutud. Võidula küla ümbruses paiknevad metsamassiivid seda kindlasti ei ole. 2. Nimetatud MKMi teadetes esitatud Eesti militaargeograafiline kaart pärineb aastast 2016. Nüüdseks on Eestil uued radarid ning aastatel 2024 ja 2025 paigaldatakse veel kaks uuema põlvkonna militaarradarit, mida tuulikud oluliselt ei häiri. Seega on enne 2023. aastat koostatud kaardid ja tuuleparkide paiknemissoovitused vananenud. 3. Eesti Energiamajanduse arengukava aastani 2030 (ENMAK 2030) sätestab eesmärgidena sissejuhatuses: „taastuvatest energiaallikatest elektri tootmine moodustab 50% sisemisest elektri lõpptarbimisest ning uute taastuvelektri tootmiseseadmete rajamine toimub avatud elektrituru tingimustel ilma täiendavate siseriiklike toetusteta“. Sisemaine elektritarbimine on Eestis	1. Riigi energiajulgeoleku tagamiseks on parimaks lahenduseks hajus energiatootmine, mida on võimalik rakendada laialdase tuule- ja päikeseenergia kasutuselevõtuga nii maismaal kui ka merel. Kuna tehnoloogia arenguga on kasvanud ka elektrituulikute kõrgused, siis ei ole enam eelistatud üksnes rannalähedased alad. Selgitame, et koostatava kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eesmärk on leida tuulikute püstitamiseks võimalikud sobivad asukohad võttes arvesse erinevaid tegureid ja kaalutlusi. 2. Arvamus võetud teadmiseks. Oleme nõus, et olukord on seoses uute radarite kavandamisega läinud paremaks. Ka uue info valguses on piirkonda võimalik kavandada tuuleparke. 3.-5. Selgitame, et Euroopa Komisjon avaldas 18.05.2022 REPowerEU

	suurusjärgus 8,4 TWh aastas. Seega 2030. aastaks peaks taastuvallikatest Eestis tootma vähemalt 4,2 TWh. 4. Elektri tootmiseks on Eestil kasutada taastuvad allikad: päike, tuul, puiduhake ehk biomass. 5. Arvestades praeguseks juba rajatud ja valmimisjärgus päikese- ja tuuleparkide hulka, ei saa enam rääkida erilisest survest 2030. aasta elektritootmiseesmärgi (toota 50% Eestis tarbitavast elektrist taastuvallikate abil) saavutamisel. Eriti pidades silmas, et Tootsi tuulepargi näol on Põhja-Pärnumaa vald juba andmas suurt panust kogu Eesti üldeesmärgi täitmisesse. Tootsi tuulepark (255 MW nimivõimsus) hakkab Enefit Greeni enda prognoosi järgi juba 2025. aastal tootma 0,68 TWh aastas (reaalne toodang, mitte nimivõimsus ümberarvutatuna aastatoodangu ekvivalendiks), mis on 16,2% aastaks 2030 kogu Eestile seatud taastuvelektrieesmärgist. 6. Reaalse riikliku surve puudumist Põhja-Pärnumaa vallale toetab ka asjaolu, et Saaremaale, Sõrve poolsaarest lääne poole planeeritakse Saaremaa meretuuleparki maksimaalse nimivõimsusega 1400 MW, mille võrku ühendamiseks on kunagine majandus- ja kommunikatsiooniminister Riina Sikkut andnud korralduse Eleringile rajada uus kõrgepingeliin algusega mandrilt Lihulast ja läbi Saaremaa. Selle pargi potentsiaale toodang võib oma merelise asukoha tõttu (vastavalt Eesti tuulekaardile) olla suurusjärgus 55 TWh aastas ehk 6,5 korda suurem kui kogu Eesti aastatarbimine. 7. Endise Vändra valla üldplaneeringu (VVÜP), mis on hetkel kehtiv ja mis on avaldatud Riigi Teatajas (RT)	tegevuskava, mille eesmärk on pakkuda lahendusi Venemaa sõjast Ukrainas põhjustatud probleemidele ja ülemaailmsel energiaturul tekkinud kriisile. REPowerEU kava keskmes on taastuenergia kiirem kasutuselevõtt ning energia säästmise tõhustamine, et kiirendada EL energiasõltumatust ja hoogustada rohepööret, mis alandaks aja jooksul energiahindu. Sellega seoses algatati Eesti riigis energiamajanduse korralduse seaduse muudatus, mis jõustus 01.11.2022 ning millega seatakse eesmärgiks, et taastuenergia osakaal energia summaarsest lõpptarbimisest peab aastal 2030 olema vähemalt 65%, sh elektrienergia tarbimine tuleb tagada taastuvelektriga 100% ehk 9,4 TWh. Samuti on nüüdseks algatatud uue Energiamajanduse kava koostamine (Energiamajanduse arengukava aastani 2035), et ajakohastada kehtivas energiamajanduse arengukavas sisalduvad suundumused, eesmärgid ja tegevused. 6. Vaadates üleüldist tuuleenergeetika projektide arendamise tempot Eestis, ei jõua meretuulepargid 2030. aastaks
--	--	--

	(https://www.riigiteataja.ee/akt/417012013056), seletuskirja (RTs märgitud kui Lisa 1) punkti 2.4.3 esimene lause sätestab: „Kompaktse hoonestusega alad on Massu, Võidula, Kaansoo, Kirikumõisa, Kurgja, Rätsepa külade keskused (alade täpne piir on kantud üldplaneeringu kaardile).“ Kuna nimetatud külakeskused on tiheasustusalale iseloomulike tunnustega asumid, tuleks tuuleparkide asukohtade valikul nimetatud kompakthoonestusalasid vältida vähemalt samadel põhimõtetel kui tiheasustusalasid. 8. Võidula küla keskuses (kompakthoonestusala) elab püsivalt suurusjärgus 50 inimest, kellest suur hulk on eelkooliealised lapsed. Hetketeadmiste kohaselt kasvab siinsete väikelaste arv lähiajal veelgi. 9. VVÜPs on muu hulgas kirjas, et Vändra piirkonna suurimaks väärtuseks on puhas ja looduslikult kaunis elukeskkond. Tuuleparkide ehitamine ei sobi kuidagi kokku üldplaneeringus sätestatuga ega toeta kaunist elukeskkonda. 10. VVÜP seletuskirja punkt 2.7 kajastab miljööväärtuslikke hoonestusalasid, mille hulka kuulub Võidula mõisakompleks. Tegemist on muinsuskaitse all oleva ajaloolise ja miljööväärtusliku rajatisega, mille lähedusse tuulepargid ei sobi. 11. VVÜP seletuskirja 1. lisas on muu hulgas loetletud kaitsealuste objektidena Võidula must-toonekure püsielupaik (puhvertsoon 3 km) ning Kobra väike-konnakotka püsielupaik ja Pulga väike-konnakotka püsielupaik (puhvertsoon kummalgi 1 km). 12. Vändra piirkonda kavandatavate kuni 250 m kõrguste tuulikute püstitamisel võivad vundamendielemendid ulatuda	valmis, et anda panus riiklike taastuvenergeetika eesmärkide täitmiseks. Ka ei ole ühiskonna seisukohast mõistlik võtta kasutusele kallimat tehnoloogiat enne kui maismaa tuuleenergia potentsiaal on kasutusele võetud. 7. Arvamusega ei arvestata. Selgitame, et eriplaneeringu lahenduses on arvestatud just tiheasustusalasid tulenevalt Pärnu maakonnaplaneeringust. Maakonnaplaneering ei näe ette eraldi puhvri rakendamist kompaktses asustusega aladele. Täpsustame, et eriplaneeringus on arvestatud koostatava üldplaneeringu tiheasustusaladega. Hetkel kehtiv Vändra valla üldplaneering on kehtestatud 2010. aastal ning on käesolevaks ajaks vananenud, mistõttu on asjakohane võtta arvesse juba koostatavat uut üldplaneeringut. Juhime tähelepanu ka sellele, et kehtiv üldplaneering eristab tiheasustusalasid kompaktses asustusega aladest. Kehtiva Vändra valla üldplaneeringu kohaselt on tiheasustusalad Pärnjõe, Kadjaste, Suurejõe ja Vihtra külade
--	--	---

	hinnanguliselt isegi 30 m sügavusele pinnasesse, mis seab ohtu veekvaliteedi nii lähikonna salvkaevudes kui ka puurkaevudes. 13. PPVV tellitud ja ettevõtte Kobras OÜ koostatud keskkonnamõju strateegiline hinnang (KSH) („PÕHJA-PÄRNUMAA VALLA TUULEPARKIDE ERIPLANEERINGU ASUKOHA EELVALIK JA KESKKONNAMÕJU STRATEEGILISE HINDAMISE I ETAPI ARUANNE“, aprill 2023) ei ole Vändra piirkonda planeeritavate tuuleparkide mõju hindamiseks piisav, sest on oma regulatiivsest olemusest tingituna üksnes referaadi vormis ülevaade, mis tugineb muu hulgas varasematele, praegust olukorda mittekajastavatele loodusvaatlustele, samuti tarkvarapõhiste modelleeringutele, mis ei vasta reaalsele olukorrale. 14. Vändra piirkonda planeeritavatele samaväärsed modernsed tuulikud (maailma suurimalt tuulikutootjalt Vestas) on tänaseks püstitatud Saarde tuuleparki Kilingi-Nõmme lähistel. Neli tuulikut juba töötavad. Kõnealuste tuulikute läheduses teostasid kolm Võidula elanike gruppi erinevatel kuupäevadel paikvaatluseid. Tuulikute suhtes allatuult on ka nõrga maapinnalähedase tuule (1-2 m/s) korral kuni 1 km kaugusel kuulda nii tiivikute müra kui ka generaatori suminat. Generaatori pidevat ja lakkamatut suminat on kuulda ka 1,6 kilomeetri kaugusel. Lisaks oli pärastlõunasel ajal näha tiivikulabade varjude liikumist 1,4–1,8 kilomeetri kaugusel (sõltuvalt vaadeldavast tuulikust) ca 20-25 meetri kõrguse metsamassiivi küljel. 15. Kirjeldatud paikvaatluste põhjal on ilmne, et Kobras OÜ koostatud KSHs märgitud 1 km puhvertsoon elamute ümber, ei ole müra- ja visuaalhäiringu vältimiseks piisav. Siin etendavad Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu eelvalikualade nr	keskused. Nendest tiheasustusaladest on 1,5 km puhver tagatud. 8) Võtame teadmiseks. 9) Nõustume, et ehitustegevusega kaasnevad lühiperioodiliselt paratamatult teatud häiringud. Peale tuulepargi valmimist hakkavad tuulikud sümboliseerima piirkonna keskkonnateadlikku suhtumist ja puhta elukeskkonna toetamist. 10) Tuuleparkide kavandamisega kaasneb positiivne mõju kohaliku piirkonna arengule, sh on võimalik vanade ja väärtuslike hoonete säilitamine ja taastamine. Seda saab teha nii koostöös tuulepargi arendamisest huvitatud isikuga kui ka kohalikule omavalitsusele laekuvast tuulikute talumistasust. Võidula mõisa juurest avanevate vaadetega tuulepargi suunas saab arvestada ka edasise täpsema visuaalse mõjude hindamise käigus. 11. Selgitame, et eriplaneeringu koostamisel on arvestatud kaitsealuste
--	--	--

	1, 2 ja 3 puhul põhirolli peatuulesuunad lõuna ja edel, mille tõttu jääksid nende alade äärsed elamud lakkamatu kuuldava müra mõjualasse. 16. Tuuleparkide müra- ja visuaalhäiringu mõjualasse jäävate kinnistute väärtus langeb, milline asjaolu on paljudes arenenud riikides teostatud uuringutega tuvastatud. Enamasti on keskmine langus 10%, kuid vaiksetes maapiirkondades suurem, isegi 20%. Tuuleparkide rajamisega praeguse plaani kohaselt tekitatakse mõjutatud kinnistute omanikele suurt materiaalselt kahju, mida riiklikult pakutav talumishüvitis kaugeltki ei kata. 17. Tuuleparkide rajamine Vändra ümbrusesse mõjub negatiivselt kohalikule turismile, eeskätt Võidula mõisale, mida käivad sageli külastamas nii kodu- kui ka välismaised turistid ning kus peetakse pulmi ja tähistakse suuremaid juubeleid. Lisaks osaleb Võidula mõis igal suvel üle-eestilises Unustatud Mõisade külastusmängus, mille lahutamatuks osaks on mitu korda päevas toimuvad rühmajalutuskäigud giidiga. 18. Eesti tuulekaardi järgi on aastakeskmine tuulekiirus Vändras 3 m/s, riigi läänerannikul, läänepoolsetel saartel ning rannikuvetes ca 5–7 m/s. Ühendkuningriigi inseneribüroo Renewables First andmetel ei ole tuulikute rajamine enamasti majanduslikult kasumlik, kui keskmine tuulekiirus on alla 5 m/s. Silmas peetakse olukorda, kus tuuliku omanik ei saa rajamiseks ja käitamiseks riiklikku toetust. Vändra piirkonda aga püütakse rajada tuulikuid, mille ehitamise ja käigushoidmise peaksid kohalikud elanikud igakuises elektriarves sisalduva taastuvenergia tasu kaudu osaliselt kinni maksma.	looduskaitse objektidega ja nende puhvritega. 12. Palun täpsustage, kuidas seab tuuliku vundamendi ehitamine põhjavee veekvaliteedi ohtu. Selgitame, et tuuliku vundament on tavaliselt 3-6 m sügav. 30 m sügavusele ulatuvat vaivundamenti kasutatakse vaid eriti halva pinnase korral. Eriplaneeringu koostamisel on hinnatud mõju põhjaveele ning leitud, et negatiivne mõju sellele puudub. Vundamendi rajamisel põhjaveetasel ei alandata. Tuulikute aluste rajamisel on tegu ehitustöödega, mis vastavad oma iseloomult tavapärastele ehitustöödele. Igasuguste puurimistööde või muude maapinna sügavustes läbiviidavate tööde puhul on vajalik ehitustööde käigus tagada, et ei tekiks erinevate põhjaveekihtide vertikaalset segunemist. Viimast on võimalik tagada ehituslike meetmetega. 13. Selgitame, et eriplaneeringu KSH aruanne on koostatud vastavalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse nõuetele. Täpsemad uuringud (modelleeringud, visualisatsioonid)
--	--	---

	Ettepanekud a. Jätta Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide praegusest eriplaneeringust ja ka võimalikest tulevastest samalaadsetest eriplaneeringutest alatiseks välja Võidula, Rõusa, Kobra, Pulga ja Kalmaru külasid mõjutavad eelvalikualad nr 1, 2 ja 3. b. Kui PPVV otsustab eirata eespool esitatud seisukohti ning neis kirjeldatud mõjuvaid põhjuseid ning jätkata nimetatud eelvalikualade (nr 1, 2 ja 3) planeeringu menetlemist, nõuame PPVV-lt täiemahulise keskkonnamõju hindamise teostamist, nagu näeb ette Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadus (KmhS) (https://www.riigiteataja.ee/akt/106072023015), paragrahvid § 21 ja § 22; § 3; § 6 lõige (2) ja selle lõike punkt 3) „energeetika“. c. Lisaks, kui PPVV otsustab eirata eespool esitatud seisukohti ning neis kirjeldatud mõjuvaid põhjuseid ning lubada nimetatud eelvalikualadele tuuleparke rajada, tuleb rakendada nendele eelvalikualadele tuuleparkide rajamise korral vähemalt 2 (kahe) kilomeetri suurust puhvertsooni elamute ümber.	lisanduvad järgmises etapis vastavalt tuulepargi lahendusele. 14.-15. Selgitame, et tuulikutega kaasnevat müra ja varjutust on hinnatud eriplaneeringu KSH aruandes. Kindlasti ei saa väita, et tuulikute läheduses igasugused häiringud puuduvad. Teatud varjutuse ja müra häiring on tuulikute läheduses olemas. Seetõttu on Eesti riik välja töötanud rahalise kompensatsiooni meetme neile, kes jäävad tuulikute lähedusse. Saarde tuulepark on äsja valminud ning tuulepargi ehituse ja testimisperioodil võivad tuulikud töötada tavapärasest erinevalt. Siiski juhime tähelepanu sellele, et valmis ja testitud tuulepargis alustavad tuulikud tööd, kui tuule kiirus on 3-4 m/s. 16. Selgitame, et kinnisvara hinna langust ei saa sedavõrd üheselt välja tuua. On ka artikleid, mis väidavad, et toimub hinnalangus planeerimise etapis ning pärast tuulepargi valmimist vara väärtus taastub. On ka artikleid, mis viitavad sellele, et mõju kinnisvara
--	--	---

		hindadele kas puudub või on marginaalne. Hetkel ei ole ka teada, kuidas mõjutab kohalik kasu edaspidi inimeste tuulepargi läheduses elamise soovi. Näiteks kui kohaliku kasu läbi parendatakse Võidula elukeskkonda, nt mõis tehakse korda, mõned muud lisateenused ja -hüved vms, siis see jälle vastupidi mõjub positiivselt kinnisvara hinnale. Kindlasti on tuulepargi mõju ulatus kinnisvara väärtusele suuresti asukohapõhine olenedes suuresti ka nt sellest, kas tuuleparki jääb osaliselt varjama mets. 17. Selgitame, et ei ole alus arvata, et Võidulast 1 km kaugusel paiknevatel tuulikutel saab olema negatiivne mõju Võidula turismile, kui turismiobjektid säilivad. Läheduses paikneval tuulepargil võib olla turismile ka positiivne mõju (sümboliseerides piirkonna keskkonnateadlikku suhtumist ja puhta elukeskkonna toetamist nagu nt Pakri ja Virtsu tuulepargid). 18. Selgitame, et tuulekaardi lugemisel on oluline teada, mis ajaperioodi ja
--	--	--

		kõrguse kohta on kaart koostatud. Keskkonnagentuur on Eesti tuuleenergia potentsiaali hindamiseks koostanud kaardi, mis näitab keskmist tuulekiirust 100 m kõrgusel perioodil 2009-2018. Koostatud tuulekaardi kohaselt jääb Eestis maismaal 100 m kõrgusel tuulekiirus suuremas osas vahemikku 6.0 kuni 7.2 m/s. Oluline on arvestada, et tänapäeva tuulikud on kõrgemad, kui 100 m. a. Arvamusega arvestatakse osaliselt, eelvalikualad nr 1 ja 2 eemaldatakse lahendusest. Eelvalikuala nr 3 jäetakse eriplaneeringu lahendusse sisse. b. Selgitame, et Põhja-Pärnumaa valla tuuleenergia eriplaneeringu KSH-d viiakse läbi vastavalt planeerimiseaduse §-le 95 lg 5 ja § 104 ning keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §-le 33 lg 1 p 2 ja § 40 lg 4 ja 4². c. Arvamust kaalutakse eriplaneeringu lahenduse täiendamisel ja korrigeerimisel.
Toomas Laur 31.08.2023	Tere, minu nimi on Toomas Laur ja oman Leetvas metsa- ja põllumaad, kinnistu "Lehesalu". See maaüksus on meie perekonnal	Arvamusega arvestatakse, tuulepargi eelvalikuala nr 6 (mis jääb Lehesalu kinnistust ca 1 km kaugusele)

	olnud aastakümneid ning on meie jaoks oluline mitmel erineval moel - puhkamiseks ja töö tegemiseks. Metsa äärde sai ehitatud väikeehitis (vallaga kooskõlastus), et saaksime nautida imelist ning puutumatut loodust, sest siin metsas ja põldudel on erakordne liigirohkus. Kõige kõlavamalt kuuleme igal aastal sookurgede hääli, kes kevadel valivad elupaigaks just ümberkaudsed põllud, kus neil on turvaline, hea vaateväli. Oleme oma metsa ja maad hooldanud ning majandanud heaperemehelikult püüdes säilitada just eelkõige arvestades loomaliike, taimestikku. Lisaks palun võtta arvesse Terviseamet poolt määratud kaugusega meie väikeehitisest (vähemalt 1 km), et tagada müratasemenorm ja kahjulikkus tervisele.	eemaldatakse eriplaneeringu lahendusest.
Valla elanike petitsioon 31.08.2023	Põhja-Pärnumaa valla territooriumile, otse Soomaa rahvusparki kõrvale kavandatakse eriplaneeringuga ehitada 4 elektrituulikute ala kokku 34 kuni 290 m kõrguse elektrituulikuga. Need elektrituulikud on kavandatud Navesti ja Pärnu jõe vahelisse rohealasse, kus elavad paljud kaitsealused linnuliigid ning seda kasutavad Kuresoo sookured oma toitumise ja rändeks koondumise alana. See on Soomaa rahvusparkiga (linnuala, loodusala) ühine ökosüsteem. Oleme vastu, et eriplaneering kehtestaks praegu I etapi alusel ning määrataks lõplikud tuulikute alad kiirendatud korras jättes ära eriplaneeringu II etapp koos põhjalike uuringutega. Soovime, et vähendataks tuulikualade arvu Soomaa rahvusparki kõrval, Pärnu ja Navesti vahelisel rohealal.	Arvamusega arvestatakse järgmiselt: eelvalikuala 6 eemaldatakse eriplaneeringu lahendusest (sh alad 1 ja 2). Alade 5, 7 ja 8 puhul minnakse edasi detailse lahendusega.

	Ühe näitena on nõrdima panev eriplaneerigus esitatud väide, et Soomaa loodusalale on elektrituulikute ebasoodne mõju välistatud ning Natura asjakohast hindamist ei ole vaja Soomaa loodusala kohta läbi viia (KSH I aruanne lk 75). Üheks kannatajaks on sookured, kelle tavapärase lendu eriplaneeringu alalt Soomaale näed siit: https://www.youtube.com/watch?v=xD44psrrxIE Täispikk Põhja-Pärnumaa valda esitatav petistsiooni tekst on allpool. ----- PALUN TOETA MEIE PETITSIOONI! Põhja-Pärnumaa valla territooriumile, otse Soomaa rahvuspargi kõrvale kavandatakse eriplaneeringuga ehitada 4 elektrituulikute ala kokku 34 kuni 290m kõrguse elektrituulikuga. Need elektrituulikud on kavandatud Navesti ja Pärnu jõe vahelisse rohealasse, kus elavad paljud kaitsealused linnuliigid ning seda kasutavad Kuresoo sookured oma toitumise ja rändeks koondumise alana. See on Soomaa rahvuspargiga (linnuala, loodusala) ühine ökosüsteem.	
--	---	--

	Oleme vastu, et eriplaneering kehtestaks praegu ainult I osa alusel ning määrataks lõplikud tuulikutealad kiirendatud korras jättes ära eriplaneeringu II etapp koos põhjalike uuringutega. Ühe näitena on nõrdima panev eriplaneeringus esitatud väide, et Soomaa loodusalale on ebasoodne mõju välistatud ning Natura asjakohane hindamist ei ole vaja Soomaa loodusala kohta läbi viia (KSH I aruanne lk 75). Üheks kannatajaks on sookured, kelle tavapärast lendu eriplaneeringu alalt Soomaale näed siit : https://www.youtube.com/watch?v=xD44psrrxE PETITSIOON 31-08-2023.a. Käesolev petitsioon on Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande ja eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude kohta https://www.pparnumaa.ee/ehitus-ja-planeerimine/eriplaneeringud : 1. Palume tuuleparkide eriplaneeringu koostamisel koostada detailne lahendus koos põhjalike uuringutega (eriplaneeringu II osa) eelvalikualade nr 5,6,7,8,11 kohta. 2. Palume loobuda eriplaneeringu kehtestamisest eelvaliku otsuse alusel (volikogu eelnõud) eelvalikualade nr 5,6,7,8,11 osas	
--	--	--

	3. Palume vähendada Pärnu – ja Navesti jõe vahele, otse Soomaa rahvusparki vahetuslähedusse kavandatud elektrituulikute eelvaliku alade arvu. Tuulikute eelvalikute alad nr 5,6,7,8,11 (sealhulgas alad nr 5,6,7,8 asuvad Pärnu- ja Navesti jõe vahel ning ala nr 11 Pärnu jõe põhjakaldal) ei ole kõige sobivam kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuga kavandatavate elektrituulikute püstitamiseks ning keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandes sisalduv teave ei ole piisav erinevate kaalutud asukohtade vahel valiku tegemiseks. Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes esinevad olulised puudused ning välistavad tegurid, mis välistavad tuuleparki edasise kavandamise projekteerimistingimustega. Projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused ei ole piisavalt põhjendatud. Asukoha eelvaliku raames ei ole tehtud piisavas mahus asjakohaseid uuringuid, mis võimaldavad järeldada, et eelvaliku aladel nr 5,6,7,8,11 puuduvad eelkõige konfliktid inimasulate, tehnilise taristu ning keskkonnakaitsega tervikuna. --- Põhja-Pärnumaa valla territooriumile kavandatakse eriplaneeringuga kokku 107 kuni 290m kõrgust elektrituulikut, millele lisanduvad elektrituulikud detailplaneeringuga, üldplaneeringuga ning Tootsi elektrituulikud.	
--	--	--

Kaur Tammai (omaniku esindaja) 31.08.2023	Palun käsitleda Karmassaare kinnistul asuvaid hooneid elamuna ning palun määrata ümber elamu (müra) puhver kavandatavtest elektrituulikutest minimaalselt 1 km. Palun muuta Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruannet vastavalt (eriplaneeringu eelvaliku ala nr 6).	Anname teada, et eriplaneeringu lahendusest eemaldatakse eelvalikuala nr 6, mis jääb Karmassaare kinnistu lähedusse.
MTÜ Roheline Pärnumaa 31.08.2023	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku vallavolikogu otsuste eelnõude ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande arvamus eelvalikualade nr 5,6,7,8,11 kohta on esitatud järgmise tabeli kujul. Puudused Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes: Keskkonnamõju strateegilist hindamist ei viidud KSH I osas läbi täpsusastmes, mis on eriplaneeringu asukohavaliku etapis võimalik ja asjakohane. Elektrituulikute arendusalade kavandamine Pärnu- ja Navesti jõe vahelisele rohealale seab otsesesse ohtu loodusliku mitmekesisuse ning olemasolevad loodusväärtused. Keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) I etapi aruande käsitletud uuringud ning järeldused ei taga ELi elurikkuse strateegia aastani 2030 „Toome looduse oma ellu tagasi“ eesmärkide ning kohustuste täitmist.	Arvamusega arvestatakse järgmiselt: eelvalikuala 6 eemaldatakse eriplaneeringu lahendusest (sh alad 1 ja 2). Alade 5, 7 ja 8 puhul minnakse edasi detailse lahendusega.

	„Elurikkuse vähenemine ja ökosüsteemide kokkuvarisemine kuuluvad suurimate ohtude hulka, millega inimkond järgmisel kümnendil silmitsi seisab. Hoolimata kaalukast moraalsest, majanduslikust ja keskkonnaalasest kohustusest loodust kaitsta, on loodus kriisiolukorras. Näeme neid muutusi iga päev: rohealadele kerkivad betoonehitised, põlisloodus kaob ja väljasuremisohtu on sattunud rohkem liike kui kunagi varem inimkonna ajaloos. Selleks, et ühiskond oleks terve ja vastupanuvõimeline, tuleb loodusele anda küllaldaselt ruumi.“ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0380 ----- Põhjendamatult väidetakse, et Soomaa loodusala on ebasoodne mõju välistatud ning Natura asjakohast hindamist ei ole vaja Soomaa loodusala kohta läbi viia. (KSH I aruanne lk 75) Natura hindamise eesmärk on hinnata kavandatava tegevuse mõju ala kaitse- eesmärkidele. Hindamise tulemusel peab olema võimalik järeldada, et tegevus ei ohusta ala terviklikkust. Kui aga kavandav tegevus avaldab mõju kaitse-eesmärkide säilimisele või saavutamisele, siis mõjutab see paratamatult ebasoodsalt ala terviklikkust. (KSH I aruanne lk 75)	
--	--	--

	Soomaa loodusala EE0080574 on rahvusvahelise tähtsusega kaitseala. Sellel rahvusvahelise tähtsusega alal asuvad kaitsealad ja üksikobjektid sh Soomaa rahvuspark (KLO1000269). Põhja-Pärnumaa valda jäävad rahvusvahelise tähtsusega alad on Kaansoo küla ja Leetva küla. https://eelis.ee/default.aspx?state=3;68547593;est;eelisand;;&comp=objresult=rahvala&obj_id=-970466158 Soomaa rahvuspark jääb üleeuroopalisse Natura 2000 võrgustikku kuuluvate Soomaa loodusala EE0080574 ja Soomaa linnuala EE0080574 koosseisu. Natura 2000 loodus- ja linnualade võrgustik on loodud selleks, et kaitsta Euroopa väärtuslikke ja ohustatud looma, linnu- ja taimeliike ning nende elupaiku ja kasvukohti. Alale jääb hulgaliselt I kategooria liikide pesitsuspaiku (kaljukotkas, väike-konnakotkas, must-toonekurg, lendorav).Soomaal elab 45 liiki imetajaid, linde on registreeritud üle 160 liigi. Ka jõed on kalarikkad (17 liiki). Ramsari ala. Kaitseala pindala on 39843,6 ha. https://infoleht.keskkonnainfo.ee/default.aspx?state=5;30947564;est;eelisand;;&comp=objresult=ala&obj_id=2949 https://kaitsealad.ee/sites/default/files/inline-files/Soomaa%20RP%20KKK%2020222031.pdf Soomaa rahvuspargi kaitse-eesmärk on Vahe-Eesti edelaosa metsa-, soo- ja lammimaastike looduse, kultuuripärandi, kaitsealuste liikide, looduslike elupaikade ning loodusliku taime- ja loomastiku kaitse.	
--	---	--

	https://kaitsealad.ee/et/kaitsealad/soomaa-rahvuspark/kaitsealast-6/kaitsekord-7 Soomaa on oma loodusala ja linnuala üks terviklik ökosüsteem. See ökosüsteem on isereguleeruv ja arenev tervik, mille moodustavad toitumissuhete ja kommunikatsiooni kaudu üksteisega seotud organismid koos neid ümbritseva keskkonnaga. Soomaa loodusala ebasoodsate mõjude hindamiseks tuleb teostada Natura asjakohane hindamine Soomaa loodusala EE0080574, Soomaa linnuala EE0080574 ning Soomaa loodusala EE0080574. Natura I etapi hindamine peab otsustajale andma täieliku kindluse, et arenduse igasugused ebasoodsad mõjud puuduvad. Sellist laadi ja nii ulatuslike arendusalade puhul ja vastavate kaitse-eesmärkideks olevate liikide puhul ei saa KSH I osa aruandes esitatud Natura 2000 alade asjakohasuse hindamise ning esitatud (põhjalikel uuringutel mittepõhinev) eksperthindamine olla eluliselt usutav ja ökoloogiliselt paikapidav järeldus. Ainuüksi sookured, kes peatuvad, koonduvad ja toituvad eelvaliku alal nr 6 ning ööbivad Kuresoos, Soomaa rahvusparkis (Soomaa loodusala EE0080574), tõestavad eriplaneeringu otsest mõju Natura 2000 võrgustikku kuuluvate Soomaa loodusala ja Soomaa linnuala. Soomaa loodusala jääb hulgaliselt I kategooria liikide pesitsuspaiku (kaljukotkas, väike- konnakotkas, must-toonekurg, lendorav), kelle toitumisalad või pesitsusalad võivad otseselt või kaudselt olla mõjutatud käesolevat eriplaneeringust ning mis	
--	--	--

	omakorda võib avaldada mõju nii Soomaa loodusalale kui sellele terviklikule ökosüsteemile. ----- Sookured (Grus grus), kes peatuvad, koonduvad ja toituvad eelvaliku alal nr 6 ning ööbivad Kuresoos, Soomaa rahvusparkis teemat ei ole uuritud ning neid ei ole käsitletud KSH I aruandes piisava põhjalikkusega. Sookured saavad eelvalikualale nr 6 üle eelvalikualade nr 5 ja 11. Näiteks: kasvavate häiringute tõttu Tootsis (tuulepargi ehitus on alanud) võib Kuresoos ööbivate sookurgede arv suurened ja Tootsi sookured võivad lennata Soomaale üle eelvalikulade 7 ja 8. Sookurgede põhjalike uuringututeta ei ole võimalik lõplikult määrata eelvalikualasid nr 5, 6, 7, 8 ja 11 see ei võimalda detailse lahenduse koostamist, et eriplaneeringu II etapist loobuda. Sealhulgas KSH Linnustiku uuringus endas tuuakse välja otsene seos Soomaa linnuala ja eriplaneeringu alaga nr 6. ning 1.2.1 Edasiste uuringute vajadus „ Uuring on vajalik aladel 17, 19, 20, 21, 22, 27, 30, 34, 36, 37, 39, 40 (märgitud on sobivad, tõenäolised ja võimalikud alad). Need alad jäävad Tootsi ja Kuresoo sookurgede ööbimiskogumite lennuteele või kasutavad seda luiged, haned, sookured ja soodes pesitsevad kahlajad sealseid avamaastikke toitumiseks.“	
--	--	--

	Sookurg (Grus grus), Soomaa rahvuspargi logol olev lind, kuulub EL linnudirektiivi (79/409/EEC) I lisasse võetud liikide hulka, mille kohaselt tuleb tagada liigi püsijäämine EL liikmesmaades. Tüüpiline Sookurgede ülelend Navesti jõest eelvaliku alalt nr 6 Soomaa linnualale Kuresoos: https://www.youtube.com/watch?v=xD44psrrxE Lisa 1 – linnustiku ekspertide seisukohad „Soomaa rahvusvahelise loodusala ning Soomaa rahvusvahelise linnuala Natura 2000 asjakohasuse hindamisest sookurgede näitel“ ----- KSH I etapi keskkonnamõju analüüs sh linnustikuuring on läbi viidud puudulikult, mõjusid linnustikule ei ole hinnatud piisava põhjalikkusega ning teostatud uuringute ja analüüsi alusel ei saa I öpli kke arendusalasid (sh eelvalikualasid nr 5,6, 7, 8 ja 11) määratleda: https://www.pparnumaa.ee/documents/17492607/0/Lisa+1.+Linnustiku+uuring.pdf/02f05cc4-27f1-43f8-934f-5cda5fe2cdb4 Maismaatuulikute keskkonnamõju analüüs (KMA) peaks olema kõikehõlmav ja arvestama erinevaid ökoloogilisi tegureid. See analüüs aitab tuvastada võimalikke keskkonnamõjusid ja võimaldab välja töötada leevendusstrateegiaid kahju minimeerimiseks. Täpsemalt seoses mõjuga lindudele on siin mõned põhikomponendid, mis peaksid KMA-s olema ja ilma milleta ei ole	
--	---	--

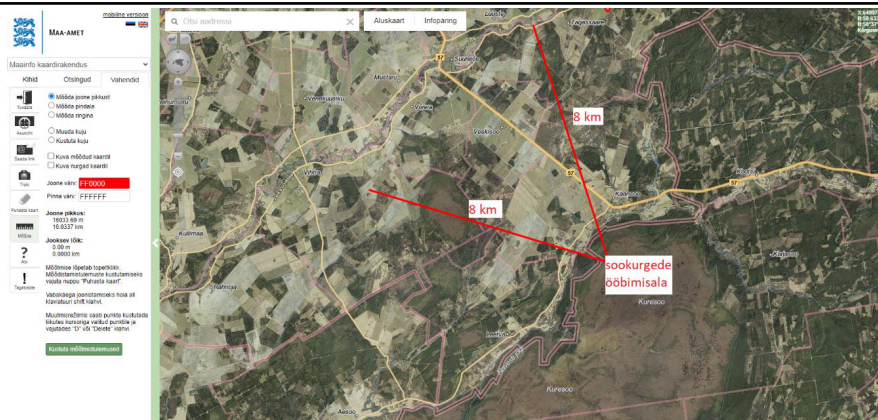
	võimalik lõplikult määrata eelvalikualasid ning mis ei võimalda detailse lahenduse koostamist, et eriplaneeringu II etapist loobuda: Lindude uuringud: viige läbi põhjalikud lindude uuringud, et teha kindlaks linnuliikide esinemine igal eelvaliku alal (projektialal). See peaks hõlmama nii visuaalset vaatlust kui ka akustilist seiret lindude tuvastamiseks, eriti pesitsus- ja rändeperioodil. Mõju hindamine: hinnake, kuidas projekt võib mõjutada kohalikke linnupopulatsioone. Mõelge elupaikade katkemise, nihkumise ja otsese kahju tekkimise võimalusele turbiinidega kokkupõrgete tõttu. Kokkupõrkeohu modelleerimine: kasutage kokkupõrkeohu modelleerimist, et hinnata turbiinide kokkupõrgete tagajärjel tekkida võivate lindude surmajuhtumite arvu. See hõlmab sageli selliste tegurite arvessevõtmist nagu lindude lennumustrid, turbiinide asukohad ja lindude käitumine, ohustatud linnuliikide esinemist piirkonnas. Nendele liikidele tuleks pöörata erilist tähelepanu ja võtta kasutusele meetmeid nende kahjustamise vältimiseks või minimeerimiseks. Mõju elupaigale: hinnake, kuidas tuuleturbiinide ehitamine ja käitamine võivad mõjutada lindude elupaiku, sealhulgas pesitsus-, ööbimis- ja toitumisalasid. Arvesse tuleks võtta elupaikade killustumist ja degradeerumist. Kumulatiivsed mõjud: Kaaluge tuuleturbiini projekti kumulatiivseid mõjusid koos muude olemasolevate ja kavandatavate arendustega piirkonnas, sealhulgas teiste tuuleparkide, maanteedega ja linnastumisega. Need kumulatiivsed mõjud võivad linnupopulatsioone oluliselt mõjutada. Leevendusmeetmed: töötage	
--	--	--

	välja ja pakkuge välja leevendusmeetmed lindude mõju vähendamiseks. Need võivad hõlmata turbiinide asukoha ja paigutuse kohandamist kriitiliste lindude elupaikade või rändeteede vältimiseks, radarisüsteemide rakendamist turbiinide tuvastamiseks ja väljalülitamiseks lindude rände ajal ning elupaikade taastamist. Seire ja kohanduv juhtimine: looge seireprogramm lindude populatsioonide ja turbiinide kokkupõrke määramiseks ja jälgimiseks enne ehitamist, selle ajal ja pärast ehitamist. Leevendusmeetmed peavad olema kohandatavad vastavalt seiretulemustele. Vastavus eeskirjadele: tagada, et tuuliku projekt vastaks kõikidele asjakohastele riiklikele ja rahvusvahelistele eeskirjadele, mis on seotud linnukaitse ja keskkonnamõju hindamisega ja Eesti Vabariigi poolt võetud rahvusvaheliste kohustuste täitmisega. Kaasamine: koostöö ornitoloogia, ökoloogia ja keskkonnamõjude hindamise ekspertidega üheskoos kohaliku kogukonnaga on hädavajalik, põhjaliku ja teaduslikult range analüüsi läbiviimiseks maismaatuulikute võimalike mõjude kohta lindudele ja muudele keskkonnaaspektidele. Näiteks on viimastel andmetel meile teadaolevalt Veskisoos nüüd 2-4 toimivat väike- konnakotka püsielupaika, Kaansoos on konnakotka pesa, Toheras on konnakotka pesa, Aesoos on merikotkas, Vihtra ja Suurejõe vahel on veel tõenäolisi pesi. Need kõik vajaksid täpsemaid uuringuid enne tuulikualade lõplikku määramist.	
--	---	--

	----- Oluline vastuolu ja puudus KSH I osas järeldestes ning eelvalikualade (sh eelvalikualad nr 5,6, 7, 8 ja 11) vallavolikogu otsuste projektide vahel, mis ei arvesta KSH I enda linnustiku uuringus toodud seisukohti, sealhulgas: Linnustiku uuringu punktis 1.2 on sätestanud et „linnustiku inventuur ja mõju hindamine on eriplaneeringu II etapis vajalik kõigil arendusaladel“, seega arvestatakse linnustiku uuringu järeldeste tegemisel eriplaneeringu II etapi toimumisega. KSH I aruandes tuuakse ekslikult arvestamata selle sama KSH I osa linnustiku uuringu tulemustes välja, et Natura asjakohast hindamist ei ole vaja Soomaa looduala kohta läbi viia. (KSH I aruanne lk 75). Volikogu otsuse eelnõu punktis A. Eelvalikualade kujunemine - kirjeldatakse kuidas valiti välja potentsiaalselt sobivad alad ning punktis B on „Lõplikud eelvalikualad (sh eelvalikuala nr 6) on määratud“, ilma, et oleks KSH I osa linnustiku uuringus välja toodud edasisi uuringuid läbi viidud. Täiendavalt on Linnustiku uuringu punktis 1.2.1 sätestatud edasiste uuringute vajadus, sh „Detailse lahenduse koostamisel tuleb kõigil arendusaladel ja neist 600 m ulatuses läbi viia haudelinnustiku inventuur, mille eesmärgiks on kaitsealuste liikide leviku ja arvukuse registreerimine. Lähtutakse Natura 2000 alade inventeerimise metoodikast. Tulemused peavad võimaldama tuulepargi rajamise järgset seiret ning hilisemat arvukuste muutuste analüüsi. Paljudel	
--	---	--

	sobivatel või võimalikel aladel on vajalik lindude peatuskohtade ja liikumisteede uuring.“ ----- Keskkonnaministeeriumi tellimusel 2022. aasta detsembris valminud,, Üle-eestiline maismaalinnustiku analüüs“ https://kliimaministeerium.ee/media/8828/download tulemustega ei ole esialgse eelvalikualadel nr 5,6, 7, 8 ja 11 määramisel sisuliselt arvestatud. KSH I etapi aruande punktis 4.5.1.4. sätestatakse ainult tingimuslik arvestamine tulevikus: „Kuna järgmises etapis viiakse kõikide eriplaneeringu eelvaliku alade kohta läbi täiendavad linnustiku uuringud, saab öelda, et eriplaneeringu lahenduses on arvestatud üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsiga.“ Samas eelvalikualade nr 5,6, 7, 8 ja 11 volikogu otsuse eelnõude punktides B. Otsustamine eelvaliku alade kaupa sätestatakse igat eelvalikuala kui I õpli kku eelvalikuala: „Lõplikud eelvalikualad (sh eelvalikualad nr 5,6, 7, 8 ja 11) on määratud, arvestades mõju looduskeskkonnale, inimese tervisele ja heaolule, sotsiaal-majanduslikule keskkonnale jt valdkondadele, mida hinnati KSH I koostamise käigus asukoha eelvalikule vastavas täpsusastmes“. -----	
--	--	--

	Maismaalinnustiku analüüs, sookured, alusel ei ole arvestatud Soomaa sookurgede ööbimispaikade ja toitumispõldude siirdekoriididega ning Kuresoos asuva sookurgede ööbimiskoha ümber puudub ettenähtud puhver 8km. Lisaks ei arvestata rändeparvede siirdekoriididega ja rändekoriididega, mis on seotud teistelt aladelt sookurgede saabumisega Soomaale. https://kliimaministeerium.ee/media/8828/download lk 131, „Leedus on liigile tuugenite olulise mõjupiirkonnaks hinnatud 2000 meetrit (Morküné et al., 2020). Saksamaal on hinnatud tuugeni minimaalseks ohutuks kauguseks ööbimiskogumitest 3000 m . Kuidas arvestatakse maismaalinnustiku analüüsi tsoneeringu koostamisel: Tsooni 1 arvatakse ööbimispaikade polügoonid. Tsooni 2 arvatakse siirdekoriidid ööbimispaikade ja toitumispõldude vahel. Siirdekoriidi laius on enamasti vahemikus 1,5 kuni 3 km (sõltub toitumisala suuruselt). Tsooni 3 arvatakse puhver ööbimispaikade ümber raadiusega 8 km (ööbimis- ja toitumisalade vahelise kauguse mediaan = 7,8 km).“ Kuresoos ööbivate sookurgede ööbimisalale korrektse 8km puhvriga arvestamisel muutub eelvaliku ala nr 6 kogu ulatuses ebasobivaks tuulikute alaks. Eelvalikulad 5, 6, 7, 8, 11 on kõik seotud sookurgede siirdealadega ja rändealadega.	
--	--	--

KSH I osas ei ole sisulisi mõjude hindamise uuringuid läbi viidud ning kõik olulist mõju omavad uuringud on lükatud tulevikku, ilma milleta ei ole võimalik lõplikult määrata eelvalikualasid ning mis ei võimalda detailse lahenduse koostamisest ja eriplaneeringu II etapist loobumist.

Eelvalikualade leidmine ja eelvaliku aladega kaasneva keskkonnamõju strateegiline hindamine on viidud läbi samaaegselt ehk eelvaliku alad on leitud läbi mõju hindamise protsessi. KSH lk 7.

Selle järgi on eelvalik teostatud peamiselt veel toimumata uuringute tulemuste alusel. Seetõttu tuleb pidada eelvaliku alade lõplikku määramist puudulike andmete alusel põhjendamatuks.

	Võttes arvesse eriplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemuste puudulikkust ei ole projekteerimistingimustega võimalik edasi minna eelvalikuladel nr 5, 6, 7, 8 ja 11. Sealhulgas puuduvad järgmised uuringud ning nende tulemusel mõjude tegelik hinnang (väljavõtted KSH I osa aruandest): 1) Järgmises etapis, tuleb elektrituulikute asukohtade määramisel või täpsustamisel arvestada, et elektrituulikud paikneksid eemal telekommunikatsioonimastidest, selliselt et ei tekiks võimalike elektromagnetilisti ülekannete häiringuid. 2) Linnustiku uuringule tuginedes tuleb detailse lahenduse või ehitusprojekti koostamise faasis viia läbi: a. kõigil arendusaladel ja neist 600 m ulatuses haudelinnustiku inventuur b. tabelis 2 toodud elupaikade ja püsielupaikade osas täpsustavad elupaigauuringud c. lindude peatuskohtade ja liikumisteede uuring. d. väike-konnakotka või must-toonekure asustamata elupaikade puhul eksperdihinnang elupaiga taastasustamise tõenäosuse kohta lähtuvalt elupaiga seisundist. 3) Tabel 3. Alad, kus on vajalik teostada eksperdihinnang elupaiga taastasustamise tõenäosuse kohta.	
--	---	--

	4) Nahkhiirte kaitseks on vajalik EP asukoha eelvalikualadel 5, 6, 7, 8 ja 11. viia läbi täpsemad nahkhiirte uuringud võimalike koondumiskohtade väljaselgitamiseks ning nahkhiirte suhtelise arvukuse sessaonsete muutuste (kevadränne, suvine eluperiood ja sügisränne) tuvastamiseks kasutades automaatdetektoreid või käsidetektoreid. a. Eriplaneeringu II etapis aladel 5, 6, 7, 8 ja 11. läbi viia täpsemad nahkhiirte uuringud. b. Eriplaneeringu järgmises etapis läbiviidavas detailsemas nahkhiire uuringus tuleb arvesse võtta tervet nahkhiirte aktiivsuseperioodi (1. mai kuni 20. september), et saada parem ülevaade eelvalikualadel nahkhiirte leidumisest. Uuring tuleb, tuginedes EUROBATSI juhiste, viia läbi kas kasutades automaatregistraatoreid või käsidetektoreid. Välitööde läbiviimisel tuleb arvestada ilmastikuolusid, mis mõjutavad nahkhiirte aktiivsust. Samuti tuleb uuringus selgitada välja nahkhiirte suhtelise arvukuse sessaonsed muutused (kevadränne, suvine eluperiood ja sügisränne). Vajadusel tuleb ette näha leevendavad meetmed mõju vähendamiseks. 5) viia läbi kaitsealuste taimeliikide inventuur tuulepargi taristu alusel alal 6) selgitada välja kogu raadamise ulatus ja taristu rajamisel tekitatud tuulekoridoride mõju ümbritsevatele metsadele lähtuvalt metsatüüpidest ning valdavatest tuulesuundadest;	
--	--	--

	7) KSH VTK-s on teostatud mõjude esialgne kaardistamine ning oluliste mõjuvaldkondade selgitamine. KSH I etapi aruandes ei käsitle neid teemasid, mille puhul KSH VTK koostamisel leiti, et tegemist on ebaoluliste mõjuvaldkondadega. 8) Linnustiku uuringu läbiviijad (Xenus OÜ linnustikueksperdid Hannes Pehlak ja Heikki Luhamaa), eeldavad, et eriplaneeringu II etapp viiakse läbi: „Linnustikuuringu eesmärgiks oli eelisjärjestada eriplaneeringu esmased alad vastavalt selle potentsiaalsele sobivusele tuulepargi rajamiseks linnukaitselisest seisukohast ning anda sisend täiendavate uuringute vajaduste kohta eriplaneeringu II etapis“ Sh: a. Metsisemängude ja oluliste elupaikade täpsustamine ja neile mõju vältimine või leevendamine peab toimuma eriplaneeringu järgmises etapis. b. Sõltumata ala tsoneeringust tuleb eriplaneeringu järgmises etapis arendusaladel 5, 6, 7, 8 ja 11. ja neist 600 m ulatuses läbi viia haudelinnustiku inventuur, mille eesmärgiks on kaitsealuste liikide leviku ja arvukuse registreerimine. Inventuuri läbiviimisel tuleb lähtuda Natura 2000 alade inventeerimise metoodikast. Tulemused peavad võimaldama tuulepargi rajamise järgset seiret ning hilisemat arvukuste muutuste analüüsi. c. EELIS-e andmetel on osade uuringualade piirkonda jäävate must-toonekure, väike-konnakotka ja kaljukotka pesapuud varisenud või pikemat aega asustamata. Nende puhul on järgmises etapis vajalik koostada eksperdihinnang elupaiga taasisastamise tõenäosuse	
--	---	--

	kohta (tabel 4, veerg EH) lähtuvalt elupaiga seisundist. Hinnangu andmiseks võivad olla vajalikud täiendavad välitööd. d. Olenemata ala tsoneeringust on vajalik kõikidel aladel ja neist 600 m ulatuses läbi viia haudelinnustiku inventuur. e. vajalik läbi viia eksperdihinnang elupaiga taastasustamise tõenäosuse kohta (tabel 4, veerg EH). f. Kõik need alad, mis on tabelis 4 toodud punasena, kollasena, oranžina või hele-rohelisena, kuid mille osas ei ole elupaiga taastasustamise tõenäosuse eksperdihinnangut ette nähtud, tuleb läbi viia täpsustavad elupaigakasutuse uuringud. Elupaigauuringu eesmärgiks on täpsustada tabelis 4 toodud liigi püsi või elupaiga kasutuse ulatust ning jõuda järeldusele, millises mahu on vaadeldavatele aladele võimalik tuulikuid rajada. 9) Olulise negatiivse mõju vältimiseks taimkattele tuleb EP järgmises etapis viia läbi kaitsealuste taimeliikide inventuur tuulikute ja taristu alusel alal. Inventuur tuleb teostada vegetatsiooniperioodil. Tuuleparkide lahenduse koostamisel tuleb arvestada inventuuri tulemusi, sh vajadusel kavandada vajalikud keskkonnameetmed mõjude vähendamiseks ja vältimiseks. 10) Järgmises etapis tuleb väärtuslike maastike käsitlemisel aluseks võtta koostatava Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringu kihid. 11) Järgmises etapis tuleb tuulikute paigutusel arvestada väärtuslike põllumajandusmaade massiividega ning nende terviklikkusega.	
--	---	--

	Väärtuslike põllumajandusmaade käsitlemisel tuleb aluseks võtta koostatava Põhja-Pärnumaa valla üldplaneeringu kihid. 12) Tuulikute paiknemine on asukoha eelvaliku etapis illustratiivne ning täpsustub eriplaneeringu järgmises etapis. 13) Eriplaneeringu järgmises etapis teostada uus mürataseme modelleering, mis peab lähtuma reaalistest kavandatavatest tuulikute asukohtadest ja antud ajahetkel valitsevast parimast teadmisest tuulikute müra arvutusliku hindamise osas. Arvestada tuleb, et tuuleparkides tohib kasutada vaid uusi (st mitte kasutatud) tuulikuid. 14) Järgmises etapis tuleb tuulikute paigutust optimeerida selliselt, et elamu maa-aladel oleks tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus vastavalt keskkonnaministri 16.12.2016 määrusele nr 71. 15) Järgmises etapis tuleb esitada lähtuvalt varjutuse modelleeringust varjutuse häirivuse leevendamise meetmed. 16) Eriplaneeringu järgmises etapis tuleb teostada uus visuaalse mõju hinnang koos visualiseeringutega, mis peab lähtuma reaalistest kavandatavatest tuulikute asukohtadest. Tuulepargi lahenduse koostamisel tuleb tuulikute asukohtade valimisel võtta arvesse tuulikute paiknemist maastikus ja sellega kaasnevat visuaalset mõju ehk vajadusel tuleb visuaalse mõju hinnangu alusel tuulikute arvu ja paiknemist muuta. 17) Järgmises etapis tuleb teostada nähtavusanalüüs ja visualiseeringud, mis peavad lähtuma reaalistest kavandatavatest elektrituulikute asukohtadest.	
--	--	--

	18) Fotomontaažid tuleb koostada kõige lähemal asuvatest õuealadest ja olulistest vaatekohtadest; 19) Mitme tuulepargi samaaegsel kavandamisel tuleb hinnata tuuleparkide visuaalset koosmõju. Võimalusel tuleb hinnata koosmõju ka teiste samas piirkonnas kavandatavate tuuleparkidega. Lähtuvalt eeltoodud olukorrast, kus sisulised uuringud puuduvad, ei ole põhjendatud ühegi eelvaliku ala nr 5,6, 7, 8 ja 11 määratleda kui lõplikku eelvalikuala. Kõik need puuduvate uuringute tulemused eraldiseisvalt või üheskoos kumulatiivselt võivad olulisel määral mõjutada tuulikute eelvalikualade tingimusi sh võivad tekkida uued ning olulised välistavad asjaolud. Põhjalikemate mõjude hindamiseks tuleb koostada esmalt EP II etapp. ----- Puuduvad uuringud Mõjusid kliimale on puudulikult uuritud ning analüüsitud– puuduvad piisavad uuringud ning mõjude analüüsid maapinna temperatuurile, niiskusraamile ning kohalikule kliimale. Uuringud näitavad et tuulegeneraatorid võivad muuta piirkonna pinnatemperatuure: Impacts of 319 wind farms on surface temperature and vegetation in the United States	
--	---	--

	https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1748-9326/ac49ba Impacts of wind farms on land surface temperature https://www.researchgate.net/publication/258686379_Impacts_of_wind_farms_on_land_surface_temperature Põuast tingitud ebasoodsad ilmastikutingimused, mis võivad põhjustada põllumajandussektorile majanduslikku kahju ning tekitada raskusi lepingutingimuste täitmisel. https://www.pollumajandus.ee/uudised/2023/07/13/valitsus-kuulutas-valja-pollumajandussektoris-eriolukorra Näiteks Mesitaru kinnistu (maatulundusmaa) asub kavandavast tuulikutealast nr 6 vaid paari kilomeetri kaugusele ning seetõttu võib pinnatemperatuuri muutus mõjutada selle kinnistu niiskusrežiimi, mullaviljakust ja liigirikkust. Palun uurida neid mõjusid ning palun töötada välja leevendusmeetmed ja kompensatsioonimeetmed mõjutatud maaomanikele. ----- Puuduvad piisavad uuringud müra mõjudest inimeste tervisele. KSH I osa punktis 3.3.3 Müra räägitakse tööstusmürast ning seda ainult paari lausega ning piiratud kontekstis „üldjuhul tagatud tööstusmüra öine sihtväärtus vastavalt Keskkonnaministri 16.12.2016 määrusele nr 71“	
--	---	--

	Samas tuuleturbiine seostatakse mitmesuguste haiguste ning ebameeldivustega sealhulgas: „tuuliku sündroom“, peavalu, unetus, südamehäired, depressioon, peapööritus, iiveldus. Näiteks: müra kahjulikud mõjud on tõestatud kohtulahenditega Hollandis, Prantsusmaal, https://www.theguardian.com/world/2021/nov/08/french-couple-wins-legal-fight-windturbine-syndrome-windfarm-health?source=techstories.org https://france3-regions.francetvinfo.fr/occitanie/syndrome-eolien-dans-le-tarn-un-couple-de-riverains-obtient-indemnisation-apres-proces-2323606.html ----- Eriplaneeringu eelvalikualade 7 ja 8 planeerimisel on otsene vastulu looduskaitseliste piirangutega, sh seal asuvad väike-konnakotka püsielupaigad, metsise püsielupaigad (KSH I osa Tabel 4, lk 36). Neid eelvalikualasid ei ole võimalik määratleda KSH I osa põhjal kui lõplikke eelvalikualasid. Lisaks ei arvestata nendel tuulikualadel lindude rändeteedega. Keskkonnaamet on andnud välja juhise koos puhvertsoonidega, millest tuleb eriplaneeringu tuulikualasid kavandades kinni pidada. -----	
--	--	--

	Nahkiireuuringud ei ole teostatud piisava põhjalikkusega. EP KSH I osa aruandes punkt 3.3.10 Nahkhiired tuuakse välja, et uuringud plaanitakse teha alles tulevikus: "viia läbi täpsemad nahkhiirte uuringud võimalike koondumiskohtade väljaselgitamiseks ning nahkhiirte suhtelise arvukuse sessaonsete muutuste (kevadränne, suvine eluperiood ja sügisränne) tuvastamiseks kasutades automaatdetektoreid või käsidetektoreid. Arvesse tuleb võtta tervet nahkhiirte aktiivsuseperioodi 1. maist kuni 20. septemberini. Tulemuste põhjal tuleb vajadusel täpsustada tuulepargi lahendust. Vajadusel tuleb ette näha leevendavad meetmed." Eelvalikualadel on kaitsealused nahkhiired ning neid uurimata ei ole võimalik eelvalikualasid nr 5,6, 7, 8 ja 11 määratleda kui lõplikku eelvalikualasid. Näiteks, Keskkonnaportaali andmetel on II kategooria kaitsealuse liigi HÖBE - NAKKHIIRE leiukohad on: Põhja-Pärnumaa vald, Lüüste küla; Pärnu maakond, Põhja- Pärnumaa vald, Mustaru küla; Pärnu maakond, Põhja-Pärnumaa vald, Oriküla küla; Pärnu maakond, Põhja-Pärnumaa vald, Rahnoja küla; Pärnu maakond, Põhja-Pärnumaa vald, Samliku küla; Pärnu maakond, Põhja-Pärnumaa vald, Suurejõe küla; Pärnu maakond, Põhja-Pärnumaa vald, Tagassaare küla; Pärnu maakond, Põhja-Pärnumaa vald, Venekuusiku küla; Pärnu maakond, Põhja-Pärnumaa vald, Vihtra küla; Pärnu maakond, Põhja-Pärnumaa vald, Võiera küla;	
--	--	--

	https://register.keskkonnaportaal.ee/register/protected-species-locality/9039314 See liik kuulub Eesti looduskaitseaduse järgi II kaitsekategooriasse, Euroopa loodusdirektiivi IV lisasse, Berni konventsiooni II lisasse ning Bonni konventsiooni II lisasse. Ühtlasi on kaitstud Euroopa nahkhiirte kaitse lepinguga (EUROBATS). Veel nahkhiirtest ja nende kaitsest: https://www.looduspilt.ee/loodusope/index.php?page=liigitut_vustused_liik&id=171 ----- Puuduvad uuringud ning analüüsid kavandatud tuulikutealade mõjudest loomtolmeldajatele ning seeläbi mõjudest elurikkusele ning toiduga kindlustatusele. ELi elurikkuse strateegia aastani 2030 „Toome looduse oma ellu tagasi“ alusel omavad loomtolmeldajad suur tähtsust toiduga kindlustatuse tagamiseks. Tuulikud on kavandatud vahetul põllumajandusmaale ning metsaaladele mis võib ohtu seada loomtolmeldajad. Elurikkus on oluline ka ELi ja üleilmse toiduga kindlustatuse tagamiseks. Elurikkuse vähenemine ohustab toidusüsteeme ning seab seega ohtu toiduga kindlustatuse ja toitumise. Elurikkus toetab ka tervislikku ja täisväärtuslikku toitumist ning suurendab maapiirkondades elatusvahendite teenimise võimalusi ja põllumajanduse tootlikkust. Näiteks sõltub üle 75 % maailma	
--	--	--

	toidukultuuridest loomtolmeldajatest. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0380 Uuringud näitavad, et tuuleparkide olemasolu võib tugevalt mõjutada tolmeldajate kooslusi. Mesilased külastasid tõusva tuule kiirusega oluliselt vähem lilli, mis oli tingitud lendutõusmise kõhkluse olulisest kasvust. Paljud leiud on näidanud tuule kiiruse negatiivset mõju lennuvõimele (Combes & Dudley, 2009) ja mesilaste maandumisele (Chang et al., 2016) https://www.researchgate.net/publication/339608342_Gone_with_the_wind_effects_of_winded_on_honey_bee_visit_rate_and_foraging_behaviour Sealhulgas mesilaste keskmiseks korjeraadiuseks on 3-4 kilomeetrit. Putuktolmlemisest saab kasu ligi 92% õistaimedest. https://dspace.emu.ee/xmlui/bitstream/handle/10492/5818/Aile_Rummel_MA2020_PS_t%C3%A4istekst.pdf?sequence=1&isAllowed=y Näiteks: Kavandatava tuulikuala nr 6 elektrituulikud jääval Mesitaru kinnistul paiknevate mesitarude mesilaste korjealasse ning seetõttu võivad elektrituulikud avaldada otsest negatiivset mõju tolmeldajate tegevusele ning seeläbi piirkonna (sh Mesitaru kinnistu) liigirikkusele, põllumajanduse tootlikkusele ja elatusvahendite teenimise võimalustele.	
--	--	--

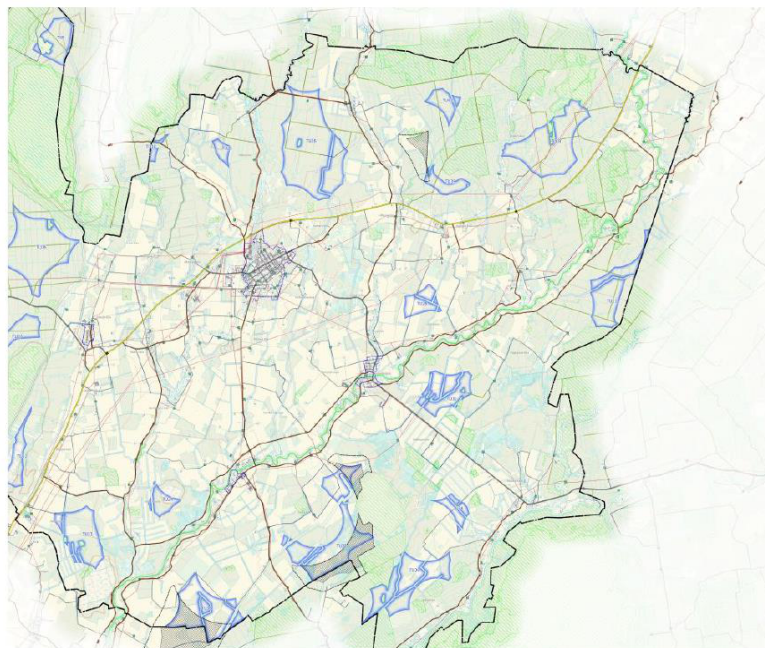
	Palun uurida neid mõjusid ning palun töötada välja leevendusmeetmed ja kompensatsioonimeetmed mõjutatud maaomanikele. ----- KSH lähteülesande tabelis toodu kogukonna poolt esitatud küsimustele ja uuringutele on jäetud suuremas osas sisuliselt vastamata, lubatud uuringud on osaliselt või täielikult ametiliselt professionaalselt aktsepteeritud tasemel teostamata, järeldused on tehtud kaudselt ja lihtsustatult või ei ole tegelikult nendega KSH I osa aruandes arvestatud. Esitatud väidete kohta (nende järel) puuduvad otsesed (kontrollitavad) viited teaduslike põhjenduste kohta ning seetõttu ei saa paljusid KSH I osa aruandes esitatud väiteid pidada põhjendatuks. Väljavõtted Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsuse seisukohtade tabelist: 1. Tuulikute rajamisel tuleb hinnata mõju maaparandussüsteemide toimimisele ning vajadusel rakendada leevendusmeetmeid. 2. Tuulikute mõju põllumajandusloomadele hinnatakse tuginedes parimale teadaolevale teabele. 3. Asukoha eelvaliku etapis antakse parima olemasoleva teabe põhjal hinnang vibratsiooni, valgushäiringute ning kliimamõjude kohta olenemata vastuvõtja iseloomust (elamu, ettevõtte, ühiskondlik hoone jne). Müra hindamisel lähtutakse kehtivast õigusraamistikust,	
--	--	--

	kus eristatakse tundlikkuse alusel erineva kategooriaga alasid. Hinnangute alusel antakse detailse lahenduse koostamiseks asjakohased tingimused kaasneva negatiivse mõju ennetamiseks ja minimeerimiseks. 4. Hinnang tuuleparkidest lähtuvate häiringute (müra, vibratsioon, valgushäiringud, visuaalne reostus) mõjust tuuleparkide mõjupiirkonnas elavate või töötavate inimeste vaimsele tervisele ja töövõimele ning tuuleparkide mõjust kinnisvara turuväärtustele antakse tuginedes parimale teadaolevale kirjandusele ja eelnevalt teostatud uuringutele. 5. Eriplaneeringu koostamisel arvestatakse Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud töö "Üle-eestilise maismaalinnustiku analüüsiga" tulemustega. Eraldi toome välja, et eriplaneeringu raames viiakse läbi kohapõhised detailsed linnustiku uuringud, mille sisu ja metoodika osas tehakse koostööd ornitoloogidega. 6. Taimkatte inventuuri teostatakse aladel, kus kavandatakse ehitustegevust (nt tuulikute vundamendid, montaažiplatsid, juurdepääsuteed, tehnovõrgud jms). Taimkatte inventuuri teostamine ei ole põhjendatud aladel, mida kavandatava tegevuse raames ei mõjutata. 7. Mõju Pärnu ja Navesti jõe arvestatakse eriplaneeringu koostamisel. 8. Juba EP asukohavaliku raames teostatakse linnustiku- ja nahkhiirte uuring. EP	
--	--	--

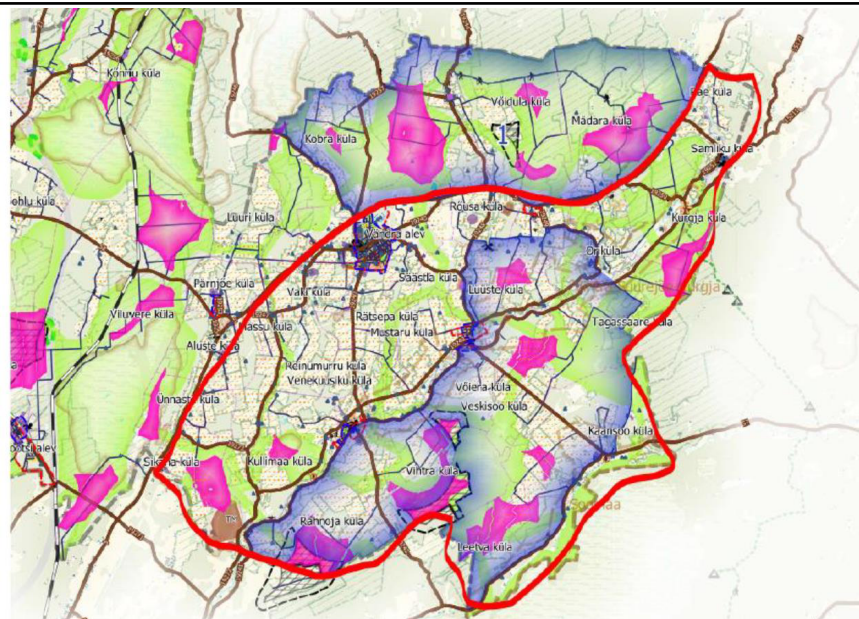
	asukohavaliku KSH aruandes antakse sisend detailse lahenduse raames vajalike uuringute teostamiseks (nt täpsem linnustiku või nahkhiirte analüüs, taimkatte inventuur jne). 9. Kui peaks leiduma veel mõni kaasaegne analoogne madalsagedusliku müra mõju uuring, siis seda kindlasti KSH aruandes kajastatakse. Tuulepargi olemasolu Taani, Saksamaal, Hollandis ei ole seotud sellega, et analoogseid uuringuid peaks seal olema ilmtingimata viimasel ajal läbi viidud. Arvestades tuulikute arengut viimase 10 aasta jooksul ei saa väga vanadele teadusuuringutele tugineda. EP LS ja KSH VTK on toodud, et KSH I etapi aruandes käsitletakse madalsageduslikku müra mürauuringu käigus, sh mõju inimese tervisele. Täpsustame, et tuuliku eeldatav eluiga on 20 kuni 30 aastat. 10. Tuulikute võimalikku mõju (müra, vibratsioon) suurulukitele kajastatakse KSH aruande käigus, tuginedes olemasolevale teadaolevale teaduskirjandusele 11. Eriplaneeringu KSH aruandes esitatakse seiremeetmed koostöös pädevate ametiasutute ning valdkonna ekspertidega. EP lähteülesanne ei saa sätestada seiremeetmeid, kuivõrd ei ole selge võimaliku tuuleala asukoht ning võimalik mõju. Võimalik mõju inimestele/loodusele sõltub konkreetsest asukohast. Samas tabelis on eriplaneerija lubanud, et uuringuid ei viida läbi kaudselt ega ka lihtsustatult. Kõik viited erinevatele uuringutele esitatakse eriplaneeringu dokumentides. Kõigi kasutatud dokumentide ja uuringute kohta esitatakse viited.	
--	--	--

	----- Elektrituulikute arendusala nr 6 lähedal asub üldplaneeringukohane kauni tee (Kaansoo-Tori) ja veetee tsoon (Navesti jõgi). Palun kohelda erinevat liiki taastuenergia projekte Põhja-Pärnumaa vallas võrdselt ning seetõttu palun sätestada nõue, et elektrituulikute arendusala nr 6 arendajatel tuleb eriplaneeringu edasises etapis tagada, et elektrituulikud ei oleks eelnimetatud jõel ja maanteel liikujatele nähtavad. ----- Käesolevate volikogu otsuste projektide esitamisega soovivad eriplaneeringust huvitatud isikud taganeda Põhja-Pärnumaa vallavalitsusele ning Põhja-Pärnumaa vallavolikogule algselt antud lubadustest, et arendajatele huvipakkuvates tuulikutealade asukohtades viiakse läbi detailplaneeringu täpsusega KOV eriplaneeringu teine etapp ehk detailse lahenduse menetlus (PlanS § 111 jj) ning KSH, sh viiakse läbi vajalikud uuringud. Seega soovitakse volikogule esitatud eelnõudega lõplikult määrata eelvaliku alad sisuliselt peamiselt ainult tuulealade analüüsi esialgsest üldplaneeringu 2020 kaardist ning huvitatud arendajate ärihuvidest lähtuvalt (kinnistute omandid ja kasutusõigused). Volikogu eelnõude projektide kohaselt planeeritakse teostada uuringud sisuliselt tagantjärele juba kinnitatud eelvalikualadele.	
--	---	--

	Väljavõtte SELETUSKIRI Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu 16.12.2020 istungile esitatud eelnõu „Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“ juurde. „Lähtudes Lisas 1 toodud planeeringualadest valitakse KOV eriplaneeringu ja KSH esimese etapi käigus välja tehniliste tingimuste, keskkonnapiirangute ja muude kaalutlustega kooskõlas olevad alad ehk tehakse tuuleparkide asukohtade eelvalik (PlanS § 98-109). Eelvaliku lõpptulemusena otsustatakse tuuleparkidele sobivaimad asukohad. Nimetatud asukohtades viiakse läbi detailplaneeringu täpsusega KOV eriplaneeringu teine etapp ehk detailse lahenduse menetlus (PlanS § 111 jj) ning KSH, sh viiakse läbi vajalikud uuringud.“ „Põhja-Pärnumaaks ühinenud valdade uue üldplaneeringu koostamise raames on koostatud ka kõikide võimalike tuulealade kaart, mis hõlmab 42 erinevat ala üle terve valla territooriumi.“	
--	--	--

Väljavõte üldplaneeringu tulealade analüüsi esialgsest üldplaneeringu kaardist 2020.

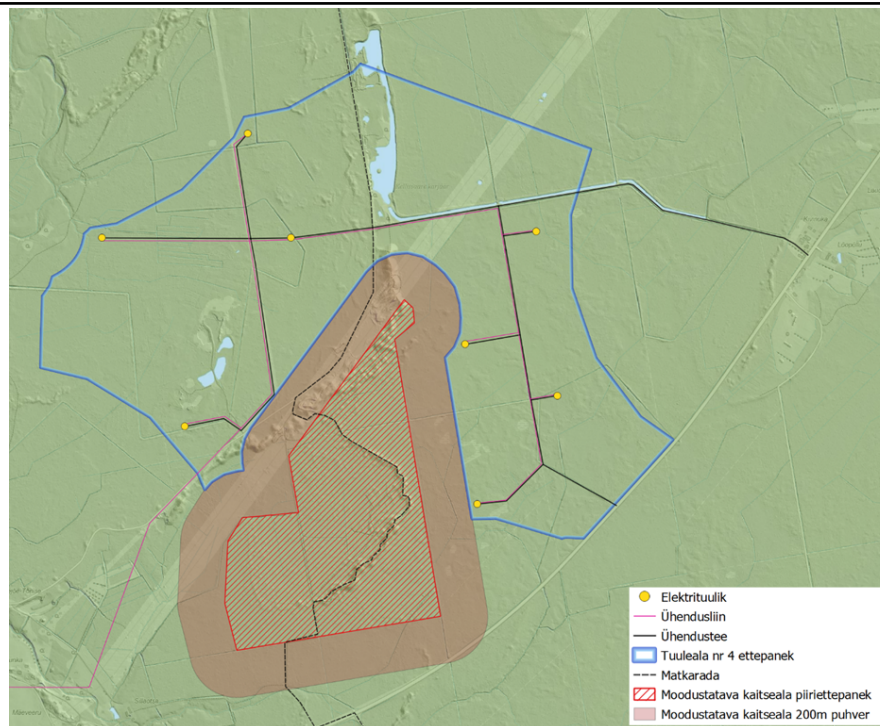

„Eelnõu lisas on toodud planeeringualad. Planeeringualale 1 on teinud taotluse Sunly Wind OÜ ja Metsamaahalduse AS. Planeeringualale 2 on teinud taotluse Sunly Wind OÜ, Mtesamaahalduse AS ja OÜ Utilitas. Laiendatud alale tegi taotluse Vayu Energia OÜ. (punane piirjoon alloleval skeemil) Planeeringualale 3 tegi taotluse Sunly Wind OÜ. Taotlejad soovivad, et neil on nimetatud piirakonnas mitmete kinnistute omandamis- või kasutusõigus või toimuvad läbirääkimised vastavate õiguste saamiseks. Eelneva tõttu on lisaks arendushuvile muude eelduste esinemisel lisaks olemas ka reaalne võimalus KOV eriplaneeringu kehtestamisel selle elluviimiseks.“

	Kokkuvõtteks: Elektrituruseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse 696 SE („696 SE“) alusel 17.03.2023 jõustunud PlanS § 951 lg 1 sätestatud kohaliku omavalitsuse üksuse <u>õigust tuuleparki kavandava kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu koostamisel loobuda detailse lahenduse koostamisest ja kehtestada planeeringu asukoha eelvaliku otsuse alusel ei ole võimalik rakendada</u>, kuna Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvalik ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes esinevad olulised puudused ning välistavad tegurid, mis välistavad tuulepargi eelvalikualadel edasise kavandamise projekteerimistingimustega. <u>Projekteerimistingimuste andmise aluseks olevad tingimused ei ole piisavalt põhjendatud.</u> KOV EP asukoha eelvaliku raames ei ole tehtud piisavas mahus asjakohaseid uuringuid, mis võimaldavad järelda, et leitud alal puuduvad eelkõige konfliktid inimasulate, tehnilise taristu ning keskkonnakaitsega tervikuna. Lähtuvalt eeltoodust, taotlused: Palume tuuleparkide eriplaneeringu koostamisel koostada detailne lahendus koos põhjalike uuringutega (eriplaneeringu II osa) eelvalikualade nr 5,6,7,8,11 kohta, Palume loobuda eriplaneeringu kehtestamisest eelvaliku otsuse alusel (volikogu eelnõud) eelvalikualade nr 5,6,7,8,11 osas,	
--	--	--

	3. Palume vähendada Pärnu – ja Navesti jõe vahele, otse Soomaa rahvusparki vahetuslähedusse kavandatud elektrituulikute eelvaliku alade arvu, 4. Palume Põhja-Pärnumaa vallavalitsusel alata menetlus, kaasates Soomaa rahvusvahelise linnuala haldavad asutused, eesmärgiga moodustada Kaansoosse sookurgede sügisrände hoiuala.	
Sunly AS 03.10.2023	Ettepanek Põhja-Pärnumaa valla eriplaneeringu tuuleala nr 4 muutmiseks Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu 20.09.2023 otsusega algatati Mäda vallaseljaku ja sellega külgneva ala kohaliku kaitse alla võtmise menetlus. Otsuse kohaselt soovitakse kaitse alla võtta 65 ha suurune ala, millele on koostatud ka eksperthinnang. Oleme nõus Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu tehtud otsusega ning selleks, et tuuleala nr 4 osas jätkata kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu menetlemist detailse lahenduse raames, teeme järgmised ettepanekud: 1. Loome ettepanekukohase Mäda vallaseljaku kaitseala ümber 200 m puhvri (vt joonis 1), mis on Keskkonnaameti poolt soovitatud puhervööndist looduskaitsealadele 100 m võrra laiem. Lõikame kaitseala koos 200 m puhvriga tuulealast nr 4 välja. Nii välistame elektrituulikute ja nende püstitamiseks vajaliku taristu rajamise ettepanekukohasele kaitsealale ja kaitseala ümbrusesse jäävatele luidetele, mida kaitseala ise ei hõlma. Seega on alal tagatud loodusliku pinnareljeefi säilimine.	

	2. Paigutame elektrituulikute, teede ja kaablite positsioonid ümber selliselt, et need ei jääks luidetele. Teede ja kaablite lahendusel kasutame võimalikult palju olemasolevaid teid ning üle luidete uusi teid ega kaableid ei raja ehk looduslikud pinnavormid jäävad ehitusest puutumata. 3. Tuuleala nr 4 muutmisega välistame konflikti kaevanduse ja tuuleala vahel. Tuuleala nr 4 ei paikne enam ettepanekukohasel kaitsealal ega Mädara liivamaardla aladel. 4. Arvestame Oandu-Aegviidu-Ikla / Kellissaare-Hüpassaare (28 km) RMK matkateega, mis läbib ettepanekukohast kaitseala ja tuuleala nr 4. Välistame uute teede ehitamise üle matkaraja. Maakaabli vedamiseks kasutame olemasolevat Võidula-Kellissaare teed või selle kaitsevööndit matkaraja ristumiskohas. Tuulepargi realiseerumisel loob see ka lisandväärtuse matkarajale, kust lagedamatelt aladelt on võimalik näha elektrituulikuid. Nii on võimalik matkata läbi tuulepargi, mida siiani pole Eestis veel võimalik teha. Tuulikud sümboliseerivad piirkonna keskkonnateadlikku suhtumist ja kohaliku omavalitsuse ning kogukonna puhta elukeskkonna toetamist. 5. Tuulealal nr 4 on käimas nii linnustiku kui ka nahkhiirte uuringud, planeeringu järgmises etapis on ette nähtud taimestiku uuringu läbiviimine ning ala 4 osas võib täiendava tingimusena ette näha ka samblike, sammalde ja seente inventuuri. Tuuleparkide lahenduse koostamisel tuleb arvestada inventuuri tulemustega, sh vajadusel kavandada keskkonnameetmed mõjude vähendamiseks ja vältimiseks. Selliselt on tagatud praeguseks veel läbiuurimata alade väärtustega arvestamine.	
--	--	--

Joonis 1. Elektrituulikute ja nende rajamiseks vajaliku taristu asendiplaan. Aluskaardiks on Maa-ameti värviline reljeefvarjutuse kaart, millelt on näha ka luidete paiknemine.

Tuuleala nr 4 uuringud

Alal nr 4 on käimas nii linnustiku kui ka nahkhiirte uuringud, mille põhjal otsustatakse ala sobivus linnustiku ja nahkhiirte seisukohast ja vajadusel nähakse ette leevendusmeetmeid.

	Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku ja keskkonnamõju strateegilise hindamise I etapi aruandes on välja toodud, et olulise negatiivse mõju vältimiseks taimkattele tuleb eriplaneeringu järgmises etapis viia läbi kaitsealuste taimeliikide inventuur tuulikute ja taristu alusel alal. Inventuur tuleb teostada vegetatsiooniperioodil. Tuuleparkide lahenduse koostamisel tuleb arvestada inventuuri tulemusi, sh vajadusel kavandada keskkonnameetmed mõjude vähendamiseks ja vältimiseks. Kuna ettepanekukohasel kaitsealal (65 ha) on leitud ka mitmeid samblikke ja samblaid, võib tuulealale nr 4 lisatingimusena ette näha ka samblike, sammalde ja seente inventuuri. Ehitustegevuse kavandamisel teadaolevatesse loodusdirektiivi elupaigatüüpide esinemisaladele tuleb inventeerida ka kaitsealuste seente, sammalde ja samblike esinemine. Detailse lahenduse väljatöötamisel tuleb arvestada inventuuri tulemusi ning lähtuvalt inventuurist anda hinnang võimalike mõjude osas kaitsealustele samblike, sambla ja seene liikidele. Kaitseala laiendusest Kaitseala laiendus, mis läbiks tuuleala nr 4, kuni projekteeritava Kellissaare hoiuala piirini, ei oleks sellises ulatuses otstarbekas. Suuremal osal alast on loodusväärtused uurimata ning ala hõlmab suures osas lageraiealasid. Põhja-Pärnumaa valla tellimusel uuriti Mädara vallseljaku (geomorfoloogiliselt Balti jääpaisjärve rannaluide) elustikulisi ja maastikulisi väärtusi ja koostati selle kohta eksperthinnang. Eksperthinnangus leiti, et 65 ha uuritud alal on kaitseväärtuslikest	
--	--	--

	elementidest Mädara luited, vanade loodusmetsade elupaigatüüp (*9010), puhkemaastik ja kaitstavatest liikidest II ja III kaitsekategooria samblikud, III kaitsekategooria taimed, linnud ja putukad. Ekspert hinnangus järeldati, et Mädara luide kaitseväärtused on piisavalt kõrged kohaliku tasandi maastikukaitseala moodustamiseks, seejuures esinevad nii maastikulised, liigilised kui rekreatsioonilised loodusväärtused. Hinnati, et teisalt on liigilised kaitseväärtused isegi niivõrd kõrged, et võib kaaluda liitmist riikliku kaitsealaga, sest piirkonnas on kaks projekteeritavat kaitseala, kus praegu toimub piiride ja kaitseväärtuste ning kaitsekorra täiendav täpsustamine: Kurgja looduskaitseala ja Kellissaare hoiuala. Lisati, et kui on võimalik Mädara luide liita näiteks planeeritava Kellissaare kaitsealaga, võiks ka ekspertiisiala läheduses olevad metsad veel üle inventeerida, sest võib-olla on väärtuslik ala uuritust suurem. Ekspert hinnanguga leitud tähelepanuväärsed kaitsealused liigid ja nende kaitstuse % Eestis:	
--	--	--

Liik	Kaitsekategooria	Pindalaliselt juba kaitse all Eestis, %
Männi soomussamblik (<i>Carbonicola anthracophila</i>)	II	85,3
Sõrmjas tardsamblik (<i>Scytinium teretiusculum</i>)	II	50
Hoburästas (<i>Turdus viscivorus</i>)	III	91,2
Händkakk (<i>Strix uralensis</i>)	III	74,3
Laanepüü (<i>Tetrastes bonasia</i>)	III	88,6
Musträhn (<i>Dryocopus martius</i>)	III	82
Kuklased (<i>Formica</i> sp.)	III	55,9
Haava tardsamblik (<i>Leptogium saturninum</i>)	III	60,5
Harilik valvik (<i>Leucobryum glaucum</i>)	III	66,5
Sulgjas õhik (<i>Neckera pennata</i>)	III	59,8
Wulfi turbasammal (<i>Sphagnum wulfianum</i>)	III	61,8
Karukold (<i>Lycopodium clavatum</i>)	III	70,7
Käokeel (<i>Platanthera</i> sp.)	III	80,4
Mets vareskold (<i>Diphasiastrum complanatum</i>)	III	74
Roomav öövilge (<i>Goodyera repens</i>)	III	59,5
Suur käopõll (<i>Listera ovata</i>)	III	64,4

Valla poolt piiritletud suuremal alal EELISes olevad kaitsealused liigid ja nende kaitstuse % Eestis:

Liik	Kaitsekategooria	Pindalaliselt juba kaitse all Eestis, %
Nõmmelõoke (<i>Lullula uniiflora</i>)	III	83,8
Musträhn (<i>Dryocopus martius</i>)	III	82
Harilik sookold (<i>Lycopodiella inundata</i>)	II	76,9
Balti sõrmkäpp (<i>Dactylorhiza baltica</i>)	III	66
Soo-neiuvaip (<i>Epipactis palustris</i>)	III	56,5
Helleri ebatähelehik (<i>Anastrophyllum hellerianum</i>)	III	49,6

Looduskaitseseaduse § 48 lõike 1 kohaselt tagatakse I kaitsekategooria liikide kõikide teadaolevate elupaikade või kasvukohtade kaitse kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega, lõike 2 kohaselt tagatakse II kaitsekategooria liikide vähemalt 50 protsendi teadaolevate ja Eesti looduse infosüsteemis registreeritud elupaikade või kasvukohtade kaitse kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade

	kindlaksmääramisega lähtuvalt alade esinduslikkusest ning lõike 3 kohaselt tagatakse III kaitsekategooria liikide vähemalt 10 protsendi teadaolevate ja Eesti looduse infosüsteemis registreeritud elupaikade või kasvukohtade kaitse kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega lähtuvalt alade esinduslikkusest. Looduskaitseseaduse § 48 lõike 4 kohaselt rakendub piiritlemata II ja III kategooria kaitsealuste liikide elupaikades isendi kaitse. Looduskaitseseaduse kohased eesmärgid on eelpool tabelites mainitud kaitsealustel liikidel Eestis täidetud. Kuna alal puuduvad teadaolevad I kaitsekategooria liigid ja liikide teadaolevate elupaikade ja kasvukohtade kaitse kriteeriumid on täidetud looduskaitseseadusest lähtuvalt, siis ei ole väga suur tõenäosus ala riikliku kaitse alla võtmiseks. Juhime muuhulgas tähelepanu, et ettepanekukohast kaitseala on võimalik liita Kellissaare hoiualaga ka eraldiseisva lahustükina. Selleks ei pea ettepanekukohane kaitseala vahetult piirnema Kellissaare hoiualaga. Lisaks peaks Kellissaare hoiualaga liitmisel vallal olema teadmine, kas riik (Keskkonnaamet) soovib kaitseala kohustust endale võtta ning kas Keskkonnaameti hinnangul on ala liigilised kaitseväärtused niivõrd kõrged ja ala riiklikus mastaabis oluline, et laiendada Kellissaare hoiuala ettepanekukohase Mädara kaitseala lahustükiga. Siinkohal tasub veel märkida ka asjaolu, et Kellissaare hoiuala moodustamiseks on tehtud ettepanek 26.12.2008, kuid siiani ei ole sealset kaitseala moodustatud.	
Agrone OÜ	Agrone OÜ on põllumajanduskontsern, mille üheks oluliseks osaks on ka Põhja-Pärnumaa vallas tegutsev pikkade traditsioonidega	

16.10.2023	põllumajandusettevõtte Vändra AS. Agrone grupp, selle omanikud ja Vändra AS on olulised põllumajanduslike maade omanikud ja kasutajad Põhja-Pärnumaa vallas. Agrone OÜ lõplikule kasusaajale kuuluvad ka ettevõtted, mille omandis on Vändra AS poolt haritavad põllumaa kinnistud. Kokku on meie omandis hetkel Põhja-Pärnumaa vallas haritavat põllu- ja tootmismaad 3 038 ha. Oleme vallas oluline tööandja ja kohaliku elu edendaja ning samuti toetame erinevaid kogukondlike projekte. Meie majandustegevusele on oluline muude sisendite kõrval ka piisavate elektrivõimsuste ja jätkusuutlikult toodetud elektri (sh tuuleenergia) olemasolu. Vändra AS ja kogu Agrone grupp on juba alates 2021.aastast tarbinud 100% ainult taastuvat elektrienergiat ning 2023.a. suvel avasime ka oma tootmiskompleksides päiksepargid, et toota osa enda tootmises kasutatavast elektrienergiast ka lokaalselt. Toetame kindlalt viimastel aastatel Põhja-Pärnumaa valla arengusuunda, mille kohaselt soovitakse arendada vallas välja maksimaalselt taastuvenergeetika projekte ning seeläbi anda oma väärikas panus Eesti taastuvenergeetika tootmise eesmärkide saavutamisele 2030.aastaks. Käesolevaga soovime oma arvamust ja tahet avaldada Põhja-Pärnumaa Vallavolikogu 16.12.2020 otsusega nr.41 algatatud Põhja-Pärnumaa valla kohaliku omavalitsuse tuuleenergia arendamise eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegiline hindamise staatuse ning edasise protsessi kohta. Oleme tutvunud 2023.a. aprillis koostatud ja avaldatud Põhja-Pärnumaa valla tuuleparkide eriplaneeringu asukoha eelvaliku keskkonnamõju ja strateegilise hindamise I etapi aruandega, mille kohta kõik asjast huvitatud isikud said vallale	
------------	---	--

	arvamust avaldada kuni 31.augustini 2023.aastal. Samuti oleme planeeringu staatuse kohta informatsiooni vahetanud planeeringust huvitatud olevate tuuleenergeetika ettevõtjatega. Oleme saanud ka informatsiooni, et valla ametnike, planeeringust huvitatud tuuleenergia ettevõtjate ja Keskkonnaameti vahel on toimunud augusti ja septembrikuu jooksul kaks konsulteeriva iseloomuga nõupidamist antud tuuleparkide eelavaliku alade keskkonnamõjude ja strateegilise hindamise I etapi aruande tulemi asjus. Agrone OÜ ja selle omanikega seotud ettevõtetele kuuluvad kinnistud eelvalikualades nr 1, nr 2, nr 5, nr 6 ja nr 11. Täpsustame siinjuures enda huvidega (omanik Muuland 2 OÜ, reg nr 16295486) seotud olevaid kinnistuid eelvaliku alades. Eevaliku ala nr 1 93002:003:0078 -Rassisoo, 64,17 ha Eelvaliku ala nr 2 93002:001:0184 – Rehemetsa-Põllu, 29,25 ha 93002:001:0048 – Lepa, 7,59 ha 93002:001:0190 – Tõnumaa-Põllu, 27,10 ha Eelvaliku ala nr 5 93004:003:0111 – Kүүüne, 11,87 ha	
--	--	--

	93004:003:0112 – Kūüne, 18,23 ha 93004:003:0124 – Mõtuse, 12,26 ha 93004:003:0185 – Valma-Atlpõllu, 7,32 ha 93004:002:0034 – Tedre, 9,22 ha 93004:001:0287 – Söödi, 6,42 ha Tuulikute ala nr 6 93004:004:0049 – Liinoja, 61ha Tuulikute ala nr 11 93002:004:0119 – Rohu kinnistu, 28,46 ha Meie kõige suuremad huvid on seotud eelvaliku aladega nr 5 ja nr 6. Oleme nende asjus viimase 2 aasta jooksul pidanud läbirääkimisi tuulikute arendamiseks erinevate tuuleenergia arendajatega, kes on täna ka antud planeeringu huvitatud osapoolteks. Meieni jõudnud informatsiooni kohaselt on tänaseks erinevate ametiasutuste ja planeeringust huvitatud isikute poolt kahtluse alla seatud eelvaliku alade nr 5 ja nr 6 edasine planeeringuprotsessis osalemise perspektiivsus. Avaldame siinjuures arvamust, et oleme valmis kompromissina loobuma eelvaliku ala nr 6 ja lisaks sellele ka alade nr 1 ja nr 2 edasi planeerimisest.	
--	---	--

	Eelvaliku ala nr 5 osas palume siinjuures aga kindlasti jätta antud ala eriplaneeringu osaks ning seda tingimusega, et selle ala kohta rakendatakse edaspidi detailset lahendust planeeringus. Soovime planeeringuga edasi minna ning seda vaatama ala lääneservas käesoleval suvel leitud konnakotka elukohale, loomade rohekoridorile ning maantee kaitsevööndile. Saame aru, et Suurejõe asula inimeste asustuse piiranguvööndi osas on valla soov edasi liikuda 1,5 km laiuse perimeetriga. Meie hinnangul on ka neid mainitud võimalikke piiranguid arvesse võttes paigaldada meie maadele kuni 5 tuulikut, mis on majanduslikult jätkuvalt perspektiivne. Kinnitame siinjuures käesolevaga, et eelvaliku alaga nr 5 planeeringus edasi minnes, oleme valmis võtma enda kanda ja korraldada kõik vajalikud täiendavad uuringuid, mis on vajalikud detailse lahendusega planeeringu kehtestamisel. Palume tõsiselt kaaluda meie tahteavaldust. Vajadusel oleme valmis kohesteks täiendavateks konsultatsioonideks.	
--	--	--